

AZ »ÁRPÁD«-PÁHOLY
TÖRTÉNETE

1870—1895.

*

IRTA:
ARATÓ FRIGYES.

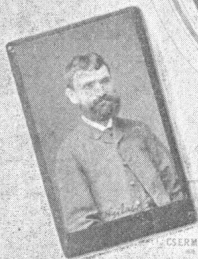
ÁRA 4 KORONA.

— A PÁHOLY SAJÁTJA. —

SZEGEDEN, 1895.
NYOMATOTT BÁBA SÁNDOR KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

*Mr. and Mrs. Pálffy, Mrs. Pálffy,
for the year 1870-1871.*

*Mr. and Mrs. Pálffy,
for the year 1870-1871.*

AZ „ÁRPÁD” PÁHOLY
ALAPÍTOJA ÉS FŐMESTERE

CSERMELENYI IVÁN

GRADAY GÉORGE

DR. ROSA SZÓ

VAGY C. F. U. A.

DR. NYILASZ PÁL

SZENDROY JÁNOS

1870-1880

Szeretett testvéreim !

Tinéktek ajánlom művemet, fogadjátok azt a szabadkőmives tárgyilagosságával és jóindulattával.

Nem törekedtem a krónikairó dicsőségére. Élni akartam jogommal s ítéltem az események felett legjobb meggyőződésem szerint. Őszinteségemben nem korlátoz az a tudatom, hogy nincs talizmánom tévedések ellenében.

Olvasgatásaim közben megelevenült előttem páholyunk 25 éves multja, képzeletem világában láttam magam előtt elvonulni azokat, kiktől mai nemzedékünk a régi traditiókat átvette. Felhevültem a lelkesedés tűzénél, fáztam a közönyösség hidegétől, eltűnődtem a magasra törő vágyak láttára s elszomorodtam a tehetetlen küzködés chaosától.

E képeket akarom feltárni előttek kedves testvéreim ! Szépek azok és fölemelők ; nem tökéletességeikkel, de mert kifejezésre jut bennök minden időben : az igaz, szép és nemes felé való törekvés.

Hibáinkat nem takargattam ; a tökéletességre nem tartunk számot.

*Mi magyar szabadkőmivesek még csak
alapokon dolgozunk, kedves testvéreim! De ez
az alapokon majdan a bölcsesség és erő által
gasra emelt alkotásokról a szépség dísz-
deti világgá a királyi művészet vezéreszméi
diadalát.*

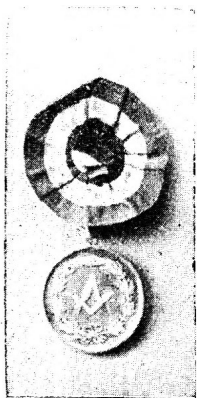
*Mi csak hordjuk buzgón a homokszemek
Szeged keletén, 1895. május 29.*

ARATÓ FRIGYES.

1867.

A megpróbáltatás nehéz napjai elmúltak. A tulerővel leverte s végig meggyötört nemzet újra fellélegzett a szabadság éltető levegőjében. Magunkénak mondhattuk ismét ezt a szent földet, melyet őseink ezer éve szereztek számunkra, s melynek megtartásáért évszázados, emberirtó harczot kellett elődeinknek megállaniok. A lovagias fejedelem, kinek sorsa »isten kegyelméből« e népéhez volt kötve, megértette a leigázott nemzet prófétáinak intő szózatát, s az erőszakra tervezett egységes osztrák birodalom ábrándjait elvetette a magyar nép millióinak szeretetéért.

S ez a szegény, megtiport nemzet, mely szenvedni eléggé megtanult, elhallgatta még sajtó fájdalmát, eltakarta még vérző sebeit s elfogdta a feléje nyújtott békejobbot.

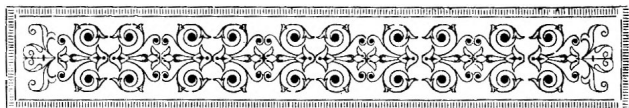
Mint valami mesebeli tündérkép tárult fel népünk előtt a koronázás szemkápráztató pompája, s Szent István koronájának dicsőséges fényében megjelent a hosszú 18 éven át epedve várt koronás király!

S mihelyt magyar lett urrá e szent földön, visszatért arra a szabadság száműzött szelleme. Szabad volt ismét szeretni a fajt, melyhez tartozunk, szabad volt a férfiszó, szabad volt az édes anyától tanult nyelven dicsőíteni s lelkünk erejével szeretni a szabad magyar hazát!

Új erő árasztá el a szolgaságban elszibbadt nemzetet. Megindult az alkotás munkája, a fegyverrel ránk erőszakolt, börtönnel és bitófával védelmezett gyűlölt intézmények romjait csakhamar eltakarták a sokáig visszafojtott nemzeti őserő dus hajtásai. A szabadság napja elűzte a kétségbeesés komor felhőit s a remény melegével kelté életre a nemzet munkakedvét.

Hogy ne lett volna ez időben szívesen látott a szabadkőművesség gényusa, midőn igénytelen könnyűségben, jobbában a munka szimbolumával, a kalapáccsal megjelenve, bebocsáttatást kért határainkon!

A ki a közerkölcsiség, művelődés és felebaráti szeretet terjesztését tartja léteéljének, a ki a lelkiismereti, vallási és szellemi szabadság erkölcsi alapelveinek hódol, a ki a munkát az emberi nem parancsoló törvényének tekinti, a kinek a hazaszeretet egyik legszentebb kötelessége, az a szabad magyar hazában mindenkor tárt karokkal van fogadva s tiszta szívből üdvözlve!

SZABADKŐMIVESI MOZGALMAK A HAZÁBAN.

A politikai üldözések idején külföldre menekült s a nagy világban hazátlanul bolyongó honfitársainkat testvéri szeretettel fogadták a külföldi szabadkőmives páholyokban. A világot átölelő szövetségben hatalmas támaszt találtak a bujdosók létért való küzdelmükben s az örök életű eszmék iskolájában tűrni s elbukott nemzetükért munkálkodni tanultak. Jól esett az üldözötnök a segítő kéz, a zaklatásban elgyötört kedélynek a legszebb megszólítás : szeretett testvér.

Olasz-, Francia-, Németország, Svájc, Anglia s az Egyesült-Államok vezették be nagyjainkat a királyi művészet templomába s az egész emberiség szeretetébe törekedtek felemelni azokat, a kikre saját hazájukban a zsarnoki hatalom hóhér-kötéllel lesett.

A bujdosó, közvetlen tapasztalatból ismerve meg a szövetség áldásait s erkölcsi értékét, amint a szabaddá lett haza hívó szavára visszatért, ott-

honában otthont akart alkotni a szabadkőmivességnek is; hálából a jóltevő iránt s kötelességből a haza iránt.

Igy nevelte az emigratio politikai és társadalmi életünk kitünőségeit számunkra a szabadkőmivesség első apostolaivá.

Amily könnyen érthető, hogy az absolutismus nálunk szabadkőmives páholyt nem tűrhetett, ép oly természetes, hogy az alkotmányos magyar kormány a szövetség meghonosodása s terjedése elé akadályt nem gördített; bár a szabadkőmivesség ellen irányuló nagyhangú támadások, templomokban, iskolákban, társadalomban, sajtóban éppen nem hiányoztak.

Wenckheim Béla báró belügyminiszter már 1868-ban megadta az engedélyt arra, hogy a Jánosrendű szabadkőmivesek által benyújtott szervezet alapján, az ország szabadkőmivesei páholyokba tömörüljenek s munkálkodásaikat törvényes alapon megkezdjék.

S 1868. május 25-ödikén megalakul az alkotmányos korszak első hazai szabadkőmives páholya: az »Einigkeit im Vaterlande« Pest keletén; majd csakhamar követi azt ugy a fővárosban, mint a vidék nagyobb kulturájú helyein a jánosrendű páholyoknak egész sora.

E páholyok alakulását különösen a németországi szabadkőmivesség segítette elő, azon benső kapcsolat révén, mely kivált német polgárságu városainkat kulturában, kereskedelemben Németországhoz kötötte.

Egyidejűleg azonban a skót rítus is meghonosodott nálunk azon testvérek buzgólkodása folytán, akik külföldön való tartózkodásuk idején oly országokban kapták meg a teljes világosságot, ahol a skót rítusu szabadkőmivesség van elterjedve.

A kormány ez esetben sem késett az engedélyezéssel s 1870-ben a skót rítusu páholyok is megerősített szervezet alapján fokozhatták rendkívüli erőlyel megkezdett tevékenységüket.

A pesti »Corvin Mátyás« nyitja meg a sort, megalakulva 1869. május hó 23-ának s hatalmas munkaerőkkel biztosítva önmagának a vezér szerepét.

Meg levén a kormány engedélye s ez által a törvényes létalap szerevezve, mindkét fél arra törekedett, hogy a szabadkőmives-szövetség összességébe való beilleszkedés módját megtalálja ; jól tudva azt, hogy a hazai szabadkőmivesség mindaddig fel nem virágozhatik, míg azt maga a szövetség el nem ismeri s a solidaritás kötelékeivel magához nem csatolja.

A 7 jánosrendű páholy 1870. január 30-ának napján egyetemes gyűlést tartott a fővárosban a magyarországi nagy páholy megalakítására és szervezésére. Hosszas, meddő vita után végre létrejött a nagy páholy alkotmánya, a bayreuthi »Naphoz« címzett nagy páholy alapszabályai nyomán, s megalakult ideiglenesen a főtisztikar, élén Pulszky Ferenc nagymesterrel. Az egyetemes gyűlés azután megbizta a megválasztott hivatalnoki testületet azzal,

hogy ezen alkotmányt az egyes páholyoknak helybenhagyás végett előterjeszse s az elismerést a külföldi kőműves-hatalmaktól, valamint a magyar királyi kormánytól kieszközölje.

A főtisztikar, amint afelől értesült, hogy a vidéki páholyok az alapszabályokat elfogadták, Németország kőműves hatalmaihoz fordult, elismeretést kérve a magyarországi jánosrendű nagy páholy számára.

Május 31-én megtörtént a frankfurti nagy páholy részéről a hivatalos elismerés s ottani képviselőnk megválasztása, mire azután nagy páholyunk is megbizta Oppel Károly testvért a frankfurti nagy páholy előtt való képviselőtünkkel.

Hogy mily benső örömmel üdvözik Németországban a magyar jánosrendű nagy páholy keletkezését, az Oppel Károly testvérnek következő szavaiból is kiérezhető :

»Magyarország a szabadság világánál szép jövő útjára lépett, benne minden fenkölt, magasztos eszme hazát talál ; e föld olympot rázó titáni erővel tör előre és a legmagasztosabbhoz törekszik a magasba, — oly föld, melyen szent János méltó tanítványai lág tért találnak áldást hozó működésre. Én szeretem Magyarországot, azért különösen érdeklődöm az önök nagy páholyának elismerése és kapcsolata iránt és ennél fogva örülök is azon, hogy önöket itt képviselhetem.«

Junius 10-én a porosz »Royal York a barátságához« című nagy páholy, október 25-én a berlini »Három világömbhöz« című nemzeti anya nagy-páholy küldé meg elismerő nyilatkozatát ; mivel

pedig több kőmives-hatalom által való elismerés valamennyi nagy páholyra nézve irányadó, a magyarországi jánosrendű nagy páholy elfoglalhatta jogos helyét a kőmives-hatalmak sorában.

A magy. kir. kormány által való elismertetés, mely iránt a páholyok alakulásának engedélyezése után nem lehetett kétség, 1871. január 10-én érkezett meg a nagypáholyhoz.

A skót ritust követő »Corvin Mátyás«-páholy nagytanácsa szintén legelső feladatának tartotta, hogy úgy a páholy, mint saját maga számára valamely nagyorienstől alkotmányt s elismertetést szerezzen. E célból az edinburghi nagyorientshez fordult kérelmével, ahonnan azonban — megfelelő felvilágosítással — Párisba utalták őt. Ott a testvéreknek igen jó összeköttetések voltak s így óhajításuknak rövid idő alatt való teljesítését remélhették; oda fordultak tehát.

A »Corvin Mátyás« páholy egyidejűleg oly önálló magyar főhatóság létesítését is célul tűzte ki, amely az összes magyar szabadkőmivességet magába foglalja. Felhívta tehát a jánosrendű páholyokat arra, hogy a skót rendszerhez térjenek át, vagy legalább közös főhatóság alapítása végett vele egyesüljenek.

Az »Einigkeit im Vaterlande« azonban már javában munkálkodott az önálló magyar jánosrendű nagy páholy alapításán; nagyon zokon vette tehát a »Corvin Mátyás« páholytól, hogy az a féltett tervnek már-már közel látszó megvalósulását veszé-

lyezetteti s a jánosrendü páholyokat ritusuk elhagyására buzdítja. Az egyesülésből semmi sem lett.

A »Corvin Mátyás« nagytanácsa már most a francia nagy oriens határozatát szorgalmazza s e célra Kápolnai Pauer István testvért Párisba küldi.

Jerome herceg nagymester, a francia szabadkőmives főhatóság nevében a magyar nemzeti szabadkőmivesség iránt érzett testvéri érzelmeit kifejezve, a legnagyobb készséggel igéri meg a francia nagyoriens mindennemű segélyét a magyar skót páholyok számára.

A Francia- és Németország közt dúló háboru miatt azonban az ügy elintézése késedelmet szenved s csak július 22-én értesítheti a francia nagy tanács a páholyt a felől, hogy június 27-iki ülésében a kért alkotmányt engedélyezte.

»Reméljük, — írja a francia nagy tanács — hogy a »Corvin Mátyás«-páholy ritusunk páholyai közt ki fog tűnni: munkái fensége, tagjai helyes választása, jótékonyság gyakorlása s az alkotmány és alapszabályok iránti mély tisztelete által. Csak ezen az uton fog e páholy méltónak mutatkozni azon bizalomra, amelylyel őt a nagy oriens megtisztelte. Ne feledje, hogy az egyes tagok tisztessége nyomán szokás ítélni az egész testület tiszteletre méltóságáról. Legyen áthatva azon igazságtól, hogy a szabadkőmivesi rend csak úgy vivhatja ki a tekintélyt és befolyást, amelyre szüksége van, hogy nagy és magasztos céljait megvalósíthassa, ha képességben vagy erényekben tündöklő férfiak tömör egyesületét mutatja be majd a profán világnak. Jövője így nem-sokára biztos és boldog leend; s im, ez képezi vágyaink tárgyát.«

A skót ritusu magyar páholyok tehát Franciaország nagyorienséhez csatlakoztak, attól nyertek alkotmányt, elismerést és védelmet.

A kormány engedélye nem lévén a szabadkőmivesség külső formáihoz kötve, mindegyik ritus akadálytalanul terjeszkedhetett, s megindult a két pártra szakadt magyar szabadkőmivességben a versenygés, melybe a nagyrészt fiatal s a szabadkőmivesség szellemétől még át nem hatott küzdő felek bevitték a gyanusítás, kiméletlenség, ócsárlás közönséges fegyvereit, fájó sebeket ejtve egymáson a nemes üggyhöz méltatlan harcban.

Fokozta a bajt a proselyta-hajhászat, a szükséges szigorú ellenőrzés elmulasztása mellett végzett tömeges felvétel. Rendkívül nagy számmal jelentkeztek a keresők ajtainknál, a nagy tolongásban aztán bejutott egy sereg hivatlan a templom belsőjébe, bevive oda olyan hangot, szellemet, modort, aminő a szabadkőmivesség magasztos elveivel össze nem fér.

A felavatottak közül pedig nem egy kiváló testvér csakhamar a csalódás keserű érzetével hagyta el a páholyt, ahol a nemes célra törekvő férfiak testvéries egyesülése helyett, a jelentéktelen formai különbségek miatt keletkezett egyenetlenkedést s a szabadkőmivesség szellemében kifejtett munkálkodás helyett az időnek kicsinyes kérdésekre való elpazarlását tapasztalták.

Legélesebbé váltak az ellentétek épen a fővárosi páholyok között. A vidékiek a szenvedélyes harcnak

inkább csak szemlélői, mint részesei valának s így kevesebbet is szenvedtek a torzsalkodások által felburjánzott előítéletek, keserőségek és sértett hiúság tusáiban, munkaképesség és lelkesedés tekintetében pedig a fővárosiakat tulszárnnyalták.

A Kassa keletén dolgozó »Haladás« páholy főmestere, Csáky Tivadar gr. veszi ekkor a zászlót kezébe s az erős meggyőződés lelkesedésével küzd a kétféle ritusnak egy főhatóság alatt való egyesítéseért, ettől remélve a béke helyreállítását s megszilárdítását. Szavai, midőn a szabadkőmivességnek hazánkban elfoglalt helyzetét rajzolja keresetlen őszinteséggel, tiszta képet nyújtanak; az egyesülés érdekében kifejtett munkássága pedig a helyes ítélő, szívós akaratu s a szent ügyért lelkesedő kőmivist tanusítják. A »Haladás« által 1870-ben összehívott pesti értekezlet nem érte ugyan el a kitűzött célt: a két ritus közös nagyriensének megalapítását, de a fejlődés helyes iránya ki volt jelölve s az egy célra törekvő szabadkőmiveseknek a testvéri szeretetben való egyesülése oly szükséges elv gyanánt hirdetve, amelylyel szemben az elkülönülő irányzatok követői mindinkább kisebb csapatokra fogytak le s nemsokára teljesen elcsendesedtek.

E mozgalmas időkben, midőn nemcsak a szabadkőmivességben, hanem a politikai és társadalmi életben is az átalakulások bonyodalmi nehezítik meg az egészséges fejlődés irányának megtalálását, keletkezik Szeged városában az »Árpád a testvériséghez« című jánosrendű szabadkőmives páholy 1870. május 29-én.

AZ „ÁRPÁD“-PÁHOLY ALAPÍTÁSA.

1870. május 29.

Az »Árpád«-páholy alapításának érdeme a Temesvár keletén dolgozó »Zu den drei weissen Lilien« című jánosrendű szabadkőmives páholyt illeti meg.

Temesvár az időtájt a hazai szabadkőmivességnek nagy erőssége vala. Két páholy is működött benne: a skót szertartású »Hunyadi« s a jánosrendű »Zu den drei weissen Lilien«.

E két páholynak a közéletben jutott jelentős szerepére enged következtetnünk azon tény, hogy az »Árpád«-páholy alapításának idejében a »Hunyadi«-páholynak 64, a »Liliom«-nak 69, a kettőnek együttesen tehát 133 tagja volt; az ország szabadkőmivesi mozgalmaiban való tevékeny közre-

működésüket pedig az ott keletkezett legelső szabadkőmivesi lap is eléggé tanusítja.

A »Hunyadi«-páholyhoz tartozó Strasser Albert szerkesztésében 1871. január havában megindult »Union« című lap valóban nagyban hozzájárult ahhoz, hogy míg egyrészt itt bent az ellentétes nézetek a testvéri szeretet szellemében nyerjenek kiegyenlítést, a szabadkőmivesi munkálkodás élénküljön, a páholyok egymás erényein és hibáin okuljanak s általában a szabadkőmivesség élete közelebb jusson azon eszmékhez, melyeknek szolgálatára teremtvé van; másrészt a külföldi szabadkőmivesség a mi munkálkodásunkról helyesen értesüljön, rokonszenvével bennünket támogasson s így közöttünk az összetartozóság, a solidaritás érzete erősbuljön.

Reimann Ede, a »Zu den drei weissen Lilien« páholy tagja és tiszteletbeli főmestere áll a szegedi páholy megalapításán fáradozók sorában legelől, aki, mint a würzburgi színház igazgatója, társulatával Temesvárott működött, onnét Szegedre is átátrándult s ez alkalmakat használta fel arra, hogy itt a királyi művészet számára munkásokat toborozzon.

E feladat nem volt nehéz s a kellő előkészületek után Reimann Ede, páholyának megbízatásából, 1870. május havában a szegedi páholy megalakításához foghatott.

Május utolsó napjain egymást érte a sok felvételi s béremelő munka a fáradhatatlan Reimann vezetése alatt.

Május 26-án délelőtt tíz órakor tartott másodfoku munkán a Temesvár keletén dolgozó »Zu den drei weissen Lilien« jánosrendű páholy küldöttsége béremelésben részesíti Schlesinger Henrik és Basch B. Lőrinc tanonc-testvéreket.

Délután 5 órakor e két testvér már harmadik fokba nyer felavatást.

Este 7 órakor elsőfoku páholymunka volt, melyen a küldöttség Csermelényi Iván, Leszih Ede és Dreifuss Ruben keresőket avatta fel a szövetségbe.

27-én délután 5 órakor újra tanoncfelvétel. Ez alkalommal Kohn Herman, Reitzer Adolf, Lévy Markos és Leopold Izidor léptek be a »Zu den drei weissen Lilien«-páholly tagjai sorába.

28-án érkezik a temesvári küldöttség legnagyobb része. E napon délelőtt 11 órakor ismét elsőfoku munkát tartottak a testvérek s felavatták Weiss Mór és Guttmann Herman keresőket.

Délután 5 órakor újra tanoncmunka Naschitz József felvételére.

Este pedig másodfoku munkát tartott a küldöttség, hogy azon Csermelényi Iván, Leszih Ede, Reitzer Adolf, Dreifuss Ruben, Leopold Izidor, Weiss Mór, Mathes Emil és Wünsche Vilmos testvéreket legényfokba emelje.

Május 29-én nem kevesebb, mint négy munkát tartottak a »Liliom«-páholynak Szegeden levő tagjai.

Az elsőn Stielly Gyula, Csermelényi Iván, Leszih Ede, Reitzer Adolf, Dreifuss Ruben, Leopold Izidor és Weiss Mór testvérek elnyerték a mester-fokot.

A másodikban Floderer Vilmos legényfokbalépett.

A harmadikban Müller Károly Fr. kereső lett szabadkőmivessé.

S a negyedik munka végre magának a Szeged keletén dolgozó »Árpád a testvériséghez« című jánosrendű szabadkőmives páholynak legelső munkája.

Az alapító testvérek neveit és érdemeit a következő munkatábla őrzi számunkra :

»Gründungs-Protokoll; aufgenommen in Szegedin am 29sten Mai 1870.

In Anstrebung unserer Endzwecke haben sich mehrere Brüder Freimaurer — welche in Szegedin wohnhaft, Mitglieder der gerechten und vollkommenen St. Johannis-Loge »Zu den drei weissen Lilien« im Oriente Temesvár sind — geeinigt, der königlichen Kunst die erste Stätte zu bauen, und haben diesfällg sowohl um Bevollmächtigung behufs Vornahme der Vorarbeiten, als auch um Entsendung eines Meistercollegiums zum Zwecke der factischen Gründung bei ihrer oberwähnten Loge nachgesucht. In voller Würdigung des maurerischen Eifers der Brüder Gründer hat die g. u. v. St. Johannis-Loge »Zu den drei weissen Lilien« im O. zu Temesvár ein Meistercollegium, bestehend aus

dem würd. Mt. vom Stuhle Eduard Reimann,

» » dep. Mt. Béla Kramár,

» Bruder 2ten Aufseher C. G. Förk,

» » Secretär Johann Török und endlich

» » Julius Stielly

Mitglieder derselben Loge entsendet, um das Werk der Gründung zur Ehre des Baumeisters aller Welten, und zum Wohle der Menschheit zu vollbringen, welcher Deputation sich Br. Meister Lafontain, Br. Geselle Wunsch, Br. Geselle Floderer und Br. Mathes freiwillig angeschlossen haben; als Ergänzung dieses Collegiums waren noch als Gründer anwesend :

Bruder	Lor. Basch	Meister,
»	Moritz Schwab	»
»	Heinr. Schlesinger	»
»	Moritz Weiss	»
»	Eduard Leszih	»
»	Iván Csermelényi	»
»	Adolf Reitzer	»
»	Rubin Dreyfuss	»
»	Izidor Leopold	»
»	Markus Lévy	Lehrling,
»	Josef Naschitz	»
»	Hermann Guttmann	»
»	Carl Müller	»
»	Hermann Kohn	»

Über Aufforderung des vorsitzenden ehrw. Meisters vom St. vor Allem die Wahl vorzunehmen, ergreift vorerst Br. Mstr. Reitzer, dann Br. Dreyfuss das Wort; beide nehmen Veranlassung jenes Eifers zu gedenken, mit welcher der vorsitzende würd. Meister vom Stuhle aus der Loge »Zu den drei weissen Lilien« im O. Temesvár, Br. Eduard Reimann, trotz allen Mühen und Schwierigkeiten, das Zustandekommen der heute installirenden Bauhütte betrieben und befördert hat; dieselben beiden Brüder sprechen hiefür sowohl dem Meister vom Stuhle Eduard Reimann, so wie obbenannter Gründungsdeputation den wärmsten Dank der Loge aus, welche ihrerseits den würd. Meister Eduard Reimann in Anerkennung seiner bekannten Verdienste um die Frnrei im Allgemeinen, namentlich aber um die Gründung dieses neuen Tempels, zum immerwährenden Ehrenmeister erwählt und einsetzt. Der vorsitzende würdige Meister vom Stuhle erwähnt sonach der Verdienste, welche sich die Brüder Schlesinger und Schwab um die Gründung erworben; dieselben werden durch freudige Aclamation der Loge anerkannt. Nachher schritt man zur Wahl, dieselbe resultirte folgendes:

- zum Meister v. Stuhle wurde Bruder Iván Csermelényi,
 » dep. Meister vom Stuhle Bruder Mór Weiss,
 » 1-ten Aufseher Bruder Lor. B. Basch,
 » 2-ten » » Mor Schwab,
 » 1-sten Secretär » Ruben Dreyfuss,
 » 2-ten » » Eduard Lessich,
 » Ceremonienmeister Bruder Adolf Reitzer,
 » Schatzmeister Bruder Heinrich Schlesinger.

Nach dermassen constituirten Beamtenkörper trägt Bruder Reitzer darauf an, dass die Mitglieder der Deputation aus Temesvár, namentlich die Brüder Béla Kramár, C. G. Förk, Johann Török und Julius Stielly zu Ehrenmitglieder ernannt werden, was einstimmig beschlossen wurde, und worüber den betreffenden die Diplome nachträglich zugestellt werden.

Den Namen der Loge betreffend, einigt man sich dahin, dass die Loge den Namen »Árpád a testvériséghez« führe und das Stampil der Loge diese Bezeichnung in ungarischer und deutscher Sprache trage.

Endlich installirte der Vorsitzende die neugewählten Beamten, trat sodann den Hammer dem neuen würdigen Meister vom Stuhle ab, worauf sich die Loge auf Basis der Seitens der hohen Regierung am 12-ten October 1868 bestätigten Statuten als constituirt erklärte.

Nachdem noch der Opfergang angenommen wurde, welcher 4 fl. 51 kr. ergab, wurde die Loge ritualmässig geschlossen.

Johann Török m. p.,
 Secretär der Loge „Zu den drei
 weissen Lilien“ im Ö. Temesvár.

Eduard Reimann m. p.,
 Meister v. Stuhl der „Drei Lilien“.

Bár a jánosrendű nagy páholy az »Árpád«-páholy alakulása előtt keletkezett, semmi nyomát sem találjuk, hogy annak e nagyjelentőségű munkában a legcsekélyebb része lett volna.

Páholyunk egészen magára hagyva, minden irányító segítség nélkül küzdök a legelső lépések nehézségeivel. Mindenek előtt úgy-ahogy elhelyezkedve a felsővárosi 43. számú Ábrahám-féle házban, az önálló működéshez szükséges okmányok megszerzése s a hatósági engedély kieszközlése után látott.

Az előbbi feladat megoldása majdnem az anyapáholy jó barátságába került.

A temesvári páholy ugyanis 1870. július 6-án megnyitó ünnepélyt tartott s arra páholyunkat is meghívta. Az Árpád-páholy háromtagu küldöttség által képviseltette magát ezen alkalommal. Az ünnepi munka végén felszólalt a szegedi vendégek egyike s az itthon nyert megbízás értelmében azon kéréssel fordult a kalapácsvezető főmesterhez, hogy az »Árpád«-páholynek önálló működéséhez szükséges fedezeti okmányokat legyen szives mielőbb kieszközölni s Szegedre elküldeni.

A főmester erre a testvérek élénk helyeslése közben kijelentette, hogy e kérelem a házszabályok értelmében először ugyan a mesterkonferentia elé tartozik, a szabályszerű elbocsátások kiadása azonban semmi kétséget nem szenvedhet.

Az iratok elküldése mult, maradt. A temesváriak azzal mentetgetőztek a szegediek sürgetése ellenében, hogy páholyuk új berendezése foglalja el idejüket. Az »Árpád«-páholy tagjai azonban végre is megunták a halogatást s egyesek közülök sértő kifakadásokkal telt levelekben a temesváriakat a fedezeti okmányok visszatartásával vádolták.

A »Zu den drei weissen Lilien« felpanaszolja ezt levelében, midőn a kért okmányokat szeptember havában elküldi, de megelégszik annak kijelentésével, hogy az illető szegedi testvérek eljárása a szabadkőmivesség elveivel össze nem egyeztethető s a melegen óhajtott testvéri egyetértésre káros hatást kell hogy gyakoroljon. Egyszersmind azon kéréssel fordul az »Árpád«-páholy tagjaihoz, kerüljenek mindent, a mi a békés egyetértés megszakítását előidézhethné s a mindenhatóság nagy alkotójának védelme alatt testvéri szoros összetartással s a messze jövőre nézve is sikerdusan munkálkodjanak a szellemi előrehaladás és tökéletesedés terén.

A munkálkodás megkezdésével gondoskodni kellett arról is, hogy a jánosrendű nagy páholy s a testvérpáholyok az »Árpád«-páholy alapításáról hivatalos tudomást vegyenek. Augusztus 3-án jelenti a titkár, hogy az előző munka megbízása értelmében Magyarország jánosrendű nagy páholyát, valamint a fővárosi »Szent István« és »Zur Grossmuth«, továbbá a bajai »Honszeretet«, aradi »Széchenyi«, soproni »Verbrüderung« és temesvári »Zu den drei weissen Lilien« páholyokat s a bécsi »Humanitás« elnökét az »Árpád«-páholy megalakulásáról értesítette.

A testvérpáholyok örömmel vesznek tudomást az »Árpád«-páholy keletkezése felől. A »Honszeretet« Csermelényi főmestert tiszteletbeli tagul választja meg, a »Széchenyi« pedig egy nagyobb küldöttség látogatását jelenti be.

Páholyunk sem késik ezen udvariasságok viszonzásával s még az év folyamán — december 30-án — tiszteletbeli tagul választja meg Papp Zsigmond testvért, a »Honszeretet« főmesterét.

Ugyanezen alkalommal a temesvári, bajai és soproni páholyok példájára tiszteletbeli tagsággal tünteti ki páholyunk Schneeberger F. J. testvért is, a »Humanitás« elnökét, hogy kifejezze ezáltal elismerését és rokonszenvét azon testvér iránt, a ki az ausztriai szabadkőmivességet 76 évi szünetelés után reactiválni törekedett s oly eredményeket ért el, amelyek alapján a műhelyek feleledését s elismertetését lehet reményleni.

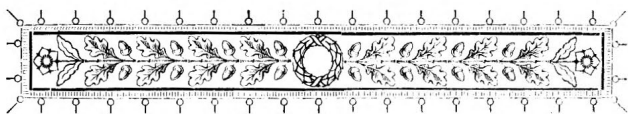
Az alakuláshoz tartozó tennivalók közül legfontosabb volt a hatósági engedélyezés kieszközlése.

Nagypáholyunk felhívására az Árpád-páholy felterjeszti a tisztikarnak, valamint az összes tagoknak névsorát s hozzáfog alapszabályainak kidolgozásához.

Az eredeti német szöveg október 20-án készült el, a magyar fordítás már kevesebb időt vett igénybe. A páholy 1871. év március havában értesül arról hivatalosan, hogy alapszabályai a miniszternek 1870. december 31-én kelt megerősítésével a polgári törvényszék útján visszaérkeztek.

Ez alatt eltelt majdnem az első év ; de mennyi bajjal kellett páholyunknak az ingadozás és iránytalanság ezen idejében megküzdeni ? !

A KEZDET NEHÉZSÉGEI.

—o 1870. o—

Az »Árpád«-páholyt megalapító testvérek tulajdonképpen a kereskedő-osztályból csoportosulnak s a város közéletében irányadó más társadalmi körök az alakulásnál megfelelőleg képviselve nincsenek; e körülmény magában véve is megnehezíti az intensív belső munkásság megindítását.

E mellett nem maradt páholyunkra nézve hatás nélkül az ország szabadkőmivességének egészségtelen fejlődése sem. A gyors terjeszkedés vágya nálunk is csakhamar mindent háttérbe szorít, a sűrű felvételek magának a felavatási ünnepségnek nagyszerűségét megszokottá teszik, hatását gyöngítik, a páholy munkaidejét pedig majdnem teljesen lefoglalják.

Általában a magyarországi szabadkőmives páholyokban a tagok számának szaporítására irányuló buzgólkodás a személyek megválasztásában szükséges óvatosság és szigorúság rovására működik s egy-

egy elhibázott felavatás sok kellemetlenségnek s bajnak csiráját veti a páholy életébe.

A beáramló új elemek sokasága miatt nem fejlődhetik a tagok közt oly benső összetartás, testvéries együttérzés és bizalom, amely az igazi szabadkőmivesi élet legfőbb sajátsága, egyszersmind első feltétele is. Ez volt az oka annak, hogy az első felbuzdulás csillapultával nem egy páholyban csendül el a kalapács kopogása s a nagyratörő lelkesedés meglepő rövid idő alatt a csalódó lélek révedezésévé foszlik szét.

Az »Árpád«-páholyban is már az első év munkái alatt fel-felhangzik a főmester intő, majd panaszos szava a testvérek igazolatlan elmaradása miatt; megjelenik a közönyösség réme, amit aztán dorgálással, majd pénzbüntetéssel igyekeznek elűzni. Az 1870. december 28-án tartott munka már azon határozatot hozza, hogy a testvérek minden indokolatlan mulasztás büntetéseképen 1 forint birságot fizessenek.

A felvételek által kifárasztott páholy 1870. július 25-én azt határozza el, hogy ezentul egyik héten felvételi vagy béremelő, a másikon oktató munkát fog tartani.

De az oktató munkák is, amelyek csupán a szabadkőmivességre vonatkozó általános kérdések fejtegetésére s egyes szabadkőmivesi cikkek vagy könyvrészletek felolvasására szorítkoznak, csakhamar veszteni kezdik vonzó erejüket, s a december 22-én tartott munkán Obláth Lipót testvér azt sürgeti,

hogy a páholy munkáit közérdekű kérdésekről tartott felolvasásokkal kell szellemileg élvezetesebbé tenni. Kifejezésre jutott tehát már ekkor azon törekvés, hogy a páholy munkássága a közélettel minél közelebbi összeköttetésbe lépjen s ezáltal a szabadkőmivesség működésében gyakorlati jelentőséget nyerjen.

Nagyban hozzájárult az »Árpád«-páholy nehézséges fejlődéséhez az a körülmény is, hogy a jánosrendű nagy páholy ez időben még maga is gyenge s alkalmatlan volt arra, hogy a vidéki páholyoknak irányt és munkaanyagot, a fegyelemben s általában a szabadkőmivesi szellem terjesztésében pedig követendő példát adjon

Mennyire növekedett e miatt az elégedetlenség s bizalmatlanság a nagy páholy irányában, az kitűnik a soproni »Testvérülés« páholy főmesterének következő szavaiból:

»Umgekehrt hätten vielleicht eher wir Grund über das provisorisch gewählte Grossbeamten-Collegium Klage zu führen, dass es uns über seine Action mindestens im Unklaren lässt, obgleich speziell die Hochgradler den begonnenen Bau in seinem Fundamente zu unterminiren drohen.«

A »Széchenyi«-páholy pedig egyik felterjesztésében egyenesen azt mondja:

»Ob die Landes Gross-Loge überhaupt sich als maurerisch rechtlich bestehend betrachtet und so von den anderen vaterländischen Logen betrachtet sehen will?«

Maga a nagypáholy teljesen tisztában volt az iránt a hangulat iránt, mely vele szemben, különösen

a vidéki páholyok között, mindjobban általánossá vált, de számított arra, hogy a csendes munkálkodással elért siker teljessége el fogja némitani az elégedetlenség hangját. A december 19-iki táblájában siet bejelenteni a páholyoknak a szabadkőmivesi hatalmak részéről nyert elismertetését s kifejezi azon reményét, hogy a nagygyűlés elé befejezett művet terjeszthet elő.

»Ezen reményünk — mondja az 1871. január 28-iki tábla — jelenleg már be is teljesült. Művünk zárköve, amely annyi fáradságunkba és gondunkba került s amelynek hiánya bizonyos izgatottságot s egyuttal a bizonytalanság érzetét is idézte elő a magyarországi szabadkőmives világban, le van téve. A magyarországi szent jánosrendi nagypáholy most már a magyar királyi kormány által is el van ismerve.

Azokat, akik igen is nagy türelmetlenséggel néztek a jövő elé s bennünket talán hanyagsággal is vádoltak, a leg-határozottabban biztosíthatjuk, hogy csupán csak a kedvező pillanat bevárása s minden zaj elkerülése által juthattunk az említett eredményre. Ezen testvéreket a Lajthán tundra utasítjuk, ahol a szabadkőmives-páholyok évek óta tartó sokszoros erőfeszítések dacára sem türetnek, ahol pedig, legalább e tekintetben, ép azon tényezők az irányadók, mint Magyarországon.«

Azon szemrehányás ellenében pedig, hogy a nagypáholy nem gyakorol kellő befolyást az egyes páholyokra, a főtisztikar azzal védekezik az 1871. febr. 19 én üléselő második nagypáholy-munkához benyújtott évi jelentésében, hogy az ideiglenesség folytán oly alkotmány alapján kellett intézkednie, mely csak papíron létezett és még ott sem mindenkitől elismerve.

A nagypáholy fegyelmező s irányító erejét nélkülözve, fiatal, tapasztalatlan páholyaink nem tudják a közélet nyilvánulásaiban észrevenni s megragadni azon alkalmakat, melyek szabadkőmivesi tevékenységünknek megfelelő tért nyitnak s gondolataikkal a távoli messzeségben kalandozva, oly kérdések tárgyalásával töltik az időt, amelyek erejüket tulon-tul felülmulják; céltalanságukkal s az anyagi és szellemi erők aránytalan csekélységét még inkább feltüntető áradozásokkal pedig magát a szabadkőmivesi munkálkodás komolyságát veszélyeztetik.

Igy kerül a »Széchenyi«-páholy átíratra gyanánt a kezdet kezdetével küzködő páholyaink elé a következő tábla:

Tiszteletreméltó mester!

Szeretett testvérek!

Trapolli L. nagymester, a bécsi Humanitás-egylet tiszteletbeli tagjának indítványára a florenzi nagypáholy elhatározá szék helyének áttételét Rómába, Olaszország jelenlegi fővárosába.

Ezen, a szabadkőmivességre nézve oly nagyfontosságú hirt örömmel tett szívvel vettük tudomásul.

Rómában átkoztatott el a szabadkőmivesség számtalanszor, Róma üldözte és üldöztette a szabadkőmiveseket minden időben; rendünk majdnem ezeréves fennállása óta testvéreink ezrei szenvedtek halált meggyőződésükért a Rómából szított vallási rajongás által s most meg, kevés napok mulva, ugyanezen Rómában fog meghonosulni a szabadkőmivesség, hogy világának áldásos sugaraival eloszlassa a sötétséget és kiírta nemes munkálkodása által a meggyökerezett előítéleteket.

Kevés ily nagy horderejű diadalt aratott még a szabadkőművesség az idők sorában, mint ezt; egy földi uralom mulandó dicsőségének, az emberi elbizakodottság összeomlott kártyavaráának romjain büszkén emelkedik fel a szabadkőművesség magasztos épülete és a valódi felvilágosodás fényes győzelmet ünnepel, a szabad eszmék győzelmét a világi fenhéjázás, a szánandó elfogultság felett.

Nem egy véletlen, nem földi, nem kedvező hatalmi viszonyok idézték ezt elő csupán, testvéreim! Ennek meg kellett történnie, hogy mikor, ez csak rövid idő kérdése volt, mert a mi fölött pálcát tört a világ összes népeinek elfogulatlan értelmisége, sorsát ki nem kerülheti; el kell enyésznie, amint hogy a téli hó, érintve a tavaszi nap sugaraitól, nyomtalanul eltűnik.

Amint az ember kiszabadul az előítéletek átkos bilincseiből, amint mindinkább meggyökerezik keblében a valódi emberi méltóság büszke öntudata, amint a felvilágosodás, a műveltség terjed és elosztatja az elfogultság homályát, úgy mindinkább romlásnak indul, mit emberi önkény sötét időkben épített és a világ javulásának láthatárán egy boldogabb jövő emelkedik.

Azon szellemi épület, melyet a szabadkőművesség az emberek keblében békésen, ernyedetlen szorgalommal fel-emelt, századokon át dacolt a viharokkal, szilárdul állott, mint egy megdönthetetlen sziklaóriás, a véghomlással fenyegető hullámok közepette s fenn is fog állani mindaddig, míg a szabadkőművesség hű marad önmagához s fennen fogja lobogtatni a valódi emberszeretet s felvilágosodás zászlaját.

Midőn bevonul Rómába, fényes jutalmát leli fíradósáinak, százados szenvedéseinek s kilartásának.

Áthatva ezen nagy esemény kiváló fontosságától, egyhangulag elhatároztuk, kedves testvérek! hogy örömteljes érzelmeinknek jegyzőkönyvünkben kifejezést adunk s hogy titeket is testvériesen felhívunk a csatlakozásra.

Meg vagyunk győződve, hogy az őszinte lelkesedéstől sugalt szavaink teljes visszhangra találандnak a minden

nemesre fogékony kebleitekben, s még csak arra kérünk, hullajtsatok egy könnyet az örök keletbe átköltözött testvérek drága emlékére, kiktől meglagadta a sors, hogy elérhessék a kőművesség jelen ünnepét.

Fogadjátok stb.

Aradi kelet, 1870. október 15-én.

Maga az »Árpád«-páholy, működésének legelső évében, szintén indítatva érezte magát arra, hogy a külföld egyik világraszóló eseményének folyásába beleszóljon s a diadal mámorával előretörő győztes százazrek hadseregét megállítani segítsen, a következő felhívást bocsátva ki a szabadkőművesek szövetségbeli összes testvérekhez :

Kedves testvérek !

Európa nyugoti része vérben uszík s tűzben-lángban áll.

A világ két legműveltebb nemzete, a német és a francia, egymással élet-halálra küzd.

Szülő okait e véres tusának ezuttal kutatni nem akarjuk ; sokkal frissebb emlékezetben vannak azok, semhogy feledhettük volna.

A kapzsiság egyrésztől s másrészt a hatalmi féltékenységgé hiúsága, e két szörny összekelt és ez összekelés szüleménye lett egy harmadik szörny — a jelenleg dúló háború !

A harcoló felek mindegyike testvéreink !

Németországban 442, Franciaországban 344 páholy terjeszti az emberiségnek szentelt tanaink ígését ! Nem lehet tehát közömbös reánk nézve, látni a borzasztó testvérharcot.

A szabadkőműves fogadalmat tesz : szeretni hazáját.

A szabadkőműves felavattatásakor kardot kap, hogy azzal védje a megtámadott hazát.

Felséges tanaink egyik kiváló cikkét : a szellemi világosság utáni lörekvés képezi — s ezen világosság nem egyéb, mint az igazság !

Midőn a jelen háboru kezdetén Franciaország Poroszországnak hadat üzent s lábát német földre tette: a német szabadkőmivesnek honszerelme fellángolt, kibontakozott a testvériség ölelő karjai közül s táborba szállott, hogy kardját a közös hon védelmében a mérlegbe vesse.

S e táborbaszállás, mint hazaszeretetének és szent fogadalmának folyománya, jogos, igazságos és méltányos volt, mert a megtámadott közös haza védelmének volt szentelve.

A harc diadalmasan lefolyt; a német honszeretet az ellent a haza földjéről nemcsak visszanyomta, de saját földjén le is győzte, elannyira, hogy Vilmos király a francia nemzetnek Sedánnál nemcsak fejét vette, de kitépte kezeit és lábait is.

És Sedánig mégis a harc, mint önvédelmi tény, igazságos és méltányos volt.

De nem úgy Sedán után!

Vilmos király, saját szavai szerint, csak a francia uralkodó ház, ennek kormánya és a hadsereg ellen s nem a nemzet ellen folytatta a háborút! Sedámnál az uralkodó fogolylyá lett, kormánya megbukott, a hadsereg megsemmisült.

A német hadfolytatás tehát alanyt veszített s a háboru mégis tovább folytattatott.

A francia nemzetnek csakis testtörzse maradt meg vérző szívével, mely honáért nem szünt meg dobogni. És mert még dobogni bátorkodott: a diadalittas győztes ezt is halálra szánta.

A szabadkőmivesnek, kinek hitvallása az igazság és méltányosság után törekedni, e vonalig mennie: kötelesség, azon tullepnie: bűn! — s a porosz háboru Sedán után e vonalt átlépte!

Kötelességünknek tartjuk azért az emberiség és testvériség érdekében fölemelt fővel kijelenteni a világnak, miszerint mi a Sedán után a francia nemzet ellen folytatott háborút, mint hódító háborút jogtalannak, igazságtalannak

és méltánytalannak tartjuk s figyelmeztetjük Vilmos királyt, a porosz szabaddkőmives páholyok főpártfogóját, hogy midőn kardját az előtte álló ellenre emeli, hogy azt élével halálra sújtsa: ugyanannak fokával egyszersmind a mögötte álló testvért is sújtja; és hogy a jogtalanul kiontott testvérvérnek minden cseppje égetőleg hat a gyilkos lelkiismeretére, még pedig ép a halál órájában.

Figyelmeztetjük továbbá Vilmos királyt az özvegyek és árvák ezreinek jajjaira, kik pótolhatatlan veszteségeiket a jelen igazolhatatlan megszárlásnak köszönhetik, de figyelmeztetjük még Vilmos királyt az igazságos Istenre, kinek egyedül áll hatalmában az elemekkel sújtaní; emlékezzék vissza a történelem büszke királyára, ki elég vakmerő volt azzal dicsekedni, hogy ha hajóhada felett az ég szakadna is le, árbocai azt feltartóztatnák; emlékezzék vissza I. Napoleonra, ki hatalma és diadalai tetőpontján az elemekre gondolni fölöslegesnek tartotta, s mind ez, mind amaz az elemek áldozata lett! A mai nap még a mienk, a holnap már Isten kezében van.

Figyelmeztetjük továbbá a német sereg egyik hatalmas fővezérét, a koronaherceget, mint kinek neve hasonlókép ékesíti almanachjainkat, hogy a jogtalan öldöklésben kiontott hősvér hízalja ugyan a talajt, de a talajban azután koronák nem fognak teremni.

Figyelmeztetjük továbbá a nemes német nemzetet, hogy bár egységét ezen háboru által érte el, de ha azt megszilárdítani is akarja, a részek összeragasztásánál kelletténél több vért ne használjon, mert — s ezt fejedelmi művészetünk szempontjából állíthatjuk — amilyen erős ragaszt ad a hősvér — mértékkel, ép oly gyengévé válik ugyanaz, mértéken felül alkalmazva.

Mi kötelességünknek tartjuk az emberiség és testvériség nevében tiltakozni a porosz háborunak tovább folytatása ellen s fölkérünk benneteket, összes testvérek, hogy bennünket e részben támogatni s ebbeli fölhívásunkat sajátotokká tenni szíveskedjétek.

Mi nem vagyunk ugyan fegyveres hatalom, de elég hatalmasok vagyunk mégis szövetségben erkölcsileg, hogy őszinte szózatunk nyomatékkal bírjon.

Fogadjátok testvéri üdvözetünket a. e. sz. sz.

*A szabadkőmives szövetség „Árpád a testvériséghez”
címezett szegedi páholya, keleten.*

E felhívásra, mely magyar és német nyelven küldetett szét a testvérpáholyokhoz, a »Zur Grossmuth« s a »Testvérülés« hosszabb levéllel válaszol páholyunknak.

A »Zur Grossmuth« élénk színekkel festve a háboru borzalmas voltát, végeredményben a következő megállapodáshoz jut :

»Uns als Maurer geziemt es nicht, uns in Streitigkeiten einzumischen, die wir bei Allen Protestiren, wenn wir dies auch könnten und wollten, doch nicht ändern können, und unsere Stimme nur Eine in der Wüste wäre.

Belen aber wollen wir zu dem Meister aller Meister, der die Macht der Könige lenkt, dass er bald sagen möge : „Bis hierher und nicht weiter!“

A »Testvérülés«-nek az »Árpád«-páholy felhívására küldött válasza már tisztult ítéllettel jelöli ki azt az utat, amelyre a fiatal hazai páholyoknak törekedniök kell s a szabadkőmivességnak kifogástalan programját adja, megvilágítva ama tájékozatlanságot, mely ekkor a hazai szabadkőmivesség működését jellemezte.

A levél első és harmadik része a következőkép szól :

»Az élet aranykorát élvező ifjúság tűzhévvvel ápolja a nagy célokat; ábrándozik és rajong, hogy ront s bont majd egyrészt az elvetendő halmazán, másrészt pedig ujja teremtsen a szebb jövőt alkotja meg. Férfias őszinteséggel szólva, ily szempontból fogtuk fel, szeretett testvérek! a jelenlegi háboru alkalmával közrebocsátott fölhívásukat s így fogtuk föl öntapasztalás alapján, miután az elmúlt szabadkőmivesi év folytában magunk hasonló módon léptünk fel, midőn a római közzsínat ellenében iratot bocsátottunk ki, melyet a Nápolyban tervezett ellenzsínathoz címeztünk. Bizonyára elvtársaink sorából senki sem voná kétségbe legjobb hiszemű buzgóságunkat. És mégis mit értünk el a magas szárnyrakeléssel, habár oly ügyben kísértettük meg, melyre nézve a jelenkori műveltség régen megállapítá ítéletét?!

Tiszteletremélló mester!

Szeretett testvérek!

Akár figyelmeztetés, akár kiátkozás alakjába öltözzék valami tiltakozás, nincs nyomatéka, ha nagyobb szellemi és anyagi erőn nem sarkallik. Hagyjuk azért, mi fiatal páholyok, a tiltakozásokat! Működünk csendesen kisebb-nagyobb körünkben, munkálkodjunk, hogy szolid, igaz műveltség, testvéri és közügy iránti forró szeretet, áldozni akarás és képesség honi állapotaink jobbítása körül minél szélesebbre, népünk alsó s felsőbb rétegeiben tért foglaljanak és szíveket hódítsanak. És ha csak kevéssé is engedte a Világegyetem Nagymestere magunk szíveit ily irányban művelni s másokét ily felfogásnak nevelni és megnyerni, élő köveket hordtunk össze azon templom megalkotására, melyben nem gőg vagy chauvinismus, hanem az igaz emberiség nemtője felüti majd egykor székhelyét.

Maga az »Árpád«-páholy is csakhamar belátta, hogy feladatait nem a távol messzeségben, világra szóló nagy események körében kell keresnie, hanem

első sorban azon befelé irányuló munkásságban, mely tagjait a tökéletesedés útján előre vezeti, az emberszeretet gyakorlására serkenti, annak a hazának, annak a városnak társadalmában, mely őt táplálja és fenntartja s mely az ő parányi erejéhez mérhető tennivalók ezerével képes őt elhalmozni.

A PÁHOLYÉLET FELLENDÜLÉSE.

—o 1871. o—

A kezdettel s tapasztalatlansággal járó formai kérdések terhétől megszabadulva s az iránytalanság esztendőjén szerencsésen átvirgódva, az »Árpád«-páholy egyszerre hatalmas lendületet kap fejlődésében.

A testvéri lánc igen értékes szemekkel gazdagodik a neophiták nagy csoportjában.

A páholy tevékenysége egészen gyakorlati irányt nyer, a testvérek a szabadkőmivesi munkálkodás legfőbb célját, az előző év ábrándjainak visszahatásakép, a számokkal kifejezhető jótékonyági cselekedetekben keresik ; s kedvező anyagi helyzetük és rendkívüli buzgóságuk e téren meglepő eredmények elérését tették lehetővé.

A bőkezű áldozatkészség új meg új terveket von a páholy tárgyalásai körébe s a munkákat változatossá, érdekessé, emelkedetté teszi.

Most a páholyhelyiség kényelmes berendezéséről, majd egyes szűkölködő családok fölsegélyezéséről,

séről, jótékony egyesületek támogatásáról, szegény iskolás gyermekek felruházásáról van szó. S minden alkalommal a legnemesebb verseny a segítségben, a cselekvésben !

Alig van munka, hogy 20—50—100 forintjával ne történnének adakozások. Nem távozik innét a segélyt könyörgő üres kezekkel s midőn a páholy egy szegedi népnevelési egyesület tervéről értesül, 500 forintot ajánl fel lelkesedésében annak támogatására.

Az általános buzgóság magát a páholy szellemét mintaszerűvé varázsolja. A testvérek örömmel járnak a munkákra, hol áldozatkészségük kedvező alkalmakat keres s ahol a jó cselekedetek megmegújuló példáin gyönyörködnek.

Nem kell már nógatással s birságolással népesíteni meg az összejöveteleket, hiszen még a nyári hónapokban is, midőn pedig a július 7-iki munka határozata értelmében a hőség s több testvér távolléte miatt augusztus végéig szünetelés van kimondva, nem kevesebb, mint 5 munkát tartottak a testvérek.

A jótékonyági cselekedetek mellett az oktató munkák is keresik a kapcsolatot az étellel s gyakorlatiabb irányt nyernek. »Az ausztriai szabadkőmivességről«, »A szabadkőmivesség haszna«, »Patriotismus és kosmopolitismus« címmel tartott előadások már e tekintetben is nagy haladást jelentenek.

Sőt eljutott a páholy odáig, hogy a szabadkőmivesség eszméjének meghonosítására nyilvános

előadások rendezését tervezgeti s pályázatot hirdet egy oly szabadkőmivesi munka megírására, mely a páholyon kívül álló közönség felvilágosítását tartja szem előtt.

A rendkívüli elevenség, mely a páholy munkálkodását ez időben jellemzi, elégedetlenséget támaszt egy pár bizottság működésével szemben. A tagok által nagy érdeklődéssel kísért ügyekben nem érkezik be a jelentés a kitűzött időre s a páholy, hogy a tárgyalásra kerülő kérdések halasztást ne szenvedjenek s a munkásság tervszerűleg és fegyelem korlátai között haladhasson, elhatározza az összes tagoknak szakosztályokba való csoportosítását.

A szakosztályok számának meghatározására, feladataik körvonalozására kiküldött bizottság 1871. szept. 29-én terjeszti elő javaslatát, melyet a páholy egészben és részleteiben elfogad s e határozat alapján alakulnak meg ugyanezen munkán :

Az »Árpád«-páholy szakosztályai.

1. §. A birtokunkban levő erők között a munkának helyesebb felosztása és a páholy körébe eső feladatok tökéletesebb megoldása végett a páholy szakosztályokra oszlik.

2. §. Minden indítvány, mely akár a páholyülésben, akár azon kívül hozatott elő, kiadatik az illető szakosztálynak megvitatás, jóváhagyás s véleményadás végett és csak a nyert jelentés után és folytán válhatik az a páholyülés vita s határozat tárgyává. Kivétetnek azon indítványok, melyeknek sürgőssége a páholy valamelyik tisztviselője, vagy legalább 5 testvér által beismertetik, továbbá a becsület-bíróági jelleműek, mint amelyek szabályszerűleg a mester-értekezlet körébe tartoznak.

Az osztályok között netán felmerülő véleménykülönbségekben valamely tárgy, ügy vagy kérdés illetékességéről a páholy határoz.

3. §. Minden szakosztály szervezi magát és végzi munkáit egy általa kidolgozott s elfogadott ügyrend szerint, mely ügyrend egy példánya a levéltárba, egy másik példánya az olvasóterembe — a testvérek közötti megismertetés végett — letéve legyen.

4. §. Minden szakosztályt kötelezőleg a következők határozatnak :

a) Minden szakosztály köteles minden indítványról, mely akár a páholyülés által volt hozzá áttéve, akár egyesek által körében előhozva, legkésőbb egy hónap lefolyása alatt, jelentését a páholyülésnek beadni.

b) Minden szakosztály köteles a hozzá véleményadás végett áttett s letárgyalt kérdések és ügyek statisztikai átnevezését, továbbá tagjai névsorát és azok ügybuzgóságáról s szorgalmáról — szükség esetén névszerinti megnevezésével is az egyeseknek — tudósítását írásban, kétszer egy év alatt, a páholyülés elé beadni.

c) Az osztályok csak előtanácskozási s javaslati, de határozati s végrehajtási joggal nem bírnak, mely utóbbival azonban esetről-esetre a páholy által felruházthatnak.

5. §. A páholynak minden egyes tagja, kivétel nélkül, köteles valamelyik szakosztály tagja lenni és annak munkáiban kitelhető szorgalommal részt venni; szabadságában áll azonban mindenkinek választani s meghatározni, melyik szakosztálynak vagy illetőleg hány szakosztálynak kíván tagja lenni; ezen önkéntes elhatározása őt hat hónapra kötelezi.

A szakosztályok ülései nyilvánosak s minden testvérnek szabadságában áll bármely szakosztály ülésén részt venni s ott a nem tag tanácskozási joggal bir.

Az ezután felvett testvérek felvételük után 8 nap alatt kötelesek az illető szakosztály elnöke előtt nyilatkozni, amelyik szakosztályba tartozni kívánnak.

6. §. Egyelőre négy szakosztály alakul, u. m.:

1. Páholygazgatás, művészet és társalkodási osztály.
2. Rituális és szabadkőmivesi irodalom.
3. Országos és városi ügyek osztálya.
4. Jótékonyági osztály.

7. §. A szükségekhez mérve a páholy a szakosztályok számát szaporíthatja.

8. §. Minden határozatok és rendeletek, melyek ezen rendelkezéssel ellenkeznek, ezennel megszünteknek nyilváníttatnak.

Ezen rendelkezés életbe léptetése végett a következők határozatnak:

1. Minden eddig kinevezett bizottmányok megbízatásaitól feloldatnak és feloszlhatnak.

2. A páholy-master minden szakosztályhoz egy ideiglenes elnököt nevez ki; ezen ideiglenes elnöknek kézbesítetik az ezen munkálat kidolgozásával megbízott bizottmány által indítványozott, osztályokba osztott tagok névsora; feladata leendő az ideiglenes elnöknek az ott feljegyzett tagok nyilatkozatát kikérni, melyik osztályhoz ki tartozni akar, az eredményt közölve egymással. Ha 6 tag nyilatkozott már valamely szakosztályhoz tartozni, összehívja az ideiglenes elnök az alakuló gyűlést, melyen az osztály által választott elnöknek hivatalát átadja.

A páholy a következő munkán kizárólag azzal foglalkozik, hogy a beérkezett indítványokat a szakosztályok között kioszssa s az osztályok első munkanyagát kijelölje.

A szakosztályok ugyancsak nagy buzgósággal fognak munkájukhoz s midőn október 13-án először tesznek jelentést a hozzájuk utalt ügyekre vonatkozólag, valósággal tulhalmozzák a páholyt előterjesztéseikkel.

Az első szakosztály felkarolja mindjárt a színház pártolásának ügyét. Eleinte tervbe veszi, hogy az »Árpád«-páholy a pénztár terhére színházi páholyt béreljen; majd a pénztár kimélése szempontjából erről lemond s aláírási iv kibocsátásával gyűjti össze a szükséges összeget, amelyen a páholy számára öt zártszéket bérel, a páholytagokat pedig a színház támogatására buzdítja.

A második szakosztály a páholy könyvtárára vonatkozó intézkedések mellett egy érdekes ügygyel volt kénytelen foglalkozni.

A Traub B. és társa helybeli könyvkereskedőüzletben szabadkőmivesi könyvek is kaphatók voltak s azok közt egy kis francia nyelvű füzetkében még a szó jel és fogás is le volt írva.

A páholy megbizta a második szakosztályt annak kikutatásával, miként jutottak a könyvek a kereskedésbe s egyszersmind véleményt kért arra vonatkozólag, mely módon lehetne eme visszaélést megszüntetni?

A könyvkereskedésben az ügyre vonatkozólag azt a felvilágosítást adták, hogy e könyvek a többiekkel együtt érkeztek, mire a páholy felírt a nagypáholyhoz, hogy az a nagyorienssel együtt tegyen lépéseket e visszaélések megszüntetésére.

A negyedik szakosztály egy gyermekkert létesítésén buzgólkodott; 1872. ápril havában sikerült is a páholy jelentékeny anyagi áldozatával az intézetet megnyitni.

A harmadik szakosztály sem lehetett tétlen. A páholy sikeres munkálkodását a kívül álló körökben is tisztelet, elismerés és tekintély jutalmazta. A társadalom közművelődési mozgalmában a páholy közreműködésére mindig számítanak, egyes alkalmakkor pedig átiratilag fel is kéri, hogy magát képviseltesse.

Igy jelenik meg Csermelényi Iván főmester a tervezett népnevelési egyesület alakuló gyűlésén, azon megbizatással, hogy a páholyt 500 forinttal az egyesület alapító tagjául jelentse be.

A szegedi önkéntes tűzoltó-egyesület erkölcsi támogatására alakult bizottság az 1871. jun. 24-én tartott értekezletére külön átiratban hívja meg páholyunkat, mely szintén levélben fejezi ki készséges közreműködését s tagjait az értekezleten való megjelenésre felkéri.

Az 1871-ik év végén tartott községi tisztujítások alkalmával pedig fényes sikert ért el a páholy actiójával, midőn Csermelényi Ivánt, a páholy érdemes főmesterét, a városi tanácsosi állásra juttatja.

Nem csak Szeged város közönségének itéletében és rokonszenvében, hanem a hazai szabadkőmives páholyok szeretetében és becsülésében is nagyot nőtt az »Árpád«-páholy az 1871-ik év folyamán. Különösen a délmagyarországi páholyok közt volt ez időben a kapcsolat nagyon benső. A »Széchenyi«, »Petőfi«, »Három fehér liliom«, »Honszeretet« állandó összeköttetésben voltak páholyunkkal. Ünnepeiken egymást kölcsönösen meg-meglátogatták

küldöttségeik által, akadályoztatásuk esetén meleg-hangu átiratokban vettek részt az öröm napjaiban, komolyabb terveik végrehajtására pedig valóságos kis szövetséget alkottak, mely vezérszerepet vitt különösen a kétféle ritus egyesítésére irányult mozgálmában.

A távolabbi páholyokkal szemben a viszony sokkal kevésbbé volt benső és testvéries.

A »Testvérülés« évi jelentésében arról panasz-kodik:

»dass unser Versuch mit den St. Johannis-Logen des Landes einen wärmeren, die amtlich steifen Formen abstreifenden Briefwechsel durch Bestellung ständiger Korrespondenten anzubauen, als gescheitert zu betrachten ist.«

Valóban, az »Árpád«-páholy sem igen adta jelét annak, hogy a soproni páholyfyal való összeköttetés bensőségét erősíteni törekedett volna. Mert midőn a soproni páholy őt arról értesíti, hogy Kania József dr. hit. ügyvéd testvért jelölte ki számára állandó levelezőül s kéri, hogy az »Árpád«-páholy is jelöljön ki viszonzásul egy levelezőt, páholyunk azt válaszolja, hogy a soproni testvérek tudósításait szívesen fogadja s mennyire időnk és körülményeink megengedik, eszméket cserélni és tisztázni a szent ügy érdekében kötelességünknek fogjuk tartani, a jelen körülményeknél fogva azonban e célra külön levelezőt kijelölni nem tartjuk szükségesnek.

Az állandó levelezők kijelölésének igaz, hogy semmi gyakorlati értéke nincsen, lehet, hogy az

»Árpád« páholy ezt már akkor belátta, mindez azonban nem magyarázhatja meg e válasz hangjának ridegségét. A véletlen úgy intézte, hogy ez ügy éppen akkor került tárgyalásra, mikor a páholy a német-francia háborúra vonatkozó köriratra kapta a választ a soproni testvérektől. Az »Árpád«-páholy valószínűleg zokon vette a »Testvérülés« elitelő véleményét s oktató modorát.

A skót szertartású »Corvin Mátyás«-páholylyal pedig egy alkalommal élesebb ellentétbe is került páholyunk.

A »Corvin Mátyás« ugyanis egy szegedi lakost felavatott anélkül, hogy páholyunkat véleményadásra felszólította volna. Az »Árpád«-páholy felkérte erre a testvérpáholyt, hogy jövőre irányában nagyobb méltánylást tanúsítson s általában a vidéki keresőt, ha lakóhelyén páholy van, ennek megkérdezése nélkül fel ne avassa,

»mert könnyen megtörténhetik, hogy ily mellőző eljárás mellett a testvérek szövetségébe oly egyének vétetnek fel, kik egyik vagy másik páholy részéről erre érdemeseknek épen nem találtattak és így a testvérek páholyából épen nem testvérek temploma alakul.«

Páholyunk egyszersmind felirt a nagypáholyhoz is, hogy ily sértő és veszélyes eljárás ismétlődését a maga hatáskörében a nagypáholy is igyekezzék megakadályozni.

Az »Árpád«-páholy még azt az indítványt is teszi, hogy amely városban már páholy van, ott más ritusu páholy ne keletkezhessék.

A nagypáholy válaszában csak azt említi fel megnyugtatóul, hogy a visszautasított keresők névsorát a nagypáholyok kölcsönösen közlik egymással s egyik rítus sem vesz fel olyan profánt, aki már a másikinál hiába kérte bebocsáttatását.

A testvérpáholyokkal való összeköttetés erősítésére s a baráti és testvéri érzelmek ápolására kiváló alkalmat nyújtott a páholy alapításának első évfordulója.

A március 10-én tartott munka hattagu bizottságot küld ki az ünnepély programjának megállapítására.

A bizottság fényes ünnepséget tervez, a páholy azonban azt határozza, hogy az alapítási évforduló lehetőleg egyszerűen, minden nagyobb költség kikerülésével tartassék meg és csakis egy ünnepi testvérpáholyra s barátságos társasvacsorára szorítkoznak. A díszmunkára mindazonáltal meghívják a páholy alapítóját s a testvérpáholyokat is.

Reimann Ede testvér a következő levelet küldi ez alkalommal páholyunkhoz:

»Würdiger Meister!

Innigst geliebte Brüder!

Mit hoher Freude hat mich Ihre brüderliche Zuschrift erfüllt, es ist mir ein grosser Beweis Ihrer Liebe und echt maurerischer Gesinnung, die Sie mir darin aussprechen und bedauere ich nur, dass ich den Tag der Gründung Ihrer Bauhütte nicht in Mitte so treuer Brüder verleben kann. Ich bedauere dies, meine lieben Brüder, umsomehr, als ich doch gern einmal gesehen hätte, wie das Werk, das ich das Glück hatte mit Ihrer und der Hülfe des a. g. B. a. W. vor

Jahresfrist aufzubauen gelungen, und welche Früchte dasselbe trug. Dass Sie in echt maurerischem Geiste arbeiten, habe ich bereits mehrfach gehört, bedauere nur nicht öfter Näheres über den Bestand und das Gedeihen Ihrer Loge gehört zu haben. Wenn ich nun auch jetzt nicht persönlich kommen und Theil nehmen kann, so hoffe ich Sie doch vielleicht im Laufe dieses Sommers, wenn ich meine Wiener Reise antrete, persönlich zu begrüßen, denn mich selbst zieht es zu meinen lieben Brüdern in Ungarn und ich werde die schönen Stunden, wo es mir vergönnt war in Ihrer Mitte zu weilen, nie vergessen.

D. B. a. W. segne Ihre Bauhütte und schenke Ihnen allen meinen lieben Brüdern Kraft und Ausdauer, auf das es Ihnen möglich wird, die heilige Mission, die Sie übernahmen, mit Ernst und Eifer zu erfüllen. Ich grüsse Sie, ehrwürdiger Meister und geliebte Brüder und gebe Ihnen Gruss und Handschlag i. d. u. h. Z. als Ihr ewig tr. verbl. Bruder.

Bad Kissingen, 1871 V/24.

Eduard Reimann.

Az évfordulói ünnepély kedves jelenete volt az, midőn a testvérek Basch B. Lőrinc I. felügyelőt, aki a páholy alakítása s az új helyiség berendezése körül fáradhatatlan buzgóságot tanusított, egy ezüstkalapáccsal ajándékozták meg.

Az évfordulói ünnepély egyszerűsége mellett is nagy jelentőséget nyert azáltal, hogy a testvérpáholyok kiváló tagjaik által képviseltették magukat. Itt volt maga gróf Csáky Tivadar, a kassai »Haladás« főmestere s az unio előharcosa, a »Széchenyi« főmestere és két tagja, a »Fraternitás« h főmestere és négy tagja, a »Humboldt« h. főmestere s a »Corvin Mátyás« két tagja.

A szomszédos hazai szt. jánosrendű páholyok ez alkalomra a két ritus uniójának megbeszélésére is meg voltak hiva. A tárgyalás legfőbb része tehát nem a páholy munkára, hanem az azt követő bizalmas értekezletre volt szánva. A két ritus egyesítésének kérdése volt ezen időben a magyarországi szabadkőmivesség legfontosabb ügye s a szegedi tárgyalásoknak nem kis része volt a megoldás előkészítésében és siettetésében.

A JÁNOSRENDÜ ÉS A SKÓT RITUS SZÖVETSÉCKÖTÉSE.

A kétféle ritust követő hazai szabadkőmivesek egyesítését célzó mozgalmak nem maradhattak hatástalanul a megerősödött »Árpád«-páholyra sem.

Az unio kérdése volt ez időben a magyar páholyok tanácskozásainak legfontosabb tárgya, országos érdeklődést, sőt izgatottságot idézve elő a testvérek soraiban.

Az egyesülés hívei új argumentumokat merítettek a lefolyt német-francia háború folytán támadt politikai helyzetből.

A magyarországi jánosrendű páholyok ugyanis a symbolicus ritusban dolgozó németországi kőmivességgel voltak bensőbb összeköttetésben, míg a skót páholyok a francia nagyoriens védelme alatt állottak. Félni lehetett tehát attól, hogy a két nagy nemzet között támadt keserőségek a magyar páholyokba is behatolnak.

Az önálló közös magyar nagyoriens megalapítása a jánosrendű nagypáholy ellenállásán tört meg,

mert a nagypáholy magát a jánosrendű szabadkőművességet látta veszélyeztetve a magasfokuk által.

Midőn az »Einigkeit im Vaterlande« páholy ifjabb tagjai a skótokkal való egyesülést javasláák, a nagypáholy magánuton tudakozódott a szövetséges páholyok főmestereinél, miképen gondolkoznak e javaslatra vonatkozólag a testvérek?

Valamennyi páholy többé-kevésbbé az egyesülés ellen nyilatkozott s e válaszok az »Einigkeit im Vaterlande« páholyt is hasonló határozatra indították.

Nem nézhette tehát a nagypáholy jószemmel, midőn a »Haladás« páholy az egyesítési törekvések fonalát fölvéve, 1870. dec. 4-ikére a pesti értekezletet összehívta, annál inkább, mert míg a jánosrendű páholyok a megjelenésre felszólítást kaptak, maga a nagypáholy teljesen mellőzve volt. A nagypáholy nem érezte magát elég erősnek arra, hogy tiltakozásával a jánosrendű páholyokat a részvételtől visszatartsa. Midőn azonban értesül a felől, hogy a gyűlésen a két szertartásnak közös nagy kelet alatti egyesítését célzó tervezetet olvastak fel, melyet megvitatás és esetleges elfogadás végett a jánosrendű páholyoknak is szét fognak küldeni, kijelenti a jánosrendű páholyokhoz intézett körlevelében, hogy azon tervezet tárgyalása, mely magának a nagypáholynak feloszlatására irányul, a jánosrendű páholyokban addig, míg azok a háromfoku János-rendhez tartoznak, meg nem engedhető.

A »Haladás« páholy erre azzal válaszol, hogy azért nem fordult körlevelével a nagypáholyhoz, mert a nagypáholy akkor még ugyszólván nem is létezett; hiszen az évi jelentésében önmaga mondja, hogy az egész 1870. év folyamán csak ideiglenes minőségben állt fenn s az általa kezelt alkotmány csupán a papíron létezvén, nem is rendelkezett az ezen alkotmányban körülírt tevékenységi körnek megfelelő hatalommal, még a saját kormányzata alatt álló páholyok irányában sem.

»Sajnálattal kell egyébiránt kijelentenünk, — mondja továbbá a »Haladás« 1871. febr. 1-én kelt körlevelében — hogy nekünk a pesti nagypáholy megalakulása maig sem lett tudomásunkra hozva, úgy hogy annak létezéséről csak a lapok útján értesültünk, természetesen fogják tehát önök találni, hogy a háromfoku szertartással dolgozó testvéreinkkel ezentul is csak a páholyok útján érintkezhetünk, másrészt nem vétethetik nekünk rossz néven, ha egy sem velünk összeköttetésben, sem felettünk nem álló testületnek jövődő vi-seletünkre és magunktartására vonatkozó tanácsait hivallanoknak jelezzük és azon insinuatíót, mintha a skót szertartásu testvérek egy felette tevékeny kisebbsége a fennálló kötelékek egyoldalú kettétépésén működnek, — amennyiben ez alatt páholyunk vagy annak bármely tagja értetett volna, — határozottan visszautasítjuk.«

Ez éles szavak a nagypáholy évi jelentésére vonatkoznak s a küzdelem elkeseredettségét eléggé megvilágítják.

De az unio kérdése a jánosrendű páholyokkal szemben is nagyon megnehezítette a nagypáholy helyzetét s néha már már a teljes meghasonlás veszedeelmével fenyegetett.

Maga a nagypáholy erre vonatkozólag a következőket mondja az 1871. évi nagygyűlés elé terjesztett jelentésében :

»A Magyarországon fennálló ritusoknak egy közös nagy keletben egyesítésének kérdése a hazai szabadkőmivesség achillessarkát képezi, mely benső meggyőződésünk szerint mindaddig meg nem szűnik veszélyes lenni, míg a skót testvéreknek szintén nem lesz meg a maguk kőmivesi központjuk Magyarországon. E kérdés az, mely mint damokleszkard fenyegeti intézményünket s mely nemcsak a két szertartásnak ellentétét élesíti ki és újabb ellentéteket teremti, hanem egyzersmind szakadást idézett elő a szt. János-rend templomában is. E kérdés az, mely a hivatalnoki testület tevékenységét sok tekintetben nyűgözteti s pártoskodást teremtve a jános-rendűek között, gátolt abban, hogy testvéreink egy részére jogosult, sőt köteles befolyásunkat igénybe vegyék. Ez utóbbi baj érezhetőbbé vált azáltal, hogy mint ideiglenes testület ideiglenes hivatalnokai nem rendelkezhetünk elég tekintéllyel tanácsainkban és utasításainkban.«

A nagypáholyának külföldi szabadkőmives főhatóságok által történt elismerése s az alkotmányának a kir. kormány által való megerősítése után, az 1871. febr. 12-én tartott közgyűlés volt hivatalra, hogy ezen ideiglenes állapotnak véget vessen.

E nevezetes közgyűlésről hazatérő képviselőink, Csermelényi Iván és Enyedi Lukács, jelentést tesznek a fővárosi testvérek körében szerzett tapasztalataikról s memorandumot dolgoznak ki a közös nagyoriens megalakításának ügyében.

A páholy e memorandumot, ismét csak a nagypáholy mellőzésével, az aradi, temesvári s bajai

páholyoknak küldi meg, azoktól várva segítséget a terv megvalósítására.

Az aradi és bajai páholyok csakhamar válasznak is a felszólításra, kifejezve helyeslésüket a kifejtett tervekre vonatkozólag s közreműködésüket ajánlva fel az unio megvalósítására.

E csatlakozás által felbátorítva, az »Árpád«-páholy már most azt határozza el, hogy a szomszédos jánosrendű páholyokat az alapítási évforduló napjára Szegedre hívja meg e kérdés kimerítő megvitatása végett.

A szegedi conferentián az aradi páholy három taggal volt képviselve; a bajai s temesvári páholyok azonban nem vettek részt. Itt volt azonban Csáky Tivadar gróf, jól értesülve, mi készülődik Szegeden s támogatására sietve ama törekvéseknek, amelyek magának a jánosrendű kőmivességnek egy számottevő csoportjában keletkezve, az ő általa oly buzgósággal hirdetett uniót tüzték ki célul.

Szegeden abban történt megállapodás, hogy az unio megvalósítására egy újabb értekezlet legyen Pesten, mely alkalommal módját lehet ejteni annak is, hogy a skótok hasonló irányu törekvéseivel egyértelműleg haladva, az elvtársak egymást kölcsönösen támogassák.

Bánhidy Béla, az aradi jánosrendű páholy főmestere, kire a pesti értekezlet idejének és helyének kijelölése bízva volt, június 6-án a következőket írja páholyunknak:

»A gyűlés Pesten folyó hó 21-én leend a Magyar Király című szállodában, délelőtt 10 órakor, alólírt lakásán.

Tehát válaszszátok meg teljhatalmu képviselőtöket s jelenjete meg ott, hol valószínűleg egy szebb jövőnek alapköve fog letéetni, hol létre fog jönni az, mit legnagyobb részben erélyes kezdeményezéseknek lehet majd köszönni.

Fogadjátok páholyom őszinte elismerésének és fokozódott vonzalmának meleg kifejezését.

A nagypáholy tisztviselőségének Pesten székelő töredékével tudattam közös elhatározásunkat.»

Páholyunk a május 29-én tartott szegedi conferentia azon indítványát, mely szerint Pesten egy közös nagyoriens megalakítását célzó gyűlés tartásának, magáévá teszi s a kiküldött képviselőket azzal is megbizza, hogy a nagypáholynak Pesten levő tagjait az ügynek megnyerni igyekezzenek.

A februári közgyűlésen nyert végleges jelleg nem védelmezte meg tehát a nagypáholyt ez alkalommal sem a bántó mellőzéstől. Az unióra törekvő páholyok benne látják az egyesülés legfőbb akadályát, csak úgy mellékesen gondolnak arra, hogy vele befejezett dolgokat közöljenek s hajlandóságát megnyerjék.

Maguk a délmagyarországi jánosrendű páholyok sem voltak azonban teljesen egy véleményen. A bajai páholy az egyesülés elengedhetetlen feltételül tűzte volna ki, hogy a skót rítusuk a magas fokokról lemondjanak. A temesvári páholy pedig a pesti conferentiára való meghívásra egy terjedelmes körlevéllel menti ki távolmaradását, igen alapos kifogásokat téve a »Széchenyi« és »Árpád« actiója ellenében :

»Gegenüber der neuerlichen Einladung der ehrw. Logen »Széchenyi« und »Árpád« — mondja a temesvári páholy — zu einer Versammlung, welche wegen Feststellung der Grundprincipien am 21. crt. in Pest tagen soll, erscheint es uns als unsere maurerische Pflicht, auch diejenigen Ansichten, welche in unserer Loge über diese alle Gemüther lebhaft bewegende Frage herrschen, unseren geliebten Mitbrüdern rückhaltlos mitzuthemen.

Wir halten momentan die Vereinigung der Centralrepräsentanz beider Riten nicht gerade für den einzigen Weg auf welchem allein eine sofortige definitive Herstellung des freundlichen Einvernehmens zwischen den beiden Riten zu hoffen wäre, denn die decretirte Brüderlichkeit dürfte schon darum kaum eine aufrichtige sein.

Zuerst mögen die Brüder beider Riten durch die That beweisen, dass es ihnen wirklich Ernst mit dem brüderlichen Hand in Hand gehen sei, und sich vorerst allerorten, wo Logen beider Riten bestehen, zu gemeinsamen Vorgehen in allen maurerischen Angelegenheiten verbinden. Sie mögen, wie es in Oravitza und bei uns angestrebt wird, darnach trachten, eine gemeinschaftliche Vermögensverwaltung herzustellen, in einem gemeinsamen Logenlocale zu arbeiten, und nur die wirklich ceremoniellen Gegenstände separat zu behandeln. Wenn dies überall durchgeführt und dadurch eine erspriessliche Vereinigung der einzelnen Logen unter sich erzielt ist, dann dürfte es nach unserem unmassgeblichen Dafürhalten an der Zeit sein, auch eine gemeinschaftliche Centralstelle zu schaffen, welche die Gesamtheit der Logen in würdiger Weise representiren soll.

Beginnen wir daher den Bau nicht mit dem Giebel des Gebäudes, sondern lassen wir die Dinge sich ruhig und organisch entwickeln.

Wie wir vernehmen, steht die Gründung einer Grossloge für den schottischen Ritus für die nächste Zeit in Aussicht. Ist dieser Act vollzogen, dann sollen die Beamtenkörper beider Grosslogen sofort zur Ausarbeitung eines

Elaborates über die Grundprincipien der Vereinigung unter einem gemeinsamen Grossoriente zusammentreten.

Haben nachher alle Logen diesen Entwurf gehörig geprüft, und wie nicht anders zu erwarten, in seinen Hauptpunkten auch angenommen, so sollen die Grosslogen einen allgemeinen Maurertag nach Pest einberufen, und wir sind überzeugt, dass dann die Verhandlung nicht resultatlos verlaufen wird.

Für jetzt aber halten wir eine Versammlung zu dem beredten Zwecke für verfrüht, und werden auch diejenige, welche die sehr ehrw. Logen »Széchenyi« und »Árpád« für den 21. crt. nach Pest einberufen, aus diesem Grunde nicht beschicken.«

Az aradi és szegedi páholyok által jun. 21-ikére összehívott pesti értekezleten a »Széchenyi«, »Petőfi«, »Árpád«, »Honszeretet« és »Glückauf« jánosrendű páholyok valának képviselve. Az értekezlet kimondja, hogy megállapodásait — melyek a képviselt páholyokra nézve kötelezők — a jánosrendű nagypáholy nagymesterével közölni fogja, felkérve őt egyszersmind arra is, hogy ezen indítvány tárgyalására egy rendkívüli nagypáholy-gyülekezetet hívjon össze.

A felvett jegyzőkönyv hetedik pontja értelmében pedig :

»Fialla, Bánhidya és Nyiri testvérek megbizatnak, hogy a skót szertartásu páholyok által alakított s felhatalmazott végrehajtó bizottsággal érintkezve, a kifejtett alapelvekből kifolyólag egy határozott, tökéletesen formulázott munkálatot készítsenek, mely a második pont értelmében összehívott symbolicus nagypáholy elébe terjesztethessék.«

Másnap azután a magyar nagyoriens végrehajtó bizottsága tartott ülést Csáky Tivadar gr. elnökle

alatt. Megjelennek Fialla, Bánhidya és Nyiri testvérek is s bemutatják az öt jánosrendű páholy képviselőinek értekezletén felvett jegyzőkönyvet.

A végrehajtó bizottság egyhangulag elhatározza, hogy az ügyet sürgősnek tekinti s még ezen ülés folyamán elintézi.

Felolvastatván ezután az említett jegyzőkönyv, a végrehajtó bizottság az abban kifejtett elveket, mint a két ritusbeli páholyok kiegyezkedésének alapját, maga részéről egyhangulag elfogadja és határozza, miszerint ezen pontozatokat az összes magyarországi skót szertartásu műhelyekkel oly felhívással közlendő, hogy azokat tárgyalván, az erre vonatkozó határozatokat a végrehajtó bizottsággal mielőbb tudassák, mely utóbbi azon esetre, ha többször említett elvi pontozatok a műhelyek többsége által elfogadtatnának, a szerkesztendő alkotmány és alapszabályok alapjául fognak vételezni.

Az öt symbolicus páholy megbízottai által ugy szólván az ellenfél főhadiszállásán köti meg a szövetséget saját vezérének s fegyvertársainak: a nagypáholynak s a jánosrendű páholyok nagy részének kikerülésével.

Ezen eljárás ugy a főtisztikar, mint a mellőzött páholyok tagjainál élénk visszatetszést okozott. Maga az Árpád-páholy is csakhamar belátja, hogy magaviselete nem volt egészen kifogástalan s midőn a pesti értekezletről visszatérő Csermelényi jelentését tudomásul veszi, egyszersmind őszinte sajnálatát nyilvánítja azon mulasztás felett, hogy ezen gyűlésre a nagy páholy és több magyarhoni jános-rendű páholy még nem volt hiva s így a tanácskozásban részt sem vett

A nagypáholy hivatalnoki testülete, bár a június 21-iki pesti értekezletet magára nézve bizalmatlansági szavazatnak tekinti, elhatározza, hogy a kívánt rendkívüli gyűlést szeptember 20-ára összehívja, de nem fojthatja el azon megjegyzést, hogy éppen nem volt testvéries eljárás, a jogszerűen fennálló és szabadon választott legfőbb kőmivesi hatóság teljes mellőzésével, oly conferentiát hívni össze, mely a nagypáholy fennállása ellen volt irányozva.

»Nézetünk szerint — mondja a főtisztikar augusztus 20-iki táblájában — jobban megfelelt volna a kőmivesség szellemének, ha azon testvérek, kik nézeteik vagy rokonszenveik által már a skót szertartáshoz vagy annak megalkotandó nagykeletéhez vonzódnak, hozzá csatlakoztak volna, ahelyett, hogy minduntalan megújított secessionisticus terveikkel az egyetértést zavarják.«

A szeptember 20 án tartott nagygyűlés, mely előtt a főtitkár a bizalmi kérdést is felvetette, az öt jánosrendű páholy nevében tett javaslatot el nem fogadja, hanem utasítja a nagypáholy hivatalnoktestületét, hogy a testvéries egymás mellett haladás, közös céljaink, valamint a rend fentartása érdekében az alakulásban levő skót nagyorienssel szövetségre lépni törekedjék. Az »Árpád«-páholy a gyűlésen résztvevő Csermelényi Iván és Rósa Izsó dr. képviselők jelentéseiből sajnálattal veszi tudomásul, hogy a két ritusnak rég óhajtott egyesülése újra el van napolva, egyuttal azonban elismerését nyilvánítja a két felküldött testvér előtt az egyesülés ügyének határozott pártolásáért.

Még az 1871. év utolsó munkájára megérkezik a nagypáholy azon táblája, mely örvendetes esemény gyanánt jelenti, hogy a magyarországi skót szertartásu testvérek nagyoriense megalakult, nagypáholyunk az ujonan szervezett kőmives nagyhatalmat elismeter s vele szövetségre lépett.

Ez alkalommal a nagypáholy a következőket írja a páholyokhoz intézett táblájában :

»Kedves testvérek !

E szövetségi kötés testvér kötése testvérrel. És midőn a kötés egyfelől szövetségünk lánczolatában a zavaroknak elejét venni törekszik s az okvetlenül szükséges belső és külső rendet szabályozza, másfelül nem kevésbbé komoly óhajta és szándéka az volt, hogy az ügyünknek ártó surlódást és káros versengést s a proselytismust kizárja.

A szabadkőmives nem kutatja testvéreinek hitét, nemzetiségét, ne kutassa szertartását se és ne idegenítse el egymástól a szertartás különbsége. Ez volt szándéka ezen egyezés kötésében a nagypáholy tisztviselői testületének.

Hiszszük és óhajtjuk, hogy titeket is ily szellem lelke-sítsen, kedves testvérek ! s midőn e kötést szabályszerűen kötelezőnek fogjátok tekinteni, hiszszük, hogy abban bensőleg megnyugtatót is fogtok találni.

Hiszszük és óhajtjuk, hogy e kötés által az egyesítési céltalan törekvéseknek is vége szakadjon. Mindenik fél hálal külön-külön saját szertartása keretében, de nagy céljaink valósitása érdekében csak testvért ismer mindenik a külön szertartásu testvérben.«

El volt tehát érve a két ritus táborának kibékülése s szövetségkötése. Nem ugyan a végső cél, hanem mindenesetre annak jelentékeny megközelítése.

Az »Árpád« páholy a kétféle ritusnak egyesítésén fáradozók sorában munkálkodott tevékenyen. E tábort nem némithatja el a nagypáholy azon óhajtásának nyilvánítása, hogy »e szövetségkötés által az egyesítési céltalan törekvéseknek is vége szakadjon!« s a megkezdett uton haladva, a teljes unio kiküzdése már most csak idő kérdése lehetett.

A PÁHOLY HANYATLÁSA.

1872. jan. 1.—1874. okt. 4.

A két ritus főhatóságainak szövetségekötése által elintéztet nyert ama nagyjelentőségű kérdés, mely a hazai szabadkőmivességet éveken át foglalkoztatta és izgalomban tartotta.

A nagy tusák napjait némi visszaesés követi a magyar kőmivesség fejlődésében ; a megpihent idegeknek új ellentétekre, új akadályokra van szükségük, hogy az akaraterőt cselekvésre acélozzák s az egyenletes, kitartó munkálkodás nehéz feladatára előkészítsék.

Lekerül a napirendről az a tárgy, amely a nagypáholy gyengeségének idejében legalább némi összeköttetést létesített a testvérpáholyok között.

Maga a nagypáholy, ahelyett, hogy erőre kapna, gyarlóságaival az egész ország jánosrendű szabadkőmivességét a szétzúllás veszedelmébe viszi.

Az egyes páholyok egymástól majdnem teljesen elszigetelődnek s egymás után csendesednek el vér-

szegénység tünetei között. Az alapításuknál fellobbaut szalmatüz kialudni készül, a rohamos fejlődés hibái elburjánzanak, az administratio szabályozatlansága, a pénzkezelés lazasága s a teljes fegyelmezeletlenség nem egy páholynak kerül életébe.

Önmagunk okozta bajainkhoz járul azután az 1873-iki közgazdasági válság, mely az egész ország társadalmára ránehezedik s minden téren megéretteti nyomasztó, bénító hatását.

Az a duzzadó erő is, mely az »Árpád«-páholy működését az 1871-ik évben jellemezte, csak rövid ideig képes megküzdenni a haladás elé torlódó akadályokkal.

A jótékonyági téren tanusított buzgóság ugyan részben még fokozódik az 1872-edik év folyamán, tulzásaival azonban csakhamar az áldozatkészség kimerülését idézi elő.

Megjelenik szép kezdet gyanánt, könyomatos sokszorosításban, »a páholy hivatalos közleményeinek I. száma«, ugy magának a páholynak, mint szakosztályainak névsorát közölve ; a második füzetel azonban, mely Csermelényinek a tanyai nép közt meghonosítandó méhészet és selyemtenyésztés ügyében irt memorandumát tartalmazza, a közlemények sora véget ér.

Még gyorsabban elkallódik az a nemes felbuzdulás, mely az 1873. január 10 én tartott testvéries lakomán Abeles József és Eisenstädter Antal indítványára keletkezett. Nem kevesebbről volt szó, mint hogy a páholy számára állandó templomot

emeljenek s e célra a jelenlevő testvérek azonnal megajánlottak 2175 frt készpénzt s 3000 frt kamat nélküli kölcsönt.

Komolyabb szellemi tevékenység hiányában az ügykezelést illető száraz, sokszor jelentéktelen kérdések kerülnek napirendre. Megkezdődik az ügyrend tárgyalása, heteken át foglalkoztatva s elnéptelenítve a páholy munkáit. A sok formalitás közepette az osztályok működése mindinkább elnehézkedik. Egyes buzgó tagok ugyan megakadályozzák a bonyodalmas gépezet megállását, de az új páholytagok beosztásának sürgetése, a száraz jelentések halmazata s a páholytól nyert lényegtelen irányítások és biztatások azt tanúsítják, hogy nem megy már minden oly rendben, mint eleinte, az újdonság által felkeltett nagyobb érdeklődés és buzgólkodás idejében s hogy a szakosztályok egész intézményének életrevalóságát a tapasztalat beigazolni vonakodik.

A páholy maga úgy látja, hogy munkáinak szaporodtával a hozott határozatok végrehajtását nehéz az eddigi hivatalnoki testületnek szorgalmaznia és teljesítenie, elhatározza tehát a »páholyigazgató«-tiszttség felállítását. Páholyunk e szerint a 18 tagú tisztikar s négy szakosztály mellett még külön igazgatót tart szükségesnek, »aki a páholy ugynevezett reális dolgai rendben létéről és tartásáról gondoskodik s a meghozott határozatok kivitelét szorgalmazza és eszközölje«.

Az igazgatónak az is kötelességévé volt téve, hogy a titkár és kisegítő testvérekkel együtt hivatalos

órákat tartson a páholyban, ahol a netalán vidékről bejött testvérek a páholy dolgairól tudomást szerezhetnek s beadhatják a páholyt érdeklő jelentéseiket.

A legegyszerűbb ügy, melyet a tisztikar illetékes tagja a maga hatáskörében elintézhet, két-három tárgyaláson is keresztül megy.

Nem elégséges már a munkán felvett jegyzőkönyv sem. A páholy elhatározza, hogy a jegyzőkönyv két példányban legyen megírva. »A második példány, amelyben csak elvi jelentőségű és nevezetesebb határozatok vétetnek fel, a páholy előszobájában közhasználatra kitéve tartassék s magyar és német nyelven szerkesztessék.« Ez már nem is két jegyzőkönyv, hanem három, az 1872-ik év végén azonban már felszólalás történik amiatt, hogy a munkák jegyzőkönyvei sincsenek rendben s akárhányszor két-három hitelesítés is történik egyszerre utólagosan.

Maga az ügykezelés mindig több-több hanyagságot tár föl; e bajokkal foglalkozó kellemetlen tárgyalások gyakori ismétlődése utóvégre is a titkár lemondását vonja maga után.

Amily mértékben szaporodnak a páholy munkásságának szabályozására irányuló intézkedések, ép oly mértékben hanyatlik maga a munkásság belső értékeiben. Az előző év életre való tervei szétfoszlanak, a közélettel összefüggő gyakorlati értékű kérdések majdnem egészen megszűnnek; az egyetlen kivételt Csermelényi Iván testvérnek a méhészet és selyemhernyótenyésztés ügyében írt értekezése

képezi ; a páholy több munkán át foglalkozik azzal, anélkül, hogy a felvetett eszme megvalósítását egy lépéssel is előbbre vinné.

S akik hivatta volnának arra, hogy a hazai szabadkőmivesség általános hanyatlását előidéző okok hatása ellen az »Árpád«-pályát megvédelmezzék, egymás után hagyják el helyeiket. Maga a vezér, Csermelényi Iván főmester, az 1872-iki tisztújító munka előtt kijelenti, hogy betegeskedése miatt tisztséget nem vállalhat. A páholy nagy sajnálattal veszi tudomásul, hogy éppen az a testvér, aki a kezdet két nehéz évén át végezte tapintattal és nagy szorgalommal a legfontosabb munkát s ki a páholy alapítása körül is oly nagy érdemeket szerzett, betegeskedés miatt kénytelen megválni attól a tisztségtől, melylyel testvérei szeretete és bizalma őt kitüntette. A páholy egy emlékgyűrűvel ajándékozza meg távozó főmesterét.

Weiss Mór testvér is, aki a páholy alapításától kezdve mint helyettes főmester vett részt a páholy munkájában és vezetésében s mindenkor hiven dolgozott a királyi művészet ügyéért, kijelenti Csermelényi lemondásával egyidejűleg, hogy kénytelen búcsút venni pályájától, Szegedről való elköltözése miatt.

S az új vezér, aki kipróbált testvérei kezéből a kalapácsot átveszi s akinek munkásságához a páholy annyi szép reményt köt, Ráday Gedeon gr. testvér pár heti munkálkodás után szintén elköltözik városunkból.

A páholynek munkaerőkben s vezető szellemekben szenvedett veszteségeit pedig a felvételek nem képesek kipótolni. A felavatottak száma, mely 1871-ben 24-re emelkedett, az idők jele gyanánt fokozatosan 16-ra, 9-re s 2-re száll alá.

Az ügy veszedelmére a tagok megválasztása sem egészen szerencsés, ami nem csoda, hiszen a keresők jórészt alkalmatlanok a felvételre. A páholy több folyamodót el is utasít s egészen megszokottá válik, hogy a szavazásnál egy-két fekete golyó esik. E jelenség ad alkalmat arra a határozatra is, hogy a szavazás eredménye csak azon esetben veendő fel a jegyzőkönyvbe, ha a kereső tisztán fehér golyót, vagy ha az legalább három fekete golyót kapott. Ha egy vagy két fekete golyó esik s ennél fogva a határozat a fekete golyóval szavazó testvérek jelentéséig függőben marad, a jegyzőkönyv az esetet a következő alakban örökíti meg: »N. N. kereső felvétele felett a szavazás a legközelebbi páholyülésre halasztatik.«

A testvérpáholyokkal való összeköttetésünk is rohamosan lazul. Az 1872-ik évben még képviselőket küld páholyunk a »Széchenyi«, »Béke«, »Könyves Kálmán« és »Kisfaludy Károly« felavatási ünnepélyére, a saját alapításának évfordulójára pedig — 800 forintot szavazva meg az ünnepély költségeire — az összes hazai jánosrendű és skót páholyokat vendégül hívja. A »Könyves Kálmán« Besze János főmester vezetése alatt jött 7 tagu köldött-séggel, a »Fraternitás« és »Béke« 2—2 taggal, a

»Grossmuth«, »Humboldt«, kassai »Haladás« s az amerikai »Harmony Nro 6« páholy 1—1 taggal voltak képviselve díszmunkánkon.

A rá következő évben már csak a »Hallgatagság« felavatási ünnepélyén s a »Corvin Mátyás« nővérestélyen látjuk küldötteinket; május 29-én pedig, amely napon ez évben a páholy, a mostoha időviszonyokra való tekintettel, minden nagyobb ünnepségről lemond s csak egyszerű munkát tart, — a kalapácsvezető helyettes főmester: Enyedi Lukács arról panaszkodik megnyitó beszédében, hogy munkánk nagyobb szerű eredményével nem dicsekedhetünk s csak a múltban kifejtett tevékenységünk megnyugtató eredményeiből merithetjük a jobb jövő reményét; a szónok testvér pedig az önvizsgálódásra s gyarlóságaink megfigyelésére való buzditást tartja a legalkalmasabb témának.

Komolyabb együttműködésnek alig találjuk nyomát; a Széchenyi-páholylyal való testvéries együttérzés tanusítására azonban a »Concordia«-páholy ügye kedvező alkalmat szolgáltatott.

A »Concordia«-páholyt ugyanis a világi hatóság 1872. január havában betiltotta azt adván okul, hogy a lippai páholy, mint alakulási okmánya bizonyítja, az aradi »Széchenyi«-páholynek leánypáholya, mely páholynek fiókpáholyok alapítására nincsen joga.

Öt hónap mult el anélkül, hogy a nagypáholy ez ügyet rendezte volna, minden írásos és személyes sürgetés sikertelen maradt.

E szorongatott helyzetben lippai testvéreink páholyunkhoz fordultak ama kérelmükkel, hogy számukra a munkaengedélyt szerezzék meg.

Az »Árpád«-páholy elhatározza, hogy a »Széchenyi«-páholylyal, mint a Concordia anyapáholyával, egyértelműleg fog eljárni s megbízottat küld Pestre a nagypáholyhoz a lippai páholy elismertetésének kieszközlésére.

Midőn páholyunk e felől a »Széchenyi« s »Concordia« páholyokat értesíti, egyidejűleg felkéri a lippai testvéreket, hogy tudassák vele őszinteséggel esetleges anyagi szükségleteiket, mert e tekintetben is tehetsége szerint készséggel segíteni fogja őket.

Leszih Ede, kinek a páholy lelkére köti, hogy addig ne távozzék Pestről, míg a lippai testvérek ügye úgy a nagypáholynál, mint a kormány által elintézve nem lesz; ez ügyben a páholy kiküldöttjeként Pestre érkezve siet felkeresni Ráday Gedeon gr. főmestert, aki azonban nincs a városban. Leszih ezután az Aradról érkezett Goldscheider testvérrel Lichtenstein h. nagymester testvérhez megy, akitől megtudja, hogy úgy a »Concordia«, mint a nagypáholy részéről történt ugyan némi mulasztás, de e miatt be nem tiltották volna a páholyt, ha politikai érdekek közre nem játszanak. A szellemi intézőt a testvérek a csanádi püspökségben látják.

A két páholy megbízott e felvilágosítás után a következő sürgőnyt küldi a Bécsben levő Pulszky nagymesterhez :

»A lippai ügyben Goldscheider Aradról, Leszih Szegedről itt vannak, kérjük a lippai páholy engedélye kieszközlését a helyettes nagymesterre bízni, mert mi megbízatásunk folytán addig nem távozzhatunk, míg ez ügy rendbe hozva nem lesz.«

E sürgönyre a nagymestertől a következő válasz érkezik :

»Minister megígérte Lippát a választások után azonnal engedélyezni, nyugodtan lehetnek, a héten még engedélyezve lesz.«

A lippai ügy ily módon csakugyan rendezve is lett s a »Concordia« kilenc hónapi szünetelés után újra megkezdhetette munkálkodását. Midőn e felől páholyunkat értesíti, hálás köszönettel emlékszik meg az »Árpád« páholy erélyes és sikeres működéséről.

Leszih Ede testvér jelentést téve a páholy előtt kiküldetésének eredményéről, ama nézetét fejezi ki, hogy a páholy határozott fellépésének a nagy páholynál szükséges reformok behozatalára is jótékony hatása lesz.

Csermelényi Iván testvér, aki ugyanazon évben a november havi nagygyűlésen képviseli páholyunkat, szintén a nagypáholy kedvező átalakulásának közlegését reméli s azt jelenti, hogy sikerült a nagypáholy munkálkodási körébe serényebb életet felbresztetni.

Ezt ugyan a közgyűlésnek benyújtott, 6 lapra terjedő s teljesen üres évi jelentés még nem igen erősíti meg, de annyi mégis csak történt, hogy a nagypáholy fizetéses titkári hivatalt szervezett s egy szabadtűzvédelmi lap kiadását elhatározta

A páholyok hanyatlásuk okát nagyrészt a nagypáholyban látják s várva várják a kedvezőbb híreket.

Lichtenstein Alajos h. nagymester 1873. évi február 21-én értesíti páholyunkat a felől, hogy a tervezett »Kelet« című szabadkőmives lap első száma megjelent; de csak a 74-ik év végével sikerül a Keletet, mint a nagypáholy hivatalos közlönyét, oly alakban juttatni az összes páholytagok kezébe, amelyben az, az öntudatos központi vezetés szabályozó erejét éreztetni s a testvérpáholyok között a szükséges szellemi kapcsolatot létesíteni képes.

Maga a nagypáholy azonban a lap megjelenésének idejét attól teszi függővé, hogy a páholyok járulékaikat mily mérvben fogják a nagypáholy részére beküldeni.

A Kelet első számai a hazai szabadkőmivességnek szomorú képét rajzolják. Mélyreható hibák gyökeres kiirtására volt már égető szükség, s a nehéz feladat rátalált emberére!

A NAGYPÁHOLY UJRASZERVEZÉSE ; BEREZ ANTAL.

Az 1874-ik év október 4-én tartott évi közgyűlés új korszak elérkeztének reményét kelti fel az ország elcsüggedt szabadkőmivességében. A közbizalomnak sikerült Berecz Antal személyében oly testvért állítani a helyettes nagymesteri tisztségre, aki férfias akaratereővel, tiszta céltudatossággal s rendületlen kitartással vezeti a már-már süllyedő hajót a biztos révbe.

C-ak rövid idő kellett volna még az előbbi uton s a magyar jánosrendű szabadkőmivesség disztelen véget ér ; az elkallódás, a szétzúllás összes symptomái a közeli pusztulás sorsával fenyegetőztek.

A megmentés munkája nem volt könnyű. Magának a nagypáholynak rendbeszedése sem volt kis feladat. A multak kelletlen öröksége gyanánt fennmaradt tetemes adóssággal szemben a jövedelmi előirányzat meglehetősen szegényes, a pénzügyi számadások hézagosak, a hivatalos ügykezeléshez szükséges segédeszközök : névjegyzék, anyakönyv, jegyzőkönyvek, levéltár, mind, mind hiányzanak.

A legfőbb bajok egyike mindenesetre a pénzügyek elhanyagoltsága volt. Az új nagytisztikar nem soká takargatja a dolgot, hanem feltárja a páholyok előtt, hogy 1612 forint olyan adósságot vett át elődjétől, amelyre semmi földözet nincsen s megkéri a páholyokat, hogy ezen ügy rendezésére vonatkozó nézeteiket vele közöljék.

A nagypáholy e kényes ügy kellemetlenségein a páholyok segélyével szerencsésen átvergődik.

Az ügykezelést igen nehezítette az a körülmény, hogy a páholyok nem voltak rendszeres és gyors levelezésekhez és a szükséges időszaki betérjesztésekhez szokva. Igaz, hogy az előző években maga a nagypáholy adta e tekintetben a legroszabb példát, mert a helyett, hogy a páholyokat a szükséges rendre szorította volna, a felterjesztéseket maga is elintézetlenül hagyta.

Maguk a páholyok részint már csak névleg szerepelnek, részint az autonomikus jogok tulzott fel fogásával a nagypáholy beavatkozását megnehezítik.

A nagytisztikar azonban a rendet és fegyelmet most már nemcsak hogy hirdetni kezdi, hanem meg is követeli, a szabadkőmivesi szellemű életre erőteljes páholyok elaltatásával s a kötelességmulasztó tagok kizárásával fenyegetőzik. A páholyokhoz intézett leiratok szokatlan kemény hangja élénk visszatetszést idéz elő és erős roszalásban részesül leginkább ott, ahol arra a legnagyobb szükség volt ; és felhangzik a páholyok autonómiáját féltők panasza.

A nagytisztikar erre kifejti, hogy az autonomia oly értelemben véve, amint azt eddig általában magyarázták, a magyarországi jánosrendű szabadkőmivesség fejlődésének egyik legfőbb akadálya. Bizonyításul hivatkozik az eddigi működés eredménytelenségére. A 22 dolgozó páholy közül a legtöbb, tagok számára nézve, gyenge — egy páholyra átlag 36 munkás esik — a jövedelmek csekélyek, a szellemi téren felmutatott eredmények szórványosak és minden tartósságot nélkülözők; pedig hét éve már, hogy a magyar szabadkőmivesség a parlamenti kormány szabadelvűsége mellett akadálytalanul fejlődhetett és terjeszkedhetett.

A nagypáholy által közzétett statisztikai adatok a hazai szabadkőmivességnek valóban szomorú hanyatlását tüntetik fel. Az összes működő tagok száma: 783, jóval kevesebb, mint három évvel ezelőtt. A délvidéki páholyoknak már csak romjai vannak; a »Honszeretet« 19, a »Három fehér liliom« 12 taggal szerepel a kimutatásban.

Sürgősen kellett oly szervezkedésről gondoskodni, mely egyrészt a szükséges autonomia tiszteltben tartása mellett a páholyok jogait és kötelességeit pontosan körülírja, másrészt a nagypáholynak is elég tért enged arra, hogy rendezőleg és élénkítőleg hasson a páholyok munkájára.

A nagypáholy, hogy e nagyfontosságú munkát a kellő előkészülettel és tájékozottsággal teljesíthesse, mindenekelőtt a hazai szabadkőmivesség állapotának teljes megismerésére törekszik. E célra szerencsés

tapintattal két fontos intézkedést tesz : összehívja a páholyok főmestereit az ország fővárosába, a fő-tisztikar tagjait pedig a páholyok keletére küldi ki közvetlen tapasztalatok gyűjtése végett.

A főmesteri értekezlet 1875. július 1-én tartott meg Budapesten. Berecz Antal h. nagymester, mint az értekezlet elnöke, kifejti a tanácskozás célját.

»A főtisztikar felismerte eddigi működése után, hogy a nagypáholy alkotmánya nem nyugszik oly alapokon, melyek az egységes eljárást a nagypáholy ügyköréhez tartozó dolgokban lehetségessé tennék, a páholyok autonómiájának teljes tiszteletben tartása mellett a nagypáholyt megillető esetekben a kellő felügyeleti hatalmat kezébe adnák s egyáltalán a viszonyt a nagypáholy s a védelme alatt dolgozó páholyok közt kellően megállapítanák. Mindez szükségessé teszi, hogy a nagypáholy alkotmánya újból átdolgoztassék s miután a jelenlegi kormányviszonyok épen alkalmasoknak mutatkoznak ezen módosított alkotmánynak keresztülvitelére, másrészt ily fontos lépést a nagypáholy tisztikara nem akart a páholyok hozzájárulása nélkül megtenni ; ez okból küldettek szét a meghívók a főmesteri értekezlethez.«

A tárgyalás a hazai szabadkőmivesség leg-életbevágóbb kérdéseivel foglalkozott. Határozattá vált a nagypáholy alkotmányának átdolgozása s e mellett kimondja az értekezlet egyhangulag, hogy a jánosrendű jelleg kellő megóvása s egységes érvényesítése szempontjából igen kívánatos egy korszerű, de az őseinktől átvett szertartásokat mégis kegyeletben tartó, egységes szertartáskönyv szerkesztése és általános elfogadása.

A főtisztikar tagjai ugyanis azt tapasztalták az egyes páholyokban teljesített vizsgálatuk alkalmával,

hogy a szertartáskönyvek egymástól eltérők, sőt egyes részleteik nem is felelnek meg azon szellemnek, melytől vezérelve, a szövetség ezen szertartásokat létesítette és megtartotta.

Ugy az alkotmány átdolgozása, mint a szertartáskönyv elkészítése közben sokféle nehézséggel kellett megküzdeni, de a helyettes nagymester munkakedve csak fokozódott az akadályok láttára s mindkét munkát csakhamar a szerencsés befejezéshez segítette. Az alkotmány már 1876. június 24 én, az elsőfoku szertartáskönyv pedig másfél évre rá szintén életbe lépett. Biztosabb alapot nyert a jánosrendű kőművesség további munkálkodásához s egységet szertartásaiban.

A nagypáholy Berecz Antal testvérnek helyettes nagymesterré történt megválasztása óta nem elégszik meg azzal, hogy saját belső ügyeinek rendezésére s az egész ország szabadkőművességét érdeklő általános szabályzatok megalkotására fordítsa gondját, hanem segítségére siet az egyes roskadozó páholyoknak.

»A legtöbb páholy — mondja kevéssel az új főtitkár hivatalba lépése után a helyettes nagymester — oly állapotban van, hogy a nagypáholy erélyes beavatkozása szükségessé válik, és a mennyiben benneteket, szeretett testvérek, az iránt biztosítunk, hogy mi minden áldozatra készek leszünk, hogy a magyarországi szabadkőművességet azon fokra emeljük, amelyen hat évi fennállása után állania kellene; egyszersmind ki kell nyilatkoztatnunk, hogy mi magunkat semmi által sem akadályoztatjuk oly páholyokat, melyek semmi életerőt nem tanúsítanak, vagy a fennálló törvényeket és a nagypáholy rendeleteit kötelességszerűleg figyelembe nem veszik, inkább végkép beszüntetni, semhogy kétséges existenciájuk vagy

törvényellenes kezelés által a szabadkőművességnek több kár okoztassék, mint amennyit a többi páholyok jóvátenni képesek lennének.

A legtöbb páholy elmulasztá benső szervezetére a kellő figyelmet fordítani. A legtöbb páholy vagy épen nem, vagy igen hiányos házszabályokkal bír, az ügykezelés lanya, a pénzügyi gazdálkodás rossz, a tevékenység nem együttes és legtöbb esetben csak egyesek jóakarától függ. Hogy ily eljárás mellett virágzás lehetetlen, az magától érthető.

Ezen egészségtelen kifejlődés symptomái a sokféle tervezetek, melyek létrejönnek, heves buzgalommal felkapatnak s rövid idő múlva az illető megbízottak kezeiben örök nyugalomra tétetnek.

Első feladatunk legyen tehát önmagunkat erősíteni.

Hogy ez lehető legyen, szoros kötelességévé tesszük a páholyoknak, illetőleg azok főmestereinek, hogy házszabályok alkotásáról gondoskodjanak.

Pontos és körülményes ügykezelés létesítendő. Minden tisztviselő, minden testvér tartozik a rábízott teendőket pontosan teljesíteni és ezáltal a páholy iránta tanusított bizalmát beigazolni. A hivataltisztségek nem azért létesítették, hogy cím és jelvények által a hiuságnak hizelegtessék, hanem hogy a megválasztottnak alkalom nyujtassék szélesbített hatásköre által saját páholya és a nagy egész érdekében működni.

Az írásbeli munkák, mint jegyzőkönyvek, anyakönyv, levéltár, tagok lajstroma és levelezés, pontosan vezettessenek.

Sürgősen ajánljuk a páholyoknak a pénzügyi gazdálkodás szabályozását, mivel a virágzó kifejlődésnek legfontosabb momentumát képezi a rendszeresített pénzkezelés. Tapasztaltuk, hogy a páholyok e tekintetben igen elnézőleg járnak el, amiért is a páholyokat erélyes intézkedésekre hívjuk fel. Oly testvérek, kik önkényt elvállalt kötelezettségeiket nem teljesítik, megintendők, s tartozásuk kiegyenlítése céljából számukra határnap jelölendő ki, s ha ez eredménytelenül mulnék el, az illető páholy lajstromából kitörölendők, a pá-

holyokból ily módon kiküszöböltek nevei a nagypáholynak s az által minden testvérpáholynak közhirül adandók.

Ugyanezen értelemben fog a nagypáholly oly páhollyokkal szemben eljárni, melyek évi járulékaikat készségesen be nem szolgáltatják.

Fölvívjuk a páhollyokat, hogy a felvételeknél szigoruan járjanak el, és távol tartsanak körünktől minden oly elemet, mely hozzánk nem illő. Azokat, kik a kötényre érdemtelneknek mutatkoztak, a páhollyokból, vagy a szövetségből ki kell zárni.

Arra törekszünk, hogy a páhollyi életben rend és pontosság legyen és hogy a szabadkőmivesség kifejlődésére Magyarországbán előremozdítólag hassunk, miért is az egyes páhollyok részéről testvéri előzékenységre, szabadkőmivesi engedelmességre számítunk azon megjegyzéssel, hogy ezen feladatunk keresztülvitelétől semmi el nem tántorítand, s készek vagyunk azt a legszigorubban végrehajtani.«

Ugy a nagy-páholly, mint az egész ország szabadkőmivessége jól tudja azt, hogy azon sikeres tevékenységnek, mely a multak sokféle fogyatkozásán segítve, a királyi művészet ügyét hatalmas léptekkel viszi előre, Berecz Antal helyettes nagymester az éltető szelleme, s így általános helyesléssel találkozik az 1876 nov. 12-edikén tartott nagygyűlés ama határozata, mely a fáradhatatlan helyettes nagymestert a nagymesteri teendők teljesítésével is megbizza.

Mig az 1874-edik év vége még csak a felkavart rendetlenség kellemetlenségeit érezteti, az azóta eltelt két esztendő határozott eredményekkel jutalmazva meg a kitartó munkásokat, s a királyi művészet templomainak szilárdabb alapokat vet. S amily mértékben kibontakozik a nagypáholly zürza-

varos helyzetéből, úgy érezteti mind jobban gyámolító karját a páholyokkal, a roskadozót megállani, lépni segítve, míg új erő tér az elbágyadt tagokba, s az egészségessé vált szervezet újra munkavágyat érez.

Nem egy páholyra nézve ugyan késő volt már a segély, az elhamvadt szikra nem bírt fellobanni a közöny fagyasztó hidegségében.

Az Árpád-páholy azonban szerencsésen megmenekült az elpusztulás veszedelméből, mert az első években felhalmozott erő még bírta a küzdést, s oly férfi állt az élén, aki az új kor jelszavait megértve, a nehéz feladat tiszta tudatával, s a komoly munka sikerébe vetett hittel fogott a páholy fegyelmezéséhez és megerősítéséhez.

A PÁHOLY ÜGYEINEK RENDEZÉSE ; RÓSA IZSÓ DR.

1874. okt. 4.—1877. jún. 29.

Mint a nagypáholyt, úgy a mi páholyunkat is felrázta a létakarás ösztöne abból a közönyösségből, melylyel az a hanyatlás lejtőjén az elbukás felé haladt rohamosan.

A felvételek hibái, a testvéri elnézés tulzása azon kényszerűség elé vitték az Árpád-páholyt, hogy az erélyes revisio kellemetlensége, vagy a szétzüllés disztelensége között kellett választania.

Már az 1874. február 5-ödikén tartott mesterértekezlet halaszthatatlannak tartja a rendcsinálás megkezdését. Hiszen minduntalan felhangzik a panaszs amiatt, hogy a testvérek közül többen már rég időtől fogva nem fizetik havi illetményeiket s egyéb tartozásaikat, a páholy a testvérek közönyössége miatt semmi élénkséget nem mutat fel, a munkákra oly kevesen járnak, hogy gyakran nem is lehet a tanácskozást megtartani, s a bajok betetőzéseül egymás után merülnek fel a testvérek kö-

zött oly egyenetlenségek, melyek nem csak hogy a szövetség alapeszméjével össze nem egyeztethetők, hanem magának a páholynak tekintélyét is aláássák úgy a testvérek, mint a profán világ előtt.

Rósa Izsó dr. a páholy főmestere szenteli most ambícióját ezen nyomasztó állapotok megszüntetésére. A kezdeményező lépést a mesterértekezlettel téteti meg, mely már 1874. február 5-ödikén ugyan-csak erőlyesen lát a munkához: a hátralékosok közül többet megidéz s velük együtt rendezi tartozásaik ügyét, egyszerre három testvért ítél a kötényre érdemetlennek s vád alá helyezésüket határozza el, azokat, akiknek anyagi helyzete köztudomásulag rosra fordult, a tagsági díjak fizetése alól felmenti, az összes fizetőképes hátralékosokat pedig azon figyelmeztetéssel szólítja fel tartozásaik ki-egyenlítésére, hogy nem fizetés esetén ki fognak a páholyból záratni.

A mesterértekezlet egyszersmind a hátralékok elengedését kérő folyamodványok átvizsgálására egy külön bizottságot küld ki.

E bizottság azonban nem mert a kényes ügy megoldásához fogni; a testvérek nyomasztó anyagi viszonyokról panaszkodva, különféle kedvezmények kérésével álltak elő, a pénzkezelés körül pedig oly szabálytalanságok derültek ki, amelyek miatt az akkori kisegítő t.-t szigoruan meg kellett inteni. Jellemző, hogy míg a páholytagok száma az anyakönyv adatai szerint 71 volt, a költségvetési bizottság csak 45 tagot vett számításba.

Az 1874-edik év eltelt anélkül, hogy a rendezés munkájában valami eredményt lehetett volna felmutatni s nyilvánvalóvá lett, hogy a főmesternek s a páholy lelkesebb tagjainak jószándéka önmagában véve a mély gyökeret vert hibák kiirtására elégtelen.

Ekkor jött segítségül, éppen a legválságosabb időben, Berecz Antal h.-nagymester az ő erőteljes akaratával, a legszigorubb következetességet ígérve a hazai szabadkőmivesség fölemelésére megindított actiójában, de egyszersmind azon elvet hangoztatva, hogy a virágzó kifejlődést gátló akadályok megszüntetésére első sorban a páholyokat vezénylő főmesterek vannak hivatva.

»Az a kőmives mester, aki a páholy sorsának intézésében a legfőbb feladatra vállalkozik, a legnagyobb tisztességgel a legnagyobb felelősség tudatát kapcsolja össze, s ez-nek egész erejét, szívének egész melegét éreztesse meg a munka vezetésében!«

E szavak nem hangzottak el hatástalanul a szegedi szabadkőmivesek templomában. dr. Rósa Izsó főmester, amint a nagypáholy öntudatos hangjából a jobb idők elérkeztét remélni kezdi, a legnagyobb energiával lát munkájához: rendezi a tagoknak a páholyhoz való viszonyát, a munkásokat a tétlenség közül külön választja, a tagok névsorát nem kis fáradsággal tisztába hozza s ügybuzgalmat a »csüggedéssel határos közönyből« új életre kelti.

Jól tudja a páholy, hogy saját megmentésének munkájában a nagypáholynak is jelentős része van s örömmel fogadja amaz értesítést, hogy egy fő-

tisztikari tag az »Árpád«-páholy meglátogatására városunkba fog érkezni.

Naszluhác Lajos, a nagy tisztikar alamizsnás testvére, 1875. május 7-én jelent meg páholyunkban, hogy itt közvetlen tapasztalatok szerzése végett a páholy szervezetét illető összes ügyekben vizsgálatot tartson.

Az ezen alkalommal megtartott páholyvizsgálat constatálta: hogy

1. a páholynek rendes nyomatott alapszabálya van,

2. az ügyrend készítésével egy bizottság foglalkozik,

3. a páholynek diszes alakban kiállított s belsőleg ritka csinnal kitöltött anyakönyve van,

4. felvételt nyert összesen 84 tag, ezek között 50 szegedi,

5. a munkalátogatás kielégítő,

6. a páholy jegyzőkönyvei ugyszintén levelezései rendben vannak,

7. a vagyoni állapot:

a) özvegy. pénzárában 941 frt 39 kr,

b) segélyző alapon . . 592 frt 30 kr,

c) rendelkezési alapon 1053 frt 99 kr,

összesen . 2587 frt 68 kr.

A rend tehát nagyjában már helyre van állítva, a munkakedv, Rósa Izsó lelkesítő példájára szépen emelkedik, s maga a h. nagymester, midőn 1876. augusztus 11-én személyes tapasztalatai kibővítésére hozzánk ellátogatott, örömmel nyilatkoz-

tathatja ki, hogy a munkakönyv tanúsága szerint a testvérek a páholyt szorgalmasan látogatják, az ügyvitel pontos, a páholy számadó könyvei rendben vannak, a szükséges összhang és testvéries szeretet uralkodik s így az »Árpád«-páholy a hazai rendezett és tevékeny páholyok sorában foglal el méltó helyet.

Berecz Antal h. nagymester annak bizonyosságára, mily jól érezte ekkor magát a fejlődő »Árpád«-páholy körében, az 1877-edik év János ünnepéjére újra lejött hozzánk. S bár ez alkalommal nem hivatalos küldetésben jelenik meg köztünk, jól esik az »Árpád« páholy irányában megelégedését és elismerését nyilvánítani, kérve a testvéreket, hogy az általa most is tapasztalt egyetértés s igazi testvéries szeretet fűzze őket össze továbbra is, s így a már megszilárdult törzspáholy királyi művésztünk érdekében mindinkább kihatólag működhessék.

Az »Árpád« páholy tevékenysége ezen időszakban a nagypáholytól kap irányt és anyagot. A teljes egyetértés úgy a nagypáholynak, mint az »Árpád«-nak fejlődésére kedvező hatása.

Alig értesül páholyunk a felől, hogy az 1874-ik év végén választott főtisztikar az elődeitől átörökölt adósságok terhétől önerejéből megszabadulni nem képes, ezen adósságot az összes páholyok terhének nyilvánítja s az aránylagosan reá eső részt elvállalni kész; kikötve azonban, hogy a megajánlt pénzüsszeg kizárólag a deficit megszüntetésére legyen fordítva, s maga a nagypáholy az adósságok ügyét behatóan megvizsgálja.

Hogy a magyarországi jános-rendű szabadkőmivesség tekintélye a külföld előtt is növekedjék, nagypáholyunk a nemzetközi jog fejlesztésére Genfben alakult egyesület támogatására buzdítja a védelme alatt dolgozó műhelyeket. A »Kazinczy« páholy lépett fel azzal az indítvánnyal, hogy a páholyok gyűjtés útján szerezzék be a tiszteletbeli tagság 3000 frtos díját, s azt Magyarország jános-rendű szabadkőmives nagypáholya nevében fizessék be. A nagypáholy több alkalommal kiemeli ezen terv megvalósításának nagy jelentőségét, közli a népjog-intézet céljait és szervezetét, s a páholyokat arra is felhívja, hogy az intézmény vezéreszméinek terjesztésére profán körökben is közreműködjenek.

»Az »Institut du droit international« rendes tagnak csak olyan, különféle nemzetiségű férfiakat — legfőlebb 50-et — vesz fel, kik akár az elméletben, akár a gyakorlatban a népjog körül kitűnő érdemet szereztek, a tiszteletbeli tagságot pedig azon társulatoknak, városoknak, vagy testületeknek adományozza, melyek az intézet számára legalább 3000 forintot ajánlanak fel.«

Hogy ily humánus intézet tagjává lenni tiszteletre méltó dolog és kíváncsú, hogy ez által különösen a magyar szabadkőmivesség az egész szabadkőmives világ előtt tekintélyében gyarapodjék, a felől a testvérek meg vannak győződve, de az anyagi helyzet korlátoltsága megnehezíti a tekintélyes összeg begyűjtését. Az Árpád-páholy 100 frtot ajánl meg a jelzett célra oly módon, hogy a meny nyíben ezen összeg a tagok közt megindítandó

gyűjtésből ki nem telnék, a hiányzó részt a páholy pénztára fogja pótolni.

A hazai tárgyú törekvések közül a fővárosi szabadkőmivesi iskola, illetőleg finevelő és tápintézet tervezése emelkedik ki jelentőségre nézve. Ha a hetvenes évek szabadkőmivessége számos jelét adja azon igyekezetének, hogy az ifjuság nevelését az ő vezéreszméi szerint irányítsa s erejének java részét a közoktatás emelésére szentelje, azt azon siralmas állapot, melyben iskolaügyünk az alkotmányos korszak elején volt, egészen természetesnek tűnteti fel.

Mint minden komolyabb irányu gondolkodásmód, társadalmi vagy politikai törekvés, úgy a szabadkőmivesség is igyekszik az ifjú nemzedéket saját részére meghódítani. E törekvése csak fokozódik oly időkben, midőn az állam gyengesége miatt iskoláinkba a szabadkőmivesség szellemével ellentét: türelmetlenség, elfogultság, hazafiatlanság, nemzeti s felekezeti szűkkeblűség is betolakodhatott.

A nagypáholy által tervezett finevelő és tápintézet ügyével páholyunk is foglalkozott s egy külön bizottságot küldött ki azon meghagyással, hogy a kérdés alapos tanulmányozása után részletes javaslatot terjesszen a páholy elé.

A bizottság előadója, Szendrői János, 1875. március 19-ikén terjeszti az első foku munka elé jelentését, amelynek alapján határozattá vált, hogy az Árpád-páholy a szabadkőmives finevelő és tápintézet felállítását nem helyesli, hanem ahelyett egy

oly alap megalkotását javasolja, melynek kamataiból a vidéki középiskolákból Budapestre menő egyetemi tanulók nyernének segélyt.

A nemzet ifjúságának nevelése és oktatása érdekében azonban sokkal nagyobb arányu és erejű munkásságra volt szükség, semmint az abban való jelentős közreműködésre, vagy éppen annak irányítására a fejletlen hazai szabadkőmivesség képes lehetett volna. A legjobb szándékkal készített tervezetek az ügy iránt való tiszta lelkesedést tanúsítják ugyan, de minthogy csirájukban pusztulnak el, csak annak bizonyosságául szolgálhatnak, hogy vágyainkat nem tudjuk erőinkhez mérni s a nagy kérdésekben való tájékoztatlanságunk miatt a tervek megvalósításának nehézségeit nem is látjuk.

Az »Árpád«-páholy is több ízben tanujelét adja annak, mennyire érdeklődik a gyermeknevelés szent ügye iránt, sőt egy alkalommal azt is kimondja, hogy fő tevékenységét — figyelve a kor kívánatára — a népnevelés előmozdítására fogja fordítani. E célból első sorban azt tűzte ki feladatául, hogy áldásosan hasson a Szeged város külterületén lakó műveletlen nagy néptömegre s a 22 tányai iskolára. A tényleges eredményeknek azonban alig akadunk nyomaira.

Azon benső kapcsolatot, mely e korszakban páholyunk s a nagypáholy munkálkodása közt van, még erősebbé teszi a Kelet, mely most már az összes szabadkőmives testvérek kezeihez küldve, a közszellem ápolásának jelentékeny tényezőjévé válik.

A Kelethől értesülnek páholyunk tagjai az új alkotmány elkészülésének minden fázisáról. A messter-értekezlet teljes elismeréssel szól az alkotmány tervezetéről. Az első foku páholymunka is csak két lényegtelen módosítást tesz rajta, s midőn annak elfogadásáról értesül, 40 magyar s 10 német példányt rendel meg a páholytagok számára.

Nagypáholyunk felélénkülésének hatását a páholyra magára, a testvérek tisztán látják, s teljesen méltányolják.

Maga a páholy főmestere, Rósa Izsó dr., midőn az 1876-odiki nagygyűlésről visszatér, azzal számol be küldetéséről a páholy előtt, hogy még eddig oly meglepéssel nem hagyta el a nagygyűlést, mint ezen évben, mert meggyőződött arról, hogy a magyarországi szabadkőmives szövetség immár — mit ezelőtt nem igen lehetett mondani, — gyakorlati eredményt képes felmutatni.

Felélénkülven páholyunk, a testvérpáholyokkal való barátságos összeköttetés ápolására újlag nagyobb gondot fordít.

Mig az 1874-edik évi május 29-edike, páholyunk alapítási évfordulója, a mostoha időkre való tekintetből csak egy felvételi munkára, s az azt követő társasvacsorára szorítkozott, a 75-ödik évben már ismét fényes ünnepséggel ülik meg a testvérek a nevezetes napot. A páholy 100 frtot, a testvérek 300 frtot ajánlanak meg az esztély költségeire s meghívják a nővéreket, valamint a testvérpáholyokat is. Képviselőket küldtek ez alka-

lomra: a »Hungaria« 3, »Grossmuth« 1, »Könyves Kálmán« 4, »Corvin Mátyás« 2, »Széchenyi« 2, s a »Concordia« 1 tagot. — Az ünnepély sokáig kedves emlékében maradt a résztvevőknek.

A rá következő évben ismét csak magunk körében tartottuk meg az évforduló napját. Az alkalmi munkán azonban a kalapácsvezető főmester szavaiból oly önérzet szólal meg, mely páholyunkban a rend és fegyelem teljességének hirdetője.

A páholyalapítás évfordulója 1877-ben a fenyegető árvízveszély miatt nem volt megtartható, csak a jánosünnep alkalmával emlékeztek meg a testvérek május 29-edikének jelentőségéről.

Az 1876-odik év folyamán tevékeny részt vett páholyunk a »László király« páholy megalakításában Nagyvárad keletén. Maga a nagypáholy indítatva érezte magát arra, hogy Abeles, Grassely, Schwáb és Varga testvéreknek közreműködésükért legmelegebb köszönetét nyilvánítsa.

A nagypáholy megerősödésével az kezdi képezni a kapcsolatot a hazai összes jánosrendű páholyok között, s így mindinkább megritkulnak azon alkalmak, a midőn a testvérpáholyok közvetlenül fordulnak egymáshoz valami közös terv megvalósítása végett.

Ezen időszakban csak a 75-ödiki május 14-én tartott munkán találunk egy ily kivételes esetet.

Juhos János testvér, a »Könyves Kálmán« kiküldetésében azon célból jelenik meg az »Árpád«-páholyban, hogy azt a »Corvin Mátyás«-páholy által

kezdemenyezett, s a fővárosi lapok által felkarolt háziipar terjesztésére felkérje.

A páholy készséggel teszi magáévá a háziipar ügyét, a terv megvalósítására kibocsátott gyűjtőíveket tagjai között szétosztja, s a Szegeden felállítandó fiók-egyesület megalapítása körül buzgólkodik.

A felélénkült páholy ismét nagyobb érdeklődéssel kíséri figyelemmel magának Szeged városának közéletét. Az 1875. febr. 12-edikén tartott mnknán jelenti a kalapácsvezető főmester, hogy a városi képviselők közül többen egy kört alakítottak, mely a közgyűlésen felmerülő tárgyaknak előre való megbeszélését tűzte ki célul, s felhívja a testvéreket, hogy e körbe belépve, törekvéseinknek főképp a tanügy terén érvényt szerezni buzgólkodjanak.

A páholy annál öröndetesebben veszi ez előterjesztést tudomásul, mert mint egyik testvérünk jelenti, a kör elnökének épen főmester testvérünk van megválasztva.

Az administratio és pénzkezelés rendezése, alkotmánynak, szertartáskönyvnek készítése, a munkák eszmecseréjére alkalmas tárgyak felvetése, s egy két tagnak a páholyból való eltávolítása azonban a páholy intensiv szellemi tevékenységét még nem képes biztosítani. A hazai szabadkőmivességben hiányzik még az a feltétel, mely nélkül az erőteljes fejlődés, a külső munkásságot szabályozó formák teljessége s megtartása mellett sem lehetséges; nincs elég olyan »szabadkőmives«, akit nem

ezen szó, hanem gondolkodásának, érzésének karaktere tesz valóban azzá.

Szépen világítják meg ez oldalról a hazai szabadkőmivességet, a helyettes nagymester legbuzgóbb segítőtársának, Uhl Sándor főtitkár testvérnek, a 76-odiki János-ünnepélyen tartott szónoklata.

»A szellemi munka a műveltség magasabb fokát igényli. Csak oly szabadkőmives fog eredménnyel dolgozhatni a nagy épületen, kinek egyetemes képzettsége képesíti őt arra, hogy a szabadkőmivesség nagy eszméjét felfoghassa. E szerint a kereső jóhírneve magában egyedül véve nem elég arra nézve, hogy őt a szövetségbe leendő felvételre alkalmassá tegye, hanem megkívántatik tőle, legyen arra is képes, hogy a kor kérdéseinek jelentősége fölött megfontolással és előítélet nélkül, mint gondolkozó férfiú, hozhasson ítéletet. Ez sokkal nehezebb, semmint gondolnók, és így nem a testvérek száma, hanem igenis szellemi képességek bir a szövetségre jelentőséggel.

Említett irányban a mai kor páholyai messze hátul állnak a magyar-osztrák állam ama páholyai mögött, melyek a mult század második felében állottak fenn. Ezek csak a kereső tulajdonságainak mind jellemi, mind szellemi képességei szempontjából történt szigorú megbírálása után vették fel az illetőt a szövetségbe. Természetesen ennek az volt a következménye, hogy a páholyokban bölcséleti világnézet uralkodott és az egyes testvérek kifelé való működése is befolyással birt a kartársak haladó irányu törekvéseinél, a mivel Magyarország mai szabadkőmivesei nem dicsekedhetnek. Ha manap annyi panaszt hallunk, hogy a testvérek buzgósa meghidegöl, vajmi gyakran feledve lesz, hogy ennek oka nem a szabadkőmivességben rejlik, hanem abban, hogy oly kevesen értik.«

A MUNKAKEDV CSÖKKENÉSE.

1877 jun. 29–1879 mare. 12.

Mig egyrészt Uhl Sándor főtitkár ünnepi beszédében, a keresőkkel szemben, egyetemes képzettség tekintetéből támaszt nagyobb igényeket, másrészt a nagypáholy azt kívánja a páholyoktól, hogy csak oly egyéneket vonjanak be körükbe, a kik nemcsak jóakarattal, de képességgel és megfelelő társadalmi állással, nemkülönben polgártársaik tiszteletével oly mértékben rendelkeznek, a mely őket a szabadkőmivesi eszméknek a profán világban leendő érvényesítésére képessé teszi.

Az »Árpád«-páholy pedig éppen ezen időben méltán panaszodik a miatt, hogy Szegeden a szabadkőmives szövetségbe való vágyakozás már-már csak szórványosan jelentkezik.

Az a kis emelkedés, mely a 75-ödik évben jelentkezett, csakhamar ismét aláhanyatlik, a felvettek száma 10-ről már a következő évben 2-re, s 77-ben 1-re száll alá.

Pedig a páholy revisiójával járó nagyobb számú elbocsátások ugyancsak kívánatosság, sőt életkérdéssé

teszik a páholyra nézve, hogy egészséges vérfelfrítés által több életerőt nyerjen. Hiszen a tagok száma 1877-ben már 10-zel szált a 73-diki létszám alá, s a 63 páholytag jó része is már csak névleg szerepel a sorban, s a munkában részt egyáltalán nem vesz.

A szervezkedés ezer ügyes-bajos dolgai, az anyagi kérdések rendbeszedése, a háztartás egyensúlyának helyreállítása, a páholynak idejét nagyrészt lefoglalták.

Amint azonban e munkától a páholy megszabadul, s az igazi szabadkőmives tevékenység: az intenzív szellemi munkásság s a magasztos eszméknek közéletünkbe való átvitele következnek, egyszerre kész a csüggedés, a lehangoltság.

A tennivaló végtelen sokaságához nem elég a jóakarát ábrándozása, a parányi erő nagy czélok elérésére gyenge és elégtelen; a csekélyke eredményekben nem nyugszik meg a sokravágyó lélek s elégedetlenségében magát a szabadkőmivesség végczélját látva kétségesnek, elhidegül azon szövetség iránt, a melyhez a haladás ügyéért való lelkesedés vonzotta.

A nagypáholy oly módon igyekszik a páholyok szellemi munkásságát élénkíteni, hogy külföldi példákön indulva, egyes kérdéseket tűz ki a páholyoknak megvitatás végett.

Az első két kérdés 1877-ben a következő volt:

1. Mi az oka, hogy a profán világban oly gyakran nyilatkozik ellenszenv a szabadkőmivesség ellen általában, és miként lehetne ezen hátrányon segíteni?

2. Mi az oka, hogy a szövetség oly sok hasznavehető tagja oly gyakran marad távol, már kevéssel fölvétele után, a páholyélettől, mi által a szabadkőmivesség együttes működésétől elvonatnak és melyek a módok, mik ezen hátrányt a jövőben elhárítani képesek volnának?

Az »Árpád«-páholy külön bizottságot küld ki ezen kérdések megvitatásának előkészítésére, s midőn a jelentés emlékirat gyanánt eléje kerül, Bauer Simon dr. és Szendrőy János testvéreknek a jelesen kidolgozott munkáért köszönetét nyilvánítja.

Bauer és Szendrőy testvérek négy pontban foglalják össze az első kérdésre adott feleleteiket.

a) A profán világban az a nézet terjed el mind általánosabban, hogy a szabadkőmivesség már fölöslegessé vált, túléltte magát. Sőt sok szabadkőmives is, ha nem vallja is be nyíltan, azon meggyőződést táplálja, hogy a szövetség felesleges, hogy azon eszmék, melyeket képvisel, u. m. az általános humanitás, emberszeretet, szabadság, egyenlőség, testvériség és mindenek előtt a népnevelés mai napság már minden culturnépnek közös birtokát képezik és a politikai tevékenység vagy társadalmi reform útján önállóan valóslásuk felé haladnak.

b) Hiányzik a kötelék, amely az egyes páholyokat egy egészszé összefűzné, a közös érdekek, melyek köré csoportosulhatnak, melyekért lelkesülhetnének. A szabadkőmivesség Magyarországon legalább ez idő szerint nem képez tömör sereget. Az egyes páholyok hasonlítanak a szabadcsapatokhoz, melyek mindegyike harcol saját zászlója alatt és saját felelősségére cselekszik; hasonlítanak azon apró erecskékhöz, amelyek nem egyesülnek hatalmas folyamban, s csak apró mocsárookban tűnnek el, megöntözve az elfoglalt rétek területét, de hasznosabb és szükségesebb földmíveléstől vonva el a talaj erejét.

c) A két ritus között fennálló versengés, a nem épen kellő eszközökkel folytatott csatározások, a szabadkőmíveseket szétválasztó egyenetlenségek.

d) A szövetségbe becsuszott oly elemek, melyek a szabadkőmíves nevére nem méltók, s kifelé az egész intézményt rossz hirbe ejtik.«

Ami a második kérdést illeti, arra a páholy memoranduma szerint a válasz benne van az első kérdésre adott feleletekben,

E szerint a jelzett bajok elháríthatók csak akkor lesznek, ha :

»1. mindnyájan benső meggyőződésből leszünk szabadkőmívesek ;

2. az együvé tartozás tudata bennünk ápoltatik és mi egyesült erővel, közös eszmék megvalósításán dolgozunk, ha egy közös szellem fog vezérelni bennünket s feladatunkat nemcsak abban találjuk, hogy eszményekért rajongjunk, hanem erőnket konkrét tervek megvalósítására fordítjuk ;

3. nem volnánk különböző ritusok által szétválasztva ;

4. s ha végre, csak hasonló gondolkozásuak volnának együtt és mindegyikben egyenként valódi szabadkőmívesi gondolkozásmódra és élénk tettvágyra lehetne számítani, csak akkor volna egyáltalán élet a páholyokban és ezzel, együtt minden egyesnek részvéte is biztosítva lenne.«

»Hogy ez nincs így, az a királyi művészet érdekében ép oly sajnós, minthogy kívánatos volna az összes emberiség érdekében, hogy ezen bajoknak minél előbb találatnék orvossága.«

A nagypáholy teljes elismeréssel szól páholyunk memoranduma felől ; általában a kísérlet eredményével meg van elégedve s új kérdéseket tűz ki megvitatás végett.

Az »Árpád«-páholy azonban 1878-ban már adós maradt a válaszolással ; az év végén nem

küldte be munkálatát, az 1879. március 31-edikéig meghosszabbított terminus pedig Szeged városát romokban találta.

Az 1878-ik évben szóba került az »Árpád«-páholy felavatásának ügye. A nagypáholy, hogy a levéltárban levő hiányokat kiegészíthesse, még 1874-ben intéz kérdést a páholyokhoz az iránt, mikor és ki által történt felavatásuk s minő dátuma van a felavatási oklevélnek?

Egymást érte ezután a páholyok ünnepélyes felavatása, a mi páholyunk azonban elkerülte a figyelmet s Berecz Antal h. nagymesternek 1876. aug. 11-én tartott látogatása alkalmával derült csak ki, hogy az »Árpád«-páholynak tulajdonképen mind- eddig alapítási oklevele nincsen. A testvérek elhatározzák tehát, hogy a nagypáholyt az ünnepélyes felavatásra megkérik s megbízzák a tisztikart, hogy alkalmas időpont kitűzését a nagypáholynál eszközje ki.

Két év mulik el a nélkül, hogy ezen ügyben valami történt volna, míg 1878-ban megint a nagypáholy szólítja fel páholyunkat az ünnepélyes felavatás idejének kitűzésére és bejelentésére.

Az »Árpád«-páholy erre kijelenti, hogy bár a nagypáholyt létesítő szervező közgyűlés idejében megalakulva még nem volt, de az első közgyűlésen, 1870-ben már részt vett, s e szerint, mint jogosan elismert törzspáholy a formászerű felavatásra nem is gondolt, erre a nagypáholytól sem kapott felszólítást, jogszerű működése ellen pedig kifogást soha

senki nem emelt. A nagypáholy által most követelt felavatás szükségét tehát a páholy nem találja eléggé indokoltnak, mindazonáltal szívesen s készséggel beleegyezik, hogy a formászerű felavatás megtörténjék s e végre a f. évben tartandó alapítási évforduló napját tüzi ki.

A nagypáholy, midőn a jelentést tudomásul veszi, egyszersmind közli páholyunkkal, hogy Pulszky Ferenc nagymester a felavatást személyesen fogja eszközölni.

A páholy a nagymester előzékenységeért köszönetét nyilvánítja s elhatározza, hogy a felavatás ünnepélyére az összes hazai páholyokat vendégül hívja, egyszersmind felkéri Berecz Antal h. nagymestert, hogy ezen öröndetes alkalomra ő is szerencséltesse a páholyt látogatásával.

Az ünnepélyes felavatás azonban 29-én nem volt megtartható.

A főtitkár ugyan még az 1878-adik év végén ujólag értesíti páholyunkat a felől, hogy a felavatásra a nagymester testvér készen van, az »Árpád«-páholyban azonban előbb be kell mutatnia házszabályait a nagypáholy előtt.

A páholy erre Bauer Simon dr. elnöklete alatt Obláth Lipót, Szendrői János és Varga Pál testvéreket bizottságul küldi ki azon utasítással, hogy az 1875. február 26-odiki munka határozata értelmében, a »Galilei«-páholy házirendje alapján javaslatot készítsenek, s azt mielőbb terjeszszék be.

A házszabályok csak 1879. január 31-edikén kerültek tárgyalásra. Bauer Simon előadó hangsúlyozza, hogy a régi házszabályok legnagyobb részben megmaradtak, s újítás csak ott történt, ahol azt az alkotmány követelményei tették szükségessé.

A páholy a házszabálytervezetet csekély módosításokkal elfogadja s febr. 13-án a nagypáholyhoz fel is terjeszti. A felavatást azonban most már az árvíz késleltette.

Pulszky Ferencz nagymester, bár nem a páholy látogatása céljából, az 1878-adi év végén itt járt közöttünk, mert ő volt a november 24-eki országos képviselő választás egyik jelöltje. A páholy az ugyanekkor összehívott nagygyűlésről azzal menti ki távolmaradását, hogy a rendkívüli érdekességű választáson minden tagja itthon kíván lenni.

A nagygyűlésen ugyanekkor mondott le a hazai szabadkőmivesség történetében oly nagy érdemeket szerzett Berecz Antal h. nagymester tisztségéről.

Az 1878-adi év még sem mult el hivatalos látogatás nélkül, mert okt. 30-án Schmidt Ferencz főalamizsnás tartott a nagymester képviselői vizsgálatot, teljes megalégedését fejezve ki a tapasztaltak felett.

De hogy mily állapotban volt tényleg ezen években az »Árpád«-páholy, az legjobban kitűnik magának a páholynak 1878. év végén kelt évi jelenté-

séből. Az ebben rajzolt kép már a régebbi évek kedvezőbb vonásait is elhomályosodva mutatja.

A páholy az első évtized befejezéséhez közel : erőtlenül csüggetegen :

»Számot vetve a helyi viszonyokkal, páholyunknak kezdő időszakától máig még mindig szervezkednie kellett, s bevárni azt az időt, mikor majd a nagyobbmértű cselekvéshez a siker biztos reményeivel kezdhesen. Itt leli magyarázatát az, hogy páholyunk — benső megerősödését tűzven ki első sorban főcélul — kívülre mindeddig zajtalanul s csak óvatosan irányozta működését. Nem alapított s nem állított fel a profán világban saját erejéből, mint más kedvező anyagi helyzetben levő páholyok, ilyen vagy amolyan humanisticus jótékony intézményt, de közvetve hatásosan gyakorolta befolyását, midőn ilyennek létrehozását az emberszeretet s könyörületesség célul tűzte ki. S habár gyöngye anyagi ereje miatt ön neve alatt a jótékonyosság oltárán nagyobb mérvben még a közel jövőben sem igen áldozhatik, mindazonáltal nem tartja magát haszontalan résznek a szabadkőmivesség nagy láncában, melynek a jótékonyosság anyagiakbani gyakorlása nem lehet kiváló feladata.

Bár páholyunk mult évi munkaköréből nem is mutathatunk föl kiváló mozzanatokot, de vezérelveinkhez hűn biztos lépéssel igyekeztünk előre haladni s a jövő útját egyengetni. Benső, szellemi munkásságunk egyik jeléül fölemlíthetjük, hogy a nagypáholy által kitűzött kérdéseket behatóan tárgyaltuk, s azokról véleményes jelentésünket be-terjesztettük. Kiható munkásságunk egyik tanuja az, hogy Szeged város által, a város egy kül — kiválóan földmivesei által lakott — részében fölláttatni célzott kisededóvó ügye a városi közgyűlésben a páholy közvetett befolyása által, akként lett megoldva, hogy az a nép számára gyermekmenhelyül szolgáljon. Anyagi erőnkhez mérten a könyörületesség oltárára is meghoztuk áldozatunkat, szegény iskolás gyermekeket ruházattal és könyvekkel segíelyezvén,

s több szükölködők nyomorát enyhíteni sietvén. De mint mindig, úgy jelenben is egy fontos — a népiskolai ügy tartja lekötve éber figyelmünket, s Szeged város községi iskolaszékénél kellően képviselve lévén, páholyunk őrt áll a népoktatás fölött, hogy az annak megbénítására nelán törekvő pártok ne dominálják a tért. S ez ellenzéki szerep már maga nem kis mértékben veszi igénybe a testvérek idejét és működését.»

E szavak roszul leplezik a páholy gyengeségét, s alig képesek eltakarni a teljes munkátlanságot. Az egész szervezet beteg, vértelen, s a nyomasztó céltalanság, bizonytalanság érzete jellemzi életét.

A belső bajokhoz járult még annak a borzasztó rémnnek megfélemlítő hatása is, mely 1876-tól fogva majdnem évenként vissza-visszatér, hogy végre is elsöpörje a föld színéről az alföld legelső városát: Szegedet.

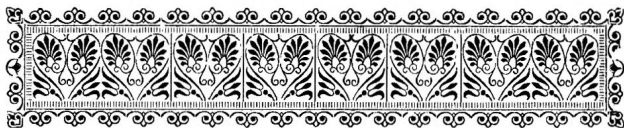
Páholyunk a 76-odiki árvizveszély idejében sietett a védelmi munkálatra s a legveszélyesebb napokban ötvenhárom orosházi napszámossal nyolc napon át dolgoztatott saját felügyelete alatt.

A veszély ekkor elvonult Szeged felett, s a május 12-edikén tartott munka alkalmával örömmel üdvözölhetik a testvérek Marsovszky Gyulát, a »Hun-gária«-páholy tagját, aki a védő munkálatok egyik vezetője vala.

A rákövetkező évben megújuló árvizveszély miatt a páholy kénytelen volt munkáit hetekig beszüntetni, az alapítási évforduló sem volt május 29-edikén megtartható.

A veszély napjainak elmultával szabadon lélekezett fel újra e város népe, nem is sejtve, hogy e fenyegető előjelek nyomában oly közel jár a város megsemmisítésére indult végzet; amely talán maga is megszánta e szerencsétlen Szegedet közeli sorsa miatt, s mintha többszörös intelmeivel akarta volna megmenteni az 1879. márczius 12-ediki éjszaka borzalmaitól!

AZ ÁRVIZ ÉVE.

1879 márc. 12. 1889 május 29.

Az 1879-edik év sulyos megpróbáltatások emléket jegyezte be Szeged szabad királyi város történetébe; megdöbbentő például, miként semmisítheti meg a természet erőinek parányi részecskéje az emberi fáradozásnak évszázados eredményeit. Elég egy kis szakadék a megáradt folyó ellen emelt védőgáton, hogy ezer meg ezer ember hagyja félbe céltalanná vált megfeszített munkáját, s megrémülve rohanjon élete megmentésére.

A szorgalom alkotásait halomba dönti a Tisza szennyes árja, a takarékoság felhalmozott kincsei ott vesznek a telhetetlen hullámokban, a megmegujuló robogások hangosan hirdetik egy-egy kedves otthon összedőlését, a jajveszékelők kétségbeesése az örökre megnémult családtag viszontlátásának szivrázó fájdalmát, az elveszett testvér, szülő, gyermek után szaladó szerencsétlen örületét.

Mintha a pusztulás átka teljesült volna be e napon Szeged felett, mintha a városra s minden intézményére elérkezett volna a megsemmisülés perce!

De a létért való küzdelemben megedzett, munkához szokott ember nem áll meg tétlenül vesztesége romjain, megtörli szemeit s újra felveszi a harcot sorsával, a csapás alatt megszállt lélek újra tiszta öntudatra ébred az emberszeretet bátorító szavára.

Az »Árpád«-páholy mindenkor a legbensőbb hála érzelmét táplálja lelkében a királyi művészet világra szóló szövetsége iránt, azon nemes munkáért, melylyel a rombadőlt Szegedet, a rokonszenv és részvét érzelmének terjesztésével, felkeltésével újra-építeni segített.

Nem lehet a megmentésünkre áldozott milliókból krajcáronként kimutatni, mennyi eredt a szabadkőmivesek kezéből? mennyi az ő buzdító szavaiknak közvetlen hatására? mennyi az általuk indított áramlat vonzóereje következtében? De a névtelenség diszével végzett nemes munka erre nem is tart számot.

Az »Árpád« páholy azonban a segítő kéz szorításának melegéről tisztán megérezte a testvért, s népünknek a szövetség jótéteményeiért érzett háláját készséggel tolmácsolja s mindenkor kegyelettel ápolja.

Mit köszönhet maga az Árpád-páholy e nehéz idők küzdelmei közepette a szabadkőmives szövetségnek?

Mindenét !

Már a szerencsétlenség napján, márc. 12-edikén délután öt ajánlott levelet küld a főtisztikar Szegedre, más más testvér nevére czimezve mindegyiket, hogy az összeköttetést valamikép létesítse.

Egy levél sem érkezett el rendeltetési helyére !

Március 13-án a főtisztikar rendkívüli ülést tart s elhatározza, hogy a védelme alatt dolgozó páholyokat gyors és bőkezű segélynyújtásra hívja fel s a szerencsétlen szegediek javára való adakozásra a velünk baráti viszonyban álló szabadkőmives főhatóságokat is megkéri.

Március 14-edikén már a következő levél indult utra a világ minden tája felé ; a felebaráti szeretet nevében magyar, német, francia és angol nyelven szólva »valamennyi jogos és tökéletes szabadkőmives páholyhoz és a világ kerekségén lakó minden testvérhez.«

»Érdemes és szeretett testvérek !

Szeged, Magyarország legvirágzóbb városainak egyike f. év márc. 12-edikén a Tisza folyó kiáradása folytán vízzel teljesen elborítottván, tökéletesen tönkre ment.

Ezrével sodorta el e város szerencsétlen lakóit a halál, a szülők mellől a gyermekeket, a kisdedek mellől a tápot nyújtó gondozó szülőt ragadta tova a hullám. Hetvenezer ember van a legkeserűbb nyomornak és inségnek kitéve, s kénytelen hajlék nélkül bolyongani ; még keresetforrásokra sem nyílik a szerencsétlenek számára kilátás, miután a termő föld köröskörül több százezer holdnyi területen víz által van borítva.

Ezen egykor oly virágzó és most érdemetlen balsors-tól oly érzékenyen sújtott városban létezik legtevékenyebb

műhelyeink egyike: az »Árpád a testvériséghez« című páholy, melynek tagjai mindenkor buzgó harcosok valának a királyi művészet érdekében, nem egyszer igazolva be szabadkőmivesi gondolkozásmódjukat tevékeny segélynyújtás által. Ma ők maguk is segélyre szorultak, mert minden vagyonuk megsemmisült, évek hosszú során kifejtett szorgalmuk jutalmát magával ragadta a bösz elem.

A magyarországi jánosrendi nagypáholy felhívta tüstént saját páholyszövetségének műhelyeit tetteleges segélynyújtásra; de a szerencsétlenség óriási nagyságával szemben a legnagyobb áldozatkészség dacára sem érzi magát arra képesnek, hogy saját erejéből nyújthasson a szegedi nagyszámu testvéreknek kielégítő segélyt. Ezen meggyőződéstől vezéreltetve, a magyarországi jánosrendi szabadkőmives nagypáholy ezennel valamennyi jogos és tökéletes szabadkőmives páholyhoz, s azok valamennyi tagjához fordul azon kérelemmel, hogy a balsors által sújtott szegediek segítségére siessenek és azoknak lehetővé tegyék, adományok nyújtása által, hogy újjá alapítsák társas létüket.

Meg vagyunk győződve, hogy Önök részt fognak venni az emberség igényelte jótett gyakorlásában s kérjük, hogy adakozásaikat a magyarországi jánosrendi nagypáholy irodájához — Budapest, József-tér 11. — küldjék be. A magyarországi jánosrendi nagypáholy a kezéhez vett adományokat a »Kelet« című hivatalos közlönyben fogja nyugtatni, szétosztásukat pedig a védelme alatt dolgozó »Árpád«-páholy tagjai által fogja foganatosíttatni.

Testvéri üdvözléssel!

A főtisztikar nevében:

Pulszky Ferenc,
nagymester.

Uhl Sándor,
főtitkár.

Elmult öt nap, a nélkül, hogy a főtisztikar a szegedi szabadkőmivesek felől bárminemű értesítést kapott volna. Március 17-edikén Wolfarth Henrik főgazda testvér azon megbízással indul Budapestről

Szegedre és Temesvárra, hogy az »Árpád«-páholy tagjainak sorsa felől közvetlen tapasztalat útján szerezzon tudomást.

Március 18-ának a főtisztikar, kizárólag a szegediek segélyezése ügyében, ismét ülést tartott. Ekkor már 1400 frt gyűlt össze s remélni lehetett, hogy a segélyezés nagyobb összegeket juttathat nemsokára Szegedre.

A nagypáholy értesíti tehát az »Árpád«-páholyt, hogy az 1400 frt s az ezentul beérkező segélypénzek az »Árpád«-páholy rendelkezésére bocsátatnak, oly célból, hogy azokat a Keletben közzeteendő nyilvános elszámolás kötelezettsége mellett a páholy segélyre szoruló tagjai között, — esetleg más, arra érdemes szegedi árvizkárosultak gyámlítására, — ossza szét.

A szétosztás ellenőrzése magának a páholynak kötelessége, miért is tartozik az e célra kebeléből egy kisebb körű bizottságot választani s miután egyelőre nincs kilátás arra, hogy a páholy rendes helyén összehívható legyen, a főmester azon felhatalmazást nyeri, hogy a páholyt azon helyen, a hol tudomása szerint az »Árpád«-páholynak legtöbb tagja tartózkodik, a segélyezési ügy rendezésére összehívhassa és a szabad ég alatt mindaddig munkákat tarthasson, míg a páholy rendes működését Szegeden ismét felveheti.

A nagypáholy felszólítására, nyolc nappal a viz betörése után, volt csak megtartható az első rendkívüli páholymunka. A megjelent kilenc testvér

mindenek előtt hálás köszönettel emlékszik meg a nagypáholy nemes buzgólkodásáról, majd megalakítja a segélyezésügyi bizottságot: Eördögh Mihály, Scheinberger Antal, Nyilassy Pál dr., Weiner Miksa, Varga Pál és Eisenstädter Nándor testvérekből s végül elhatározza, hogy a segélyezésünkre befolyt összegek sürgős leküldését fogja a nagypáholynál kérelmezni.

Szendrói János h. főmester testvér pedig haladéktalanul Budapestre siet, hogy a fenn levő Rósa Izsó dr. főmesterrel együttesen a páholy kívánságának teljesítését a nagypáholynál személyes közbenjárással is elősegítse.

Másrészről Wohlfarth Henrik főgazda is megteszi jelentését szegedi és temesvári útjának tapasztalatairól.

A főtisztikar, a páholy főmestereivel egyetértve, erre elhatározza, hogy egyelőre 300 forintot küld Szegedre, a legégetőbb szükség fődözésére, mely összeget e célra annál is inkább kielégítőnek tart, mert közvetlenül az »Árpád«-páholyhoz is érkezett 500 frtnyi segélyösszeg, a nagypáholy kikerülésével; továbbá határozatilag kimondja, hogy a pénzeket szétforgácsolni nem szabad, s csak a most még nem rendezett helyzet teljes tisztázása után lesznek azok a főtisztikar ellenőrzése mellett szétoszthatók.

Rósa Izsó dr. főmester Budapestről visszatérve, március 29-edikén értekezletre hívja a páholy tagjait a »Hungária«-szálló egyik szobájába.

A páholynak fel kellett vetnie azon kérdést, hogy e rendkívüli viszonyok között folytassa-e működését?

A testvérek jól érezték, hogy a páholy léte forog kockán s hogy a páholy elaltatása igen hosszú időre megszüntetné Szegeden a kőmivességi műhelyét s az első évtized nehéz küzdelmeinek eredménye mind veszendőbe menne. Ezenkívül a nagypáholyoknak ugyyszólván a szerencsétlenség percében megindított rendkívüli buzgó munkássága, mely a páholytagok anyagi megmentésére s felsegélyezésére ezereket gyűjtött össze, viszonzásul méltán elvárhatta a testvérektől magának az »Árpád«-páholyának a megmentését. Az érdemleges tárgyalás eredménye tehát az lőn, hogy a testvérek a páholy munkáinak megszakitás nélkül való folytatását határozták el.

Egy évig azonban a tagok minden fizetés kötelezettsége alul fel vannak mentve s az összes kiadás a begyűlt segélypénzből nyer fedezetet.

Nyomban el is készítették a költségvetést, mely valóban a takarékoság leghigorubb követelményeinek is megfelel. E szerint fel van véve:

Lakbérre	400	frt.
--------------------	-----	------

Berendezési törlesztésre és vi-		
---------------------------------	--	--

lágításra	120	frt.
---------------------	-----	------

Kisegítőnek	180	frt.
-----------------------	-----	------

Titkárnak	120	frt.
---------------------	-----	------

Irodai s postaköltségekre . .	80	frt.
-------------------------------	----	------

Előre nem látható kiadásokra	100	frt.
------------------------------	-----	------

Összesen .	1000	frt.
------------	------	------

A nagypáholy örömmel veszi tudomásul, hogy a szegedi testvérek egyáltalán képesek voltak munkát tartani, szabadkőmivesi tevékenységüket megszakitás nélkül tovább folytatni készek s így az ország ezen nagyjelentőségű kulturális központján a páholy a feloszlás vagy elaltatás veszedelmétől megszabadult.

A segélyezésre érkező pénzösszeg folytonos emelkedése azonban míg egyrészt lehetővé tette, hogy a nagypáholy az »Árpád«-pályt komoly elhatározásában hathatósan támogassa, másrészt a főtisztikar felelősségét, különösen a külföldi adakozókkal szemben, mind súlyosabbá tette.

Az »Árpád«-páholy újra sürgeti a segélypénznek leküldését, s a főtisztikar megállapodásaival ellentétben arra törekszik, hogy a befolyt összeg haladék nélkül rendeltetési helyére jusson, s az égető szükségletek fedezésére legyen fordítva.

Ez azon vélelmet kelti fel a nagypáholyban, hogy a pénz azonnal szét fog osztatni s ez által azon törekvés, hogy a pénz a testvérek jövőjének biztosítására legyen fordítva, meghiúsul.

A főtisztikar tehát ismét egy tagját, — Jelenffy Zoltán dr., h. főszónok testvért — küldi le Szegedre, azon megbizással, hogy a szükség nagysága felől tájékozást szerezzen, s az »Árpád«-páholynak e célra választott bizottságával megbeszélje azon módozatokat, melyek szerint a segélyösszeg a legrosszabb helyzetbe jutott testvérek jövőjének biztosítására fordíttassék.

Jelenffy ápril 14-edikén a Hungáriában tartott értekezleten tárgyal ezen ügyben az »Árpád«-páholy tagjaival. Abban történt megállapodás, hogy a pénz egyelőre csak kölcsönkép adassék ki, a segélyben részesülő testvérek kötelezvényben ismerjék el a pénz átvételét, s nyilatkoztassák ki, hogy a kölcsönzött összeget egy év leforgása után visszafizetik.

A nagypáholy már most felhívja az »Árpád«-páholyt, hogy a segélyezés ügyében részletes javaslatot terjesztszen mihamarább be, s hogy a javaslatok megállapításánál különös tekintettel legyen arra, mennyi pénz szükséges magának a páholy fennállásának biztosítására.

Páholyunk erre megbizza két tagját, hogy a június 28-адikán tartandó évnegyedes nagygyűlésen páholyunkat képviseljék, s a szegedi árviz által sújtott páholynak és tagjainak segélyezési ügyében teljhatalmulag részt vegyenek.

A kiküldött testvérek a július 8-адikán tartott értekezleten tesznek jelentést eljárásaikról s a nagypáhollyal tartott közös értekezletről felvett jegyzőkönyvet a páholynak bemutatják.

A jelenlevők megnyugvással veszik tudomásul, hogy a szegedi árvizsújtotta testvérek segélyezésére már 14169 frt 75 kr. gyűlt be, s a főtisztikarnak sikerdus fáradozásaért hálás köszönetüket nyilváníttják; egyszersmind a budapesti értekezlet megállapodásai értelmében egyelőre 8300 frt leküldését kérik a nagypáholytól.

A kívánt összeg csakhamar megérkezik, az ápril 16-odikán tartott értekezlet a pénzt a bizottság által megállapított arány szerint szétosztja, s ettől fogva a páholy hónapokon át semmi életjelt nem ad magáról.

A nagypáholy november hó 10-edikén kelt táblájában a miatt panaszkodik, hogy hosszabb idő óta nélkülözni kénytelen minden értesítést páholyunk részéről, sürgős jelentést kér tehát a már kiadott 10400 frt felosztására s a szabadkőmivesi munkásság megkezdésére vonatkozólag, s azon kijelentésre érzi magát indítatva, hogy ha levelére 3 hét alatt választ nem kap, kénytelen lesz a főtisztek sorából valakit az »Árpád«-páholy költségére a helyzet tanulmányozása végett leküldeni.

November 28-адikán összeül ugyan a tisztikar, de a fnt. azon előterjesztést teszi, hogy még mindig nem képes beszámolni, mert a számvizsgáló bizottság nem járhatott el megbízatásában; a munkákat eddig megkezdni teljes lehetetlenség volt, most már azonban remélni lehet, hogy a páholy rendes működését nem sokára ismét folytatni lesz képes.

A nagypáholy hiába sürgeti a megígért adatokat s a munkásság megkezdését, nem képes Szegeдрől még csak választ sem kapni. Uhl Sándor főtitkár e miatt keserű szemrehányásokat tesz az »Árpád«-páholy tagjainak.

A november 28-адiki értekezlet arra nézve is ígéretet tett, hogy a leküldött pénzsege ly elszámolására vonatkozó adatokat rövid időmulva fel fogja

küldeni, s az 1880 január 8-adián tartott főtisztikari ülés még mindig arról kénytelen panaszkodni, hogy a jelentés be nem érkezett. E körülmény arra indítja Pulszky Ferenc nagymestert, hogy Szegedre jövetelét elhatározza, s ezen kényes természetű ügynek végleges elintézését személyes közreműködésével siettesse.

A főtisztikar kezében különben még 5000 fr volt a szegedi árvizsújtottak javára, a nagymester ez összeg felhasználására vonatkozólag is maga akart a páholy tagjaival megállapodásra jutni. Az újra fenyegető vízveszély miatt azonban az utazás halasztást szenvedett.

Szegeden ez alatt sokkal nehezebben térhetett vissza a közelettel együtt páholyéletünk is a rendes medrébe, mint azt a távolból gondolhatták és kívánták. Rendszeres munkák tartásáról szó sem lehetett, magára a segélypénzek szétosztását tárgyaló értekezletre is alig jelenhetett meg néhány testvér; a pusztasággá tett város csak nehezen éledhetett újra fel; a lakosság csak lassan térhetett vissza tűzhelyéhez s a nélkülözésekkel való küzködés foglalja le az egész társadalmat.

Majdnem egy teljes év mulik el, míg az »Árpád«-páholy újra képessé lesz arra, hogy tagjait a kőmivesi munkásság folytatására ismét összegyűjtse. Az árvízsegély természetesen állandó tárgya a tanácskozásonak.

A február 20-adi értekezlet Rósa Izso dr. főmester elnöklete alatt Abafy Aurél és Nyilasy Pál

dr. testvérekből álló bizottságot küldi ki azon meghagyással, hogy a leküldött pénzek elhelyezésére vonatkozólag, a pénztáros és könyvvivő adatainak felhasználásával, részletes jelentést terjeszsenek a páholy elé.

A rákövetkező heti értekezlet meg azt határozza, hogy miután a nagypáholy többszöri sürgetése dacára sem terjesztették fel a segélypénzek elszámolását; a tisztikar vegye kezébe a számadás ügyét s a segélyezésre kiküldött bizottsággal együttesen a számadást teljesen készítse el, hogy az a nagypáholyhoz mielőbb felküldhető legyen.

Ugyanezen értekezlet azt is elhatározta, hogy mivel páholyéletünkben a szabadkőmivesi szellem és munkásság fel nem található, s a testvérekben az ügybuzgóság szunnyadozni látszik, a jövő pénteken a páholy rendes munkát tartson, s arra a testvérek körözüvénnyel hivassanak meg.

A főmestere páholyunk akkori viszonyait élesen megvilágító levéllel hívja meg e munkára a páholy tagjait:

Kedves testvérek!

Itt az ideje, hogy páholyunk egy évi szünet után újra megkezdje működését; megkezdje már csak azért is, mert az »Árpád«-páholy Szegeden a testvérek áldozatkészsége folytán az anyagi gondoktól szabadulván, becsületbeli kötelességet vállalt saját fenmaradásának biztosítására nézve.

Lesz tehát páholy ezental is; de komoly aggodalommal nézünk körül és jogosult kétkedéssel kérdezzük: hol vannak a testvérek? — Rég nem láttuk egymást, már alig ismerjük egymást! Vagy azt hisszük, hogy az anyagi tá-

mogatással csak kényelmes párnát készítettek számunkra, melyen tovább is nyugodtan aludhatunk? — Ha valóban odáig jutottunk és a páholyélet iránti közönyösség oly fokot ért el, akkor valljuk be őszintén a világnak és az többé kísérletet sem fog tenni megmentésünkre — akaratumk ellen! De azt nem hisszük, mert erős a meggyőződésünk, hogy ha megfogyva is, a régi hivek ismét össze fognak gyűlni és részt fognak venni munkásságunkban.

Sok fontos és életbevágó közös érdekeink vannak, melyekért, különösen most, a város ujjaszületésénél, lankadallanul kell küzdenünk és a testvéries összetartás erkölcsi hatalma egyedüli fegyverünk!

Sorakoznunk kell tehát és tudnunk kell, kikre számíthatunk.

Azért felszólítjuk tehát kedves testvért, hogy a pénteken, f. évi márczius hó 5-ödikén tartandó páholyülésre, melyben meg akarjuk állapítani működésünk programját és ki akarjuk tüzni azon célokat, melyekre legközelebb figyelmünket ki kell terjeszteni, megjelenni annál is inkább szíveskedjék, mert távolmaradását csak úgy magyarázhatnók, hogy ezentul törekvéseinkben részt venni nem akar.

1880. március hó 1-én tartott tisztviselői értekezlethől.

Dr. Rósa Izsó,
főmester.

A március 5-ödikén tartott páholy munkán 28 testvér jelent meg e felhívásra, kik a felhalmozódott adminisztratív ügyek elintézése közben sem feledkeznek meg a segélypénzek elszámolásának szorgalmazásáról.

A rá egy hétre következő páholy munka végre elintézheti ezt az ügyet is. Csak ekkor, tehát az árvíz napjának évfordulóján, kerülhetnek tárgyalásra a főtisztikarnak a segélypénzek elszámolását kérő és sürgető táblái!

Grasselly László testvérünk pontos kimutatást terjeszt e munkán a páholy elé, kitüntetve nemcsak az eddig érkezett segélypénzek elhelyezését, hanem azt is, hogy a még Budapesten levő összeg kiknek a segélyezésére van szánva.

Leérkezett eddig a páholyhoz 10,695 frt 82 kr; ebből

segélykép ki van osztva . .	2685 frt — kr.
kölcsonkép elhelyezve	7100 frt — kr.
a páholy fentartására fordítva	910 frt 82 kr.
Összesen .	10,695 frt 82 kr.
jelenlegi szükséglet	5314 frt 18 kr.
az árvízsegély főösszege . .	16,010 frt — kr.

Nem mulhatik el egyetlen egy alkalom sem, hogy az »Árpád«-páholy tagjai nagypáholyunknak a szegediek felsegélyezésére kifejtett rendkívüli buzgósaért hálás köszönetüket ne nyilvánítsák. E napon, az árvíz első évfordulóján, sem feledkezhettek meg jóltevőjükről, s elhatározzák, hogy az összes tagok által aláírt köszönő föliratot intéznek a nagypáholyhoz.

A főtisztikar a páholy által felterjesztett számadást és szétosztási tervezetet elfogadja, s utasítja a nagypáholy irodáját, hogy a kívánt 5314 frt 18 krt — levonva abból a nagypáholyinak 317 frtnyi követelését — összesen tehát 4997 frt '18 krt a legközelebbi napokban Szegedre küldje le.

Együttal értesíti a főtisztikar páholyunkat a felelő, hogy Pulszky Ferenc nagymester az iroda-igazgató által kísérve, április 26-odikán Szegedre érke-

zik, hogy a páholyt hivatalos vizsgálat alá vegye és különösen a segélyezési eljárást azon szempontból felülvizsgálja, vajjon a segélynyújtások kellőleg okmányolva vannak-e, a páholy a nagyszámu kölcsönök visszafizetése iránt mily garantiákat szerzett és hogy a visszafizetett kölcsönök hova fordítása iránt a jövőre nézve micsoda megállapodások jöttek létre.

A főtisztikar fentartja magának, esetleg a nagypáholy negyedéves gyűlésének a jogot, hogy a kölcsönök ügyében végérvényesen beleszólhasson, mert minden áron meg akarja akadályozni annak lehetőségét, hogy egyes kölcsönök behajthatlansága esetén, a sokkal csekélyebb mérvű végleges segélyadományokkal szemben aránytalanságok keletkezzenek.

A nagymester látogatása tehát april 26-odikára van bejelentve. De közeleg a május 29 edike is, a mely napot a páholy ezen évben nagyobb ünnepélyességgel kíván megülni.

Tizedik évforduló ! Annyi baj és viszontagság közepette szinte csodálatos, hogy a páholy e napot megérhette !

A 10-edik évforduló diszének emelésére a páholy ünnepélyes felavatását is most akarja megtartani, azon kéréssel fordul tehát a nagymesterhez, hogy lejövetelének idejét május 29-edikére halaszssa.

Pulszky készséggel tesz eleget az »Árpád«-páholy óhajlásának, s így a páholy-vizsgálat egy hónappal későbbre marad.

Hogy az alapítás 10-edik évfordulójával összekötött felavatási ünnepély diszét a vendég testvé-

reknek minél nagyobb száma emelje, a páholy az ápril 25-ödi ki népgyűlésre Bauer Simon dr. testvért azon megbizással küldi fel, hogy ott a hazai szabdkörmives páholyok képviselőit előszóval is vendégül hívja.

Bauer Simon dr. szónok testvér e megbizásnak a következő beszédben tett eleget :

Nagyiszteletű nagymester !

Kedves testvérek !

»Midőn ez alkalmat fölhasználok, hogy a nagypáholy-
nak azon példátlan buzgalomért, melyet a szegedi testvérek
fölsegélyezése körül kifejtett, és minden egyes páholy-
nak és minden testvérnek külön-külön azon lélekemelő részvé-
tükért, melyet irántunk tanusítottak, őszinte és forró hálánkat
kifejezzem, teszem azt páholyom megbizásából, mint a mely
meg van győződve, hogy soha eléggé és soha elégszer nem
fejezheti ki és nem ismételheti hálás elismerését. Hiszen
másképp nem viszonzhatjuk e ritka jótéteményt. De ha a
jószívű adakozó elég jutalomnak tartja azon tudatot, hogy
valóban segített a szükségesen és hogy adománya áldást ho-
zott, akkor boldogoknak érezzük magunkat, hogy eziránt
teljesen megnyugtathatjuk önöket. Most, midőn a testvéri
szeretet munkája legnagyobb részben be van fejezve és az
összegyűlt összegek elhelyezéséről a részletes kimutatás is
készben van, időszerűnek tartom a számokban és egyes té-
telekben kifejezett száraz adatokat a bennök rejlő szellem-
mel kiegészíteni. Nem szólok a materialis szükségéről, me-
lyen segítettek és annál hathatósabban, mert rögtön, holott
a szegény polgárság legnagyobb része egy sanyaru télen át
kinlódva, még most is várja a könyöradományok kiosztását.
Nem akarom érinteni, mily különbség van a testvérek szí-
vélyes adománya és az idegennek hideg ajándéka között,
eltekintve egyáltalában az egyesektől és a részletektől és e
helyen csak azt akarom kimutatni, hogy mit tettek a sza-

badkőmivesség érdekében, mily nagy és eléggé meg nem hálálható szolgálatot tettek a királyi művészet eszméjének. Közel tíz év óta áll fönn páholyunk, szépen fejlődött és gyarapodott s mindenkor igyekezett megfelelni nemes feladatának. Nem is hiányzott soha a testvérekben a kőmivesi szellem, de valljuk be őszintén, 1876. óta hiányzott a munkakedv. Mint egy Damokles kard függött fejünk fölött a veszély és minden percben végpusztulással fenyegetett; minden erőnket és tehetségünket annyira igénybe vette és fölémésztette e folytonos élethalál küzdelem, hogy végre, mondhatom, teljes apathiába estünk. Kinek lett volna kedve a jövőben építeni, mikor a következő perc sem volt a miénk! Összejöttünk ugyan, de nagyon ritkán, és akkor is mindig aggodalommal telt lélekkel és ez bizonyára nem azon hangulat, melylyel szellemi munkához lehet fogni és kulturális missiót betölteni; elvégeztük — úgy ahogy — az adminisztratív ügyeket, de nem építettünk, mert köveinket mind a Tiszába kellett dobni. Végre beállt a katastropha, leesett a kard, mély és fájó sebet ütött, de nyakunkat nem szegte. Önmagában talán nem is volt halálos a seb, de tekintve kimerülésünket, bágyadságunkat, magunkra hagyatva bizonyára elveszünk és a szegedi páholy ma nincs az élők között, ha a nagypáholy erélyes támogatása fel nem éleszti. Föléledtünk és visszatért az erő és a munkakedv, a bizalom a jövőbe és a lelkesedés az eszméért: a szellemi munkás-ság e legfőbb két tényezője. Dolgozunk, mert megszabadultunk a lidércnyomástól. Ismét, mint kezdetben, seregesen gyűlünk össze és templomunkat a valódi kőmivesség szeleme lengi át; építünk, mert miénk ismét a jövő.

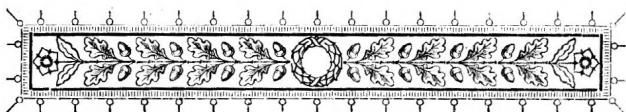
A városrekonstrukciójára vonatkozó közérdekekről, nyilvános intézményekről egy állandó bizottságunk referál, hogy annak idejében a zászlónkra irt eszméket megvalósíthassuk, egyletekben, clubbokban és a tanács termében érvényesíthessük. Az iskolák újjászervezése és berendezése alkalmából gondoskodunk azoknak felszereléséről taneszközökkel, a közönség között mozgalmat indítottunk egy közkönyvtár

létesítése érdekében és március 12-edikén, a gyásznap évfordulóján, épen munkát tartván, elhatároztuk, hogy egy kulturális célu alapítványt teszünk.

S hogy így működhetünk, ez a nagypáholynak műve. Persze számokban azt kifejeznünk nem lehet és nem lehet kimutatni egyes tételekben, s mégis az a segítyezésnek legfontosabb, legáldásosabb eredménye.

És midőn most, május 29-edikén, 10 éves fennállásunk évfordulóját, — hosszú idő óta első örömmünnpünket üljük, melynek fényét emelni fogja nagytiszteletű nagymesterünk jelenléte, ki kilátásba helyezte nekünk, hogy akkorára látogatásával bennünket szerencsétet, páholyom megbizásából meghívom önöket is, kedves testvérek! Jőjjenek minél számosabban, végyenek részt a mi örömmünkben és üljék meg velünk együtt ujrafelépülésünk ünnepest!

AZ „ÁRPÁD“-PÁHOLY FELAVATÁSA.

1880 május 29,

Páholyunk felavatásának kérdése 1876-ban kerül először szóba, az elintézés azonban évről-évre mulik, marad.

A testvéri szeretet bőkezű áldozatkészsége által megmentett páholy a felavatást kedvező alkalmul tekinti arra, hogy jóltevői előtt létakarát megbizonyítsa, s az alapítás tizedik évfordulóját jelöli ki az ünnepség megtartására.

Az 1880-adik évnék május 29-edike ily módon hármas öröm napjává vált az »Árpád« páholyra nézve: a tíz éves fennállás jubileumát a megmentésnek és a felavatásnak ünnepe teszi bensővé és magasztossá.

Pulszky Ferenc nagymester most is személyesen kívánja az »Árpád« páholy felavatását teljesíteni, s nemcsak előbbre tervezett leívetelét halasztja szívesen e napra, hanem a testvérek kértére egy nyilvános felolvasás tartására is készséggel vállalkozik.

A páholy épen egy közkönyvtár létesítésén fáradozik, midőn hirül veszi, hogy Somogyi Károly esztergomi kanonok nagybecsű könyvtárát Szeged városának ajándékozta. Lelkesedéssel üdvözlük a testvérek a nagylelkűség e magasztos tényét, s most már arra törekesznek, hogy a könyvtár népszerűsítésében közreműködjenek, s a felejtethetetlen érdemű kanonok adományának városunk szellemi fejlődésére való rendkívüli fontosságát és értékét megvilágosítsák.

Közlük tehát azon nézetüket Pulszky Ferenc nagymester testvérrel, hogy mivel Szegeden a közérdeklődés kiváló tárgyát a Somogyi-könyvtár adományozása képezi, igen alkalomszerű volna, ha a nagymester, mint elismert szaktudós, a közkönyvtárak jelentőségéről és hasznáról tartana előadást.

Ez óhajtás azonban oly rövid idővel jutott az ünnepély előtt Pulszky tudomására, hogy a miatt az eredeti tervet megváltoztatni már nem lehetett.

Tisza Lajos, Szeged rekonstrukciójára kiküldött királyi biztos, amint értesül a felől, hogy Pulszky Ferenc Szegeden az »Árpád«-páholy által kitűzött cél javára nyilvános fölolvasást fog tartani, arra kéri őt, hogy a felolvasást a könyvtár helyiség megszerzéséhez szükséges alap javára tartsa meg. Pulszky azonban kijelenti, hogy ő neki ebbe beleszólása nincsen, mert ő ezt az ügyet egészen azon páholyra bizza, melynek vendége gyanánt Szegedre jő.

A páholy azonban lemond arról, hogy a felolvasás belépti díjjal legyen összekötve, s tisztán moralis eredmény elérését tartja szem előtt.

Az ünnepélyes felolvasást megelőzőleg a házszabályok megerősítéséről is gondoskodni kellett. Az árviz előtt felterjesztett tervezetet a nagypáholy 1879. február 24-ediki táblája értelmében nem hagyta jóvá, mert a 20. §-ban a páholy felosztására vonatkozó intézkedésről van szó, e felől pedig a nagypáholy szervezetében van megfelelőleg intézkedve. Az 1880. május 20-adiki táblával újra sürgeti a nagypáholy házirendünk ügyének rendezését s kijelenti egyszersmind, hogy a múlt évben felküldött tervezetet, amennyiben abból a 20. §. kihagyatnék, megerősítettnek fogja tekinteni.

Páholyunk a házszabály-tervezetet, a kifogásolt szakasz kihagyásával, újólal felterjeszti, mire azt a nagypáholy, egy nappal a felavatás előtt, megerősíti.

A nevezetes ünnepélyre nagyszámu vendégtestvér érkezett Szeged keletére. Megjelent, maga a nagymester Pulszky Ferenc, Belányi Ferenc irodaiigazgatóval. A Nagyvárad keletén dolgozó »László király« páholy tiz tagu küldöttséggel tisztelte meg páholyunkat. Képviselve voltak ezenkívül a »Béke«, a budapesti »Haladás«, az »Eötvös« s a »Ereundshaft«.

A »Galilei«, »Hallgatagság«, kassai »Haladás«, »Testvérülés«, »Régi hivek«, »Columbus«, »Honszeretet«, »László király«, »Szt. István«,

»Felvidék«, »Három fehér liliom« és »Phönix« testvér páholyok, valamint Stielly Gyula, az »Árpád«-páholy tiszteletbeli tagja s Sonnenfeld Zsigmond budapesti képviselőnk átiratilag üdvözlik páholyunkat az ünnepély alkalmával.

Rósa Izsó dr. főmester a vendég-testvérek s nagymester szertartásszerű fogadása után Bruckner Károly keresőt felavatja a páholy Benjáminjává, ez után pedig felkéri a nagymestert a kalapács átvételére.

Pulszky Ferenc nagymester elismerőleg emlíkezik meg a páholy tiz éves multjáról; kijelenti, hogy a Szeged keletén dolgozó »Árpád a testvériséghez« című jánosrendi szabadkőmives páholyt, nagymesteri hatalmánál fogva, törvényesen felavatja a magyarországi jánosrendi szabadkőmives nagypáholy védelme alatt dolgozó páholyok sorába, s az erről szóló oklevelet a páholy számára ünnepélyesen átadja.

Belányi Ferenc irodatiszt testvér erre a felavatási oklevelet az oszlopok között felolvassa.

Ez ünnepi jelenet méltatására Bauer Simon dr., a páholy szónoka, tart hatásos alkalmi beszédet; ő utána pedig Berkovits Ferenc testvér kér szót, s a »László király« nevében üdvözlí páholyunkat, kijelentve, hogy ők gyermeki szeretettel viseltetnek az »Árpád«-páholy iránt, mert ez erős és tapasztalt munkásokból álló páholy volt az, mely a nagypáholy közreműködése mellett Nagyvárad keletén a szabadkőmivesi műhely létesítését elősegítette.

A szertartásos munkát diszvakolás követte az ujszegedi népkertben ; a kedélyes estélyt a nők jelenléte s azok sorában különösen a nagymester fenkölt gondolkozásu leánya : Pulszky Polixena nővér tette kedvességével emlékezetessé.

Másnap, vasárnap délelőtt tíz órakor, megtartotta Pulszky Ferenc nagymester a városház közgyűlési termében felolvasását. »A reactió nyíltabb fellépte 1848-ban juliustól szeptemberig,« ugy tárgyanak rendkívüli érdekességénél fogva, mint magának a nagynevű felolvasónak tudományos tekintélye s egyéni szeretetreméltósága által élvezetes tanulságot nyújtott a nagyszámban megjelent művelt hallgatóságoknak.

Az »Árpád«-páholy a felavatás ünnepségének emelkedett jelenetei s a társas együttlét mulandó örömei között nem feledkezik meg arról sem, hogy e szép napot maradó értékű jócselekedet által tegye emlékezetessé, s ötszáz forintot adományoz a Somogyi-könyvtár számára, a következő levélben jeölve ki annak rendeltetését.

»Nagyságos Polgármester ur !

A szegedi »Árpád a testvériséghez« című szabadkőmives páholy f. hó 29-én ünnepli fennállásának tízedik évfordulóját.

Ez alkalmat a páholy arra óhajtotta felhasználni, hogy a város újraalkotásának nagy munkájához a maga részéről is szerény erejéhez képest hozzájáruljon.

Pulszky Ferenc d., a magyar országos muzeum igazgatója és e napon páholyunknak kedves vendége, szives készséggel ajánlkozott közérdekű emlékiratainak még kiadat-

lan részeiből nyilvános felolvasást tartani, a páholyra bizván a felolvasás rendezését, úgy a felolvasás céljának tüzetesebb meghatározását.

Ezen megtisztelő bizalom folytán a vezetésem alatti páholy a folyó május hó 30-adiján tartandó felolvasás jövődelmét a Somogyi-féle városi közkönyvtár javára tűzte ki, és tekintettel a közönségnek ez idő szerint rendkívülieg nyomott és különösen is fokozottan igénybe vett anyagi erejére, másrészt pedig áthalva lévén a természettudományok ápolásának az általános művelődés és felvilágosodás terjesztésére való jótékony hatásától: a felolvasást díjmentesen határozta ugyan rendeztetni, de részben ennek váltságául, részben a nagyságod által e célra készségesen átengedett közgyűlési terem használatának tiszteletdíjául ötszáz frtot szavazott meg oly rendeltetéssel, hogy ezen összeg a Somogyi-féle városi közkönyvtárnak természettudományi művekkel leendő gyarapítására fordíttassék, addig pedig, míg e célra felhasználtatik, gyümölcsözőleg elhelyeztessék.

Engem ért a szerencse, hogy ez összeget Nagyságodnak, mint e nemes város szeretve tisztelt Polgármesterének, átnyujthassam.

És midőn e tisztemben örömmel eljárók, engedje meg Nagyságod, hogy fölkérjem, miszerint az átadott összeget a kijelölt célra fordíttatni és ez által a szegedi szabadkőmives páholynak alkalmat szolgáltatni kegyeskedjék, miszerint a Somogyi-féle közkönyvtár fentartására a nemes város közönsége által lelkesen megajánlott költség viseléséhez, habár csak legszerényebb módon is hozzájárulhasson.

Ki is egyébiránt megkülönböztetett tisztelettel maradtam Szeged, 1880. május hó 28-án.

Nagyságodnak alázatos szolgálja

Dr. Rósa Izsó,
főmester.

ÁRVIZI SEGÉLYPÉNZEK.

Mily nagyrésze van a szabadkőmivesség szövetségének a Szeged felsegélyezésére küldött milliók összegyűjtésében, arra nézve csak igen kevés adat van rendelkezésünkre. De szolgáljon például, hogy magának a »Columbus«-páholynak buzgólkodása folytán 16,320 frt jutott a városi hatóság kezeihez.

A testvérek közül is nem egy adta jelét kiváló jóakaratának. Lichtenstein Lajos t., a »Royal York« nagypáholly képviselője, be sem várva a főtisztikár intézkedését, azonnal a szerencsétlenség hírének hallatára irt berlini képviselőnknek, s felköltötte az ottani irányadó körök érdeklődését és részvétét Szeged iránt. Maga Herrig t. a »Royal York« nagymestere, sietett a német császárhoz, hogy őt a szegedi árvizkárosultak felsegélyezésére indított mozgalom támogatására megnyerje.

De legjobban tanusítja a testvérek nagylelkű fáradozásának sikerét magának az »Árpád«-páholy-

nak s a szegedi szabadkőmivéseknek megmentésére küldött segélypénzek kimutatása.

A magyarországi jánosrendi szk. nagypáholyhoz a szegedi árvisszujtotta testvérek javára befolyt pénzek kimutatása.

A magyarországi J. N. P. ö. p.-ének adománya	400	frt	—	kr.
»Szt. István« Budapest	185	frt	—	kr.
»Régi Hivek« Budapest	300	frt	—	kr.
Hottelmann F. »Régi Hivek«	5	frt	—	kr.
»Haladás« Budapest	210	frt	—	kr.
Margulicz t. a »Haladás« tagjának gyűjtése	677	frt	07	kr.
Lauffer t. a » » » »	105	frt	—	kr.
Fischer t. a » » » »	58	frt	10	kr.
Kren Adolf t. a » » » »	408	frt	40	kr.
»Galilei« Budapest	180	frt	—	kr.
»Testvérülés« Sopron	100	frt	—	kr.
»Hallgatagság« Pozsony	300	frt	—	kr.
»Kölcsy Ferenc« Pápa	12	frt	—	kr.
»László Király« Nagyvárad	411	frt	—	kr.
»Tisza« Máramaros-sziget	55	frt	—	kr.
»Három oszlop« Brassó	40	frt	—	kr.
»Felvidék« Besztercebánya	100	frt	—	kr.
»Kisfaludy« Győr	5	frt	—	kr.
»Nächstenliebe« Sziszek	200	frt	—	kr.
Schlesinger t. a »Nächstenliebe« tagjának gyűjtése	23	frt	—	kr.
»Humanitás« Lajtha Szt. Miklós Bécs . . .	525	frt	—	kr.
»Zukunft« » » » »	700	frt	—	kr.
Zdekanev t. »Zukunft« » »	2	frt	—	kr.
Singer t. » » » »	5	frt	—	kr.
»Sokrates« Lajtha Szt. Miklós Bécs . . .	200	frt	—	kr.
»Eintracht« » » » »	25	frt	—	kr.
»Freundschaft« » » » »	150	frt	—	kr.
»Columbus« » » » »	100	frt	—	kr.
»Brüderlichkeit« Bukarest	157	frt	51	kr.
Átvitel	5649	frt	08	kr.

Áthozat . . .	5649 frt 08 kr.
Eintracht szövetség nagypáholya, Pfalz nmt.	415 frt 86 kr.
A bayreuthi nagypáholy kormányzó tanácsa	344 frt 70 kr.
A bayreuthi nagypáholy nevében Bethmann t.	22 frt 80 kr.
Winkler t. a szászországi N. P.-nál kinevezett képviselőnk gyűjtése	515 frt 99 kr.
Becker t. a hamburgi N. P.-hoz kinevezett képviselőnk gyűjtése	386 frt 42 kr.
Schweinichen t. a berlini Nemzeti nagy anyapáholy főlevéltárnokának gyűjtése	398 frt 32 kr.
»Harpokrates« Magdeburg	224 frt 25 kr.
»Germania« Erlangen	11 frt 48 kr.
»Leuchtturm a d. Ostsee« Lauenberg	11 frt 48 kr.
»Ervin« Kehl	57 frt 40 kr.
»Sokrates« Frankfurt	28 frt 70 kr.
»Brudertreue a. d. Elbe« Hamburg	57 frt 55 kr.
»Die gekrönte Säule« Braunschweig	57 frt 45 kr.
Wiesbadeni páholy	34 frt 47 kr.
Holzmindeni szk. kör.	17 frt 25 kr.
Kieli páholy	17 frt 25 kr.
Lucae N. P.-unk tiszteletbeli tagja, Berlin	28 frt 70 kr.
Anerbach t. Berlin	35 frt — kr.
Van der Welde t. Görlitz	14 frt 16 kr.
Olasz nagyoriens	46 frt 40 kr.
»Pestalozzi« Nápoly	32 frt 69 kr.
Francia »Nagy Oriens«	232 frt 50 kr.
Russ-Suchard Károly t. a svajzi nagypáholy-nál kinevezett képviselőnk gyűjtése	2243 frt 50 kr.
»Amis du progrès« Brüssel	93 frt 40 kr.
Belga főtanács	93 frt 39 kr.
»La Liberté« Genf	231 frt 50 kr.
A »monsi« p. részéről	46 frt 23 kr.
»La paix« Amsterdam	50 frt — kr.
»Bien Aimée« Amsterdam	48 frt 54 kr.
»Akacia« Rotterdam	75 frt 97 kr.
Átvitel	11512 frt 34 kr.

Áthozat .	11512	frt 34 kr.
»La compagnie durable« Midelburg	29	frt 01 kr.
Bello t. a »Magnniek Weeklad« utján Deventer	473	frt 43 kr.
Krieger t. dánországi képviselőnk gyűjtése	513	frt 34 kr.
Eckström t. svédországi »	2789	frt 75 kr.
Hervey t. gyűjtése, Anglia	205	frt 15 kr.
Wilke John t., London	50	frt — kr.
»Pythagoras« Brooklin	57	frt 50 kr.
»Fidelity« Devises	22	frt 45 kr.
»Pegase« p. részéről	11	frt 14 kr.
Terneuzeni p. részéről	9	frt 50 kr.
Szk. kör Lohesten keleten	17	frt 86 kr.
Tunisi nagyoriens	46	frt 50 kr.
»Madura« Jáva	95	frt 01 kr.
A nagypáholy kimutatásában tévedésből meg-		
nevezve nincs	254	frt 88 kr.
Kamatok	226	frt 64 kr.
Összesen .	16314	frt 50 kr.

Ehez járulnak az »Árpád«-páholyhoz befolyt következő összegek:

»Könyves Kálmán« Budapest	200	frt — kr.	
»Corvin Mátyás« Budapest	100	frt — kr.	
»Columbus« Pozsony-Bécs	200	frt — kr.	
»La Liberté« franczia páholy	9	frt 45 kr.	
Magyarországi »Nagy Oriens«	169	frt — kr.	
Wohlfart Ernő t. — »Galilei« — »Freimaurer Gedichte«	17	frt 75 kr.	
Igy az árvizi segély	Főösszege .	17010	frt 70 kr.

A beérkezett segélypénzekről, az adakozások megszűnése után 1880. őszén számol el a Kelet 9-edik számában közölt:

Főtisztikari jelentés.

»Az 1879. március 12-ediki árvíz által sújtott szegedi testvérek számára a Keletben annak idejében részletezett

segélyadományokban begyűlt 15,887 frt 86 kr., hozzájárul a nagypáholy özvegyperselyéből utalványozott 200 frt. időközi kamatokban befolyt 226 frt 64 kr.,

tehát összesen . 16,314 frt 50 kr.

Ebből visszatartatott utazási és kezelési

költségekre, továbbá elszámolás útján

az »Árpád«-páholy tartozásai fedezésére 470 frt 44 kr.

Küldetett a páholyoknak . . . . . 15,438 frt 35 kr.

Összesen . 15,908 frt 79 kr.

Marad a nagypáholy kezelése alatt . . . 405 frt -- kr.,

mi e jelentés tudomásul vétele után

végleg el fog számoltatni.

A szegedi páholy ezen összegekből csakis 5100 frt-ot

osztatott ki, végleges segély gyanánt.

Ellenben . . . . . 9900 frt-ot

kölcsönképen osztott szét, kötelezván a kölcsönvevők magukat önként, hogy ezen kölcsönöket kamat nélkül bizonyos rendszeres terv szerint visszafizessék.

E szerint a segélyezett testvérek saját akarata folytán idővel bizonyos pénzösszeg fog a páholy rendelkezésére állani, mely közvetve e segélyösszegekből ered.

Miért is a főtisztikár, mely a mult nagygyűlésen nyert teljes intézkedési jog dacára illőnek tartotta, hogy az eddig történetekről jelentést tegyen, kéri a nagygyűlést, miszerint nemcsak ezen jelentést tudomásul venni, hanem egyuttal a főtisztikárt megbizni sziveskedjék, hogy azt ellenőrizze, hogy a visszaérkezendő pénzek szabadkőmives célra fordittassanak.

Kelt a főtisztikárnak 1880. október 17. tartott üléséből.

Pulszky Ferenc,

nagymester.

Uhl Sándor,

főtítkár.

Jegyzotte :

Belányi Ferencz,

irodaigazgató.

A PÁHOLY TENCŐDÉSE.

1880 május 29—1885 május 29.

Az árviz nem szakított félbe páholyunkban eleven szabadkőmivesi tevékenységet. A munkakedv egészen el volt itt már ernyedve, s ha nem jó a rendkívüli események hatása alatt a hazai s külföldi szabadkőmivesség segítségünkre, talán már nem birta volna az élet harcát erőtlenségünk.

De a mint a megmentésünkre siető testvériség bátorító szava újra felrázta a páholy szunnyadó öntudatát, remélni lehetett, hogy az életkedv s a munkaképesség vissza fog térni, s az »Árpád«-páholy az egészséges fejlődés útján a város restructiójának munkájában tevékenyen részt vesz.

Az árvizkölcson ügyének intézése, a páholy felavatási ünnepélye anyagot adott és hangulatot keltett a munkásság megkezdésében; csakhogy a multban gyökerező bajok csirájában ölte el minden jóakaratu törekvést és nemesebb felbuzdulást. A tizedik évforduló ünnepi szónoklatainak elhang-

zása után mindinkább elhagyatottá válik a páholy, míg végre már csak tengődéssé lesz az élet, s alig árulja el hónapokon keresztül egy-egy felsóhajtás, egy-egy panasz, hogy a lassu vergődésnek még nem szakadt vége.

Már az 1880. év őszén felhangzik az elégedetlenség panasza a páholyélet meddősége miatt. A szónok valósággal megszégyenítőnek nevezi a fenyegető közönyt és tétlenséget; az 1881-ediki alapítási évfordulón pedig oly éles szavakkal itéli el a testvérek közönyösségét, hogy maga a kalapácsvezető főmester is enyhíteni kívánja a szigorú bírálatot s a város kivételes helyzetében keres mentséget a páholy tagjai számára.

Míg az »Árpád«-páholy az árvíz által lesújtott Szeged keletén csak alig képes nehéz helyzetével megküzdeni, az ország szabadkőmivessége nem egy jelét adja erőteljes fejlődésének.

Elkészülnek a második és harmadik fok szer-tartáskönyvei, megnövekszik a kelet terjedelmében és tartalmasságában, alapvető munkálatok készülnek a népnevelés, jótékony-ság, az erkölcsök szelídítése, s a nemzetiségi kérdés békés megoldása ügyében, s érlelődik lassan-lassan a két rítus teljes egyesítésének terve is.

Az alsóbb társadalmi osztályok nevelésének támogatására a nagypáholy megalkotja az erkölcsös ponyvairodalmi vállalatot. Eleinte sok nehézséggel kellett megküzdeni e téren is, de azért ez-revel osztották szét a testvérek nemsokára a nép

számára irt könyvecskéket, hogy az értelmi világosság és nemes gondolkodás terjesztésében közreműködjenek s az itélőerőt és kedélyt fejlesztő szórakoztató olvasmányokkal a rabló-históriákat és trágár dalokat a ponyváról leszorítsák. Az »Árpád«-páholy mindjárt a terv felvetődésénél 50 frtot szavazott meg e célra, s buzgó terjesztője volt a nagypáholy által küldött vagy ajánlott jó könyveknek minden időben.

A legfőbb tárgyat a tengődés emez éveiben természetesen az árvizkölcson ügye képezte páholyunkban.

Még az 1880 május 29-edikén tartott páholyvizsgálat alkalmával kijelentette Pulszky Ferenc nagymester, hogy a páholynak nyilatkoznia kell az iránt, minő célra kívánja a kölcsönökből visszatérülő összeget fordítani. A nagypáholy október másodikán kelt táblájában újra felhívja páholyunkat arra, hogy ezen kérdést az elsőfoku munkán intézze el.

Az »Árpád«-páholy oly célt kíván kitűzni, mely egyrészt a jövő felvirágzását biztosítani segítene, másrészt alkalmas volna arra, hogy abban nagypáholyunk a mi érdekünkben kifejtett buzgó fáradozását megjutalmazva láthatná. Ez okból határozattá vált, hogy az árvizkölcson visszatérülő pénzei »Páholyház alap«-ot fognak képezni.

A nagypáholy készséggel megerősíti e határozatot. Egyik testvér-páholy azonban: »Die alten Getreuen« a leghatározottabban helyteleníti azt,

terjedelmes átiratban csoportosítja azon érveket, melyek a páholy határozata ellen felhozhatók, ismételten tárgyalja e kérdést saját munkáin, s arra törekszik, hogy az »Árpád«-páholy más cél kitűzésére legyen rábirható.

Az »Árpád«-páholy elhatározza, hogy a »Die alten Getreuen« páholy fejtegetéseire egy memorandumban fog válaszolni, a minek elkészítését Bauer Simon dr. szónokra bizza. — Bauer testvér azonban kérdést intéz a főtisztikar tagjaihoz az iránt, minő véleményük van ezen memorandum felküldésére nézve, s azt a választ kapja, hogy a nagypáholy a maga részéről elintézettnek tekinti az ügyet, s kár volna azt újabb felszólalás által meg-holygatni.

Erre aztán nagy buzgóssággal hozzálat a páholy a tervezgetéshez, s Rósa Izsó dr. főmester elnöklete alatt bizottságot alakít egy páholyháznak alkalmas telek kiszemelésére.

A bizottság csakhamar kiválaszt egy telket a vár helyén, ajánlatot is tesz reá, de azt a választ kapja, hogy az a szomszéd területtel egy tömbben lesz eladva.

Most új bizottság alakul egy másik telek megvételére, s midőn ez sem sikerül, a bizottság egyenesen a kir. biztosság műszaki osztályának fejéhez: Lechner Lajoshoz fordul, aki a reáliskola mellett levő helyen, a Tóth Béla s Kainféle ház között levő 400 □-öl telket ajánlja megvételre. A bizottság a telket nagyon alkalmasnak tartja

s megvételét a páholynak indítványozza, egyszerűsmind bemutatja a páholyház vázlatos tervezetét, mely szerint az épület nagyterme felolvasásokra, társas összejövetelekre, hangversenyekre s táncestélyekre is alkalmas lenne, s időnként a közönség használatára bocsátva, a páholynak jövedelmet hajtana.

Az augusztus 16-odikán tartott harmadfoku munka azután egyhangulag elhatározta, hogy a páholy

- a) a reáliskola melletti telket megveszi,
- b) Popper L. Mór testvér nevére iratja,
- c) a megvételre s költségvetés elkészítésére e négy tagu bizottságot küld ki.

A bizottság szeptember 16-odikán bemutatja a ház tervét, mely a testvérek legnagyobb részének tetszését megnyeri ugyan, Bauer Henrik azonban, mint szakértő, kifogásokat emel ellene, s azt ajánlja a páholynak, hogy ha csak lehetséges, kizárólag a saját maga számára emeljen épületet.

Hosszas vitatkozás után felkérlik a testvérek Bauer Henriket, hgy készítsen ő két tervezetet a páholy számára, még pedig egyet csupán a páholy használatára, 10,000 frt költségvetéssel, egyet meg hasznosítható épületre 20,000 frt költségvetéssel.

A december 16-odiki munka még mindig a telekmegvétel alakiségaival van elfoglalva s kimondja, hogy bár az építkezésre nézve még semmi bizonyos megállapodásra nem jutott, tekintettel arra, miszerint a segélyből megmaradt összeg a nagypáholy által is páholyház építésre van már helyben hagyva, a

reáliskola melletti telek megvételére a kiküldött bizottságot felhatalmazza.

S ettől kezdve hoszszu ideig alszik az építkezés ügye, a páholy belső tevékenysége mindinkább elcsendesedik. Az árvízsegély nagy összegének kezelése, az azzal járó morális felelősség, épülni kezdő városunk társadalmának rendkívüli viszonyai fokozott erélyt, kitartást, szigorúságot követeltek volna meg a testvérektől. E helyett megkezdődnek a papiron maradó intézkedések a kölcsönök behajtása iránt, a nagypáholynak folytonos sürgetései az adminisztráció legfontosabb adataiért s a munkáknak hónapokon keresztül való szünetelése.

A nyolcvanas évek elején ugyan még a jótékonyság terén tapasztalhatunk némi felbuzdulást, de nemsokára teljesen lenyüggözi a páholyt pénzügyeinek teljes összezavarodása.

A páholy minden tagja tudja, érzi, hogy a páholy nehéz beteg, s nincs aki a segítő orvosságot megtalálja.

Az egyik a szigorú fegyelmet, a másik a szellemi tevékenység fokozását sürgeti, a harmadik a pénzbüntetések kirovásában reménykedik, de a jótanácsok elhangzanak a beszélgetések folyamán s nem segítenek a bajon.

A páholyszónok felolvasások tartását ajánlja; s például említi fel, mennyire érdekes volna a testvérekre nézve, ha valaki Anatóliát ismertetné meg előttünk azon alkalommal, hogy az ottani inségesek számára a magyar szabadkőmivesség is

könyöradományokat gyűjt, s a buzgólkodók között sokan azt sem tudják, merre kellene azt az Anatóliát keresni.

Bauer Henrik testvér, aki ifju korában hosszabb időt töltött Anatóliában, vállalkozik a feladatra, maga azonban azt a tanulságot vonja le saját felolvasásából, hogy :

»Épen nem helyes dr. Bauer Simon feltevése, s nem alkalmas minden tárgy a mi körünkben való feldolgozásra.»

»Ily irányu komoly működés, ha tán mint művelődési eszköz összefér is elveinkkel, itt e helyen való munkálkodásunknak nagyon is egyoldalu irányt adna és a mellett, hogy sokszor legkevésbé sem érdeklődnének iránta, a legveszedelmesebb ítéletnek tehetnők ki miatta magunkat.

Ha nem fog hiányozni közöttünk az egymás ismerése és az ebből eredő kölcsönös bizalom, akkor nem kell majd Anatóliáról beszélni, hogy dolgunk legyen egymással és itten.»

Hiába minden intés, buzditás, minden dorgálás! Az »Árpád«-páholy nem képes életerőhöz, munkakedvhez jutni, s visszatartatlanul hanyatlik rohamosan. Azon életre való eszmék, tervek, melyek a hazai műhelyeket bejárják, a napról-napra szaporodó szabadkőmivesi alkotások alig képesek érdeklődését felkölteni. Ha tárgyalásra kerül is néha a más keleteken dolgozó testvéreknek valami törekvése, egy-egy meddő vita, vagy soha végre nem hajtott határozat csupán, a mi a tárgyalás nyomán fennmaradt.

A páholy teljes elgyengülésére s a munkásság felélénkítésére irányuló igyekezet teljes meghiusu-

lása megfojtja végre annak a testvérnek a kedvét és reményét is, aki 1873. jun. 27. óta mint főmester állt a testvérek sorában legelől, erejével és buzgóságával már egy alkalommal felemelte a roskadozó páholyt s fő alkotója volt a 75—76-odiki felélénkülésnek.

Rósa Izsó dr. 1882-ben már semmi kérésre sem hajlandó tovább is magára vállalni a főmesteri tisztséget.

A páholy Rósa Izsó dr.-t érdemeinek elismeréseül örökös tiszteletbeli főmesterré választja meg, s midőn az 1883-adiki alapítási évforduló alkalmával a diszokmányt ünnepélyesen átnyújtja, örömmel vesz tudomást a kitüntetett testvérnek amaz ígérteréről, hogy ő a páholytól elszakadni nem akar, a szövetségnek hasznára lenni a jövőben is minden erejével törekedni fog, a páholy javát pedig tőle telhetőleg mindenkor előmozdítani igyekszik.

Az 1882. jul. 16-án megválasztott új főmester, Szendrőy János, valóban a legnehezebb körülmények között vállalja el a páholy vezetését s nem-sokára kénytelen tapasztalni, hogy a helyzet megváltoztatására irányuló buzgó igyekezete mind kárba veszt a páholy tagjainak közönyössége s kedvtelensége miatt. Ezt látva, maga lép a páholy elé 1883. márc. 17-edikén, ama kérdéssel, nem jobb volna-e ezen szánalmas vergődés megszüntetésére magát a páholyt elaltatni?

E kérdés felrázza kissé a testvérek érdeklődését. Hosszu, beható tanácskozás végeztével a pá-

holy elhatározza, hogy az elaltatás hivatalos eljárásának megindítása előtt a főmester valamennyi páholytagot hívjon meg egy magánjellegű értekezletre, hogy ott a felvetett indítványra vonatkozólag mindenki kifejezhesse véleményét.

A testvérek a páholy elaltatása ellen nyilatkoznak, s a bajok legtöbb okát abban látják, hogy a titkár és könyvelő profán elfoglaltatásaik miatt a reájuk bízott teendőket nem végzik el. A felszaporodott hátralékok feldolgozását egy bizottság kapta feladatul.

A június 26-odiki munkán újra szóba hozza a főmester a hátralékok feldolgozását, s kijelenti, hogy a páholy mindaddig nem lesz képes az alkotmány követeléseinek megfelelni, míg az irattár és könyvezetés teljesen rendezve nem lesz.

A páholy 100 frtot szavaz meg azon testvér számára, a kit a tisztikar alkalmasnak talál arra, hogy az irattárt és könyvtárt rendezze, a páholy vagyonát leltározza és az elmaradt könyvelést befejezze.

Maga a költségvetést előterjesztő helyettes főmester bevallja, hogy a költségvetés nem a könyveken alapszik, mert két év óta nem történt semmi bejegyzés.

A páholy a tisztikar kötelességévé teszi, hogy a tagsági és béremelési díjaknak, valamint a kölcsönök kamatainak s a lejárt törlesztési részleteknek pontos befizetéséről, a behajthatatlan követeléseknek pedig leírásáról gondoskodjék, annál is inkább, mert különben a páholy törzsvagyona lesz megtá-

mádvá. — A tagsági dijnak 24 frtra való felemelését nem lehet számításba venni, mert még a 15 frt behajtása is nehézségekkel jár.

De hiába várják a testvérek a helyzet javulását. A munkák mind ritkábakká válnak, s bár az eláztatás hivatalosan végrehajtva nincs, a tengődő páholyt nem lehet a dolgozók sorába számítanunk.

A június 16-odiki munka a tisztujtással foglalkozik. Augusztus 13-adikán egy felvételi kérelem sürgős elintézésre s egy 500 frtos kölcsön megszavazására gyűlnek össze a testvérek. A rákövetkező munka egyetlen tárgya: mikép világítsa ki a páholy ablakait a király látogatás alkalmával, s a harmadik munka december 13-adikán, mintha csak azért volna tártva, hogy a félév előtt megválasztott tisztikar az esküt letegye, az évszó a testvéri lánczot körüljárja. December 28-adikán gyászmunka, ettől kezdve pedig majdnem négy hónapon át teljes szünet.

Midőn 1884. ápril 23-adikán a testvérek újra munkát tartanak, maga a páholy sajnálatosnak mondja ezen állapotot. A főmester mindenért ismét csak a könyvvezetést okozza; mert az eddigi intézkedések dacára nincsenek a könyvek lezárva, a páholy nem tudja miye van, mivel tartozik? Az anyagi viszonyok mindinkább összezavarodnak, a kibontakozásra való törekvések többé-kevésbbé feltételezik a vagyoni állapot ismeretét, s a rendezést igénylő ügyeknek eme legfontosabb része egy lépést sem halad előbbre.

A főmester szavaira keletkezett eszmecsere még sötétebb színben tünteti fel a páholy helyzetét.

A nagypáholy pedig mind türelmetlenebben sürgeti a páholy felszaporodott tartozásainak kiegyenlítését. Azt a pár száz frtot, mit a nagypáholy az »Árpád«-páholy javára befolyt segélypénzekből további eshetőségekre visszatartott, a páholy tartozásai már teljesen elnyelték, s a folyton növekedő hátralékok egyrészt a páholy működését megbénították, másrészt az »Árpád«-páholy tekintélyén ejtettek csorbát.

A második munka az 1884-edik év folyamán — nem számítva egy kis jelentéktelen értekezletet, az alapítási évforduló napjára esik.

Egyetlen alkalom a páholy életében, midőn az első foku munka e napnak jelentőségéről meg nem emlékezik. A testvérek elintézik egy kereső felett a szavazást, három folyamodó jelentkezését tudomásul veszik, egy kis vitát kezdenek a tudakozódás és golyózás alakiságai felett, s újra elcsendesül a kalapács október 6-odikáig, a midőn a »Szent István« által rendezett Pulszky-ünnepélyen való képviselésünk ügyében kellett intézkedni.

Ily tétlen, ily meddő volt az »Árpád«-páholy élete akkor, midőn magának a megmentésünkre áldozott árvizsegély jelentékeny összegének kifogástalan kezelése is elég munkaanyagot szolgáltatott. Nem vettünk példát a nagypáholynak s több testvérpáholynak élénk szellemi munkásságán. El-némultak a komolyabb viták, tanulságos felolvasás

tartására senki sem gondolt, a jótékonyági cselekedeteknek a zilált anyagi helyzet majdnem teljesen véget vetett, s ha történt is egy-egy eltrevaló határozat, nem volt aki annak végrehajtásáról gondoskodjék; szabadkőmivesi actiónak nyomára sem akadunk.

Végre a nagypáholy is megsokalja a dolgot, s elhatározza, hogy Pulszky Ferenc nagymester testvérrel az »Árpád«-páholyt megvizsgálhatja.

A páholy az október 24-edikén tartott munkán vesz e hírről tudomást s ujólag sürgeti a könyvek kiegészítését s a szükséges okmányok rendbeszedését. A hátralékok behajtására nézve pedig ugyancsak szigorú határozatot hoz, mert elrendeli, hogy a hátralékosok harminc nap alatt rendezzék tartozásaikat, különben a páholy iránt tartozó kötelezettségük teljesítésének makacs megtagadása és a köteles tisztelet megszegése címén fegyelmi vizsgálat fog kizárásuk ügyében intézkedni, s ellenük a páholy a birói eljárást fogja segélyül venni.

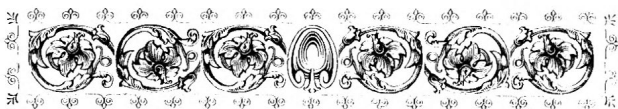
Az október végére várt látogatás azonban a jövő év tavaszára maradt, s ezzel a pillanatnyi felbuzdulást megint csak a régi közöny váltotta fel. Alig van havonként egy munka, s az is legtöbbször egészen üres.

A nagymester jövetelének újabb hírére azután ismétlődik a sokszor hozott határozat: irattár, pénztárkönyvek rendezésére s egyéb fontos iratok előterjesztésére vonatkozólag.

1895. ápril 9-edikén megjelent végre a várva-várt nagymester, hogy személyes beavatkozásával is igyekezzék a páholy bajainak elhárítására. Az ezen alkalommal megejtett páholyvizsgálatról Pulszky teljesen megnyugtatólag nyilatkozott az elsőfoku munka alkalmával, s valószínűleg e meglegedésnek köszönhető, hogy az európai híré tudós szép és tanulságos értekezéssel lepte meg testvéreit, »Szeged őskorá«-t tárva fel előttünk vonzó előadásában.

Pulszky Ferenc kíséretében itt volt akkor Szmik Lajos főszónok testvér is, s a főtisztikar e két kiváló tagjának nagy része lehetett abban, hogy az »Árpád«-páholy röviddel e látogatás után egy új korszakot nyit meg, melyben az éveken át tartott csüggedést munkakedv, a tétlenséget pezsgó élet s a tengődést buzgó tevékenység váltja fel.

SZEGED ŐSKORA.

Pulszky F. nmt. t. előadása.

1885 ápril 9.

Kedves testvérek!

Természetesnek fogják önök tekinteni, hogy én, mint régész, kiváló érdeklődéssel kísértem figyelemmel azon ásatásokat, melyeket újabb időkben Szeged környékén végeztek. E mostani látogatásom alkalmát arra is felhasználtam, hogy a Somogyi-könyvtárban őrzött régiségeket megtekintsem. E vidék őskorának oly emlékei vannak ott felhalmozva, melyek nélkül évszázadokat takarna el a múlt idők teljes homálya a historicusok vizsgáló tekintete előtt.

Kőkori régiségek kerültek itt napfényre s kétségtelenné tették, hogy e táj 3—4 ezer évvel ezelőtt emberlakta föld volt. Már akkor tudták azt, hogy oly hely, ahol nagyobb folyók találkoznak, a letelepedésre kiválólag alkalmas, s a kereskedés felvirágzására nagyon kedvező.

Nem rég találtunk erre kőkori kagylódiszitményeket, melyek tehát oly időkbeli maradtak ránk, amidőn elődeink még nem ismerték a vasat, a fémeket; mikor még kővel vágták a fát, s igen egyszerűen éltek az emberek. A kiásott női ékszerek azonban oly kagylókból készültek, aminők csak Egyiptomban s a Földközi tenger legdélibb részein fordulnak elő.

Mikor e kagylókból legelőször hoztak hozzám a nemzeti muzeumba, azt hittem, hogy a budai hegyekből kikerült megkövesült kagylók. Hanem újabb időben Poroszországban is találtak hasonló ékszereket, s midőn Wirchow tanárnak — aki ép oly kitűnő politikus is — megmutatták, eszébe jutott, hogy hasonló kagylóékszereket Magyarországon is látott. A híres anthropologus irt azonnal hozzánk, s felkért bennünket e fajta kagylóink tüzetes megvizsgálására.

A vizsgálat kétségtelenné tette, hogy nem kagylókövévellet, hanem a Földközi tenger legdélibb részén található kagylókkal van dolgunk; s ebből azt következtettük, hogy e táj régi lakói már azelőtt cserekereskedést folytattak déli szomszédaikkal, midőn ezen ékszerek a föld alá kerültek.

Ma is vannak népek Uj-Guineában, melyek kőkorukat élik, s az ott járt utazók épen olyan formájú szerszámokat hoznak tőlük haza, mint a minőket itt találtunk. A szükség a kielégítésére szolgáló eszközöket, hasonló műveltségi fokban levő embereknél ugyanegy alakban teremti meg: az evőeszköz s a fejsze egyszersmind fegyver is, mert ahol kevés a szerszám, ott a meglevőket annál inkább és annál többféleképp hasznosítják.

Eszembe jut erről egy beszélgetésem Garibaldival, ki nekem jóbarátom volt. Mikor azokat a csudadolgokat mivelte, amelyek hire az egész világot egyszerre bejárta, azt mondtam neki: »Tábornok, amióta ismerem az ön tábornokait és tisztjeit, még jobban tisztелеm és becsülöm önt, mert látom mily középszerű emberekkel vitt végbe nagy dolgokat!« Mire ő azt felelte: »Ha az ebédnél nincs éles késünk, a tompával is tudunk vágni, ez is megteszi kötelességét.«

Ha nagy czélt akarunk elérni, kis eszközökkel is képesek vagyunk előre menni! A bronzkorszak embere fegyverével, baltájával oly dolgokat tudott elvégezni, mint mi jobb eszközeinkkel.

A bronzkorban is voltak e vidéken lakott telepek. A kősirok mellett találtunk a bronzkorból származó sirokat is,

különösen Őthalomnál ástak ki érdekes bronzkori tárgyakat.

Majd elkövetkezett a Dunántul elfoglalásának ideje a rómaiak által. Bár a mai Szeged vidékén nem volt római légió, a nagyobb civilizációjú nemzetnek szomszédsága nem maradt reá hatástalanul.

Mikor a rómaiak Pannoniát s a hozzá tartozó Szerémséget elfoglalták, Sziszek volt a legjelentősebb hely, s csak később emelkedett Aquincum, a mai Ó-Buda a fővárosrangjára.

A római birodalmat és civilizációt a népvándorlás rombolta össze. Hunok, góthok, gepidák váltották fel egymást e vidéken. Azt tartottuk, hogy ezek a népek olyan barbarok voltak, mint akár Amerika vadonjainak lakói, pedig az ő korukból maradt emlékek művészi hajlamokról s igen sok ügyességről tesznek tanuságot. De ez természetes is. A rómaiakat mind ki nem irtották, a mesteremberek nagy része megmaradt telepén, s csak úgy szolgált az új urat annak izlése szerint, mint előbb a régít.

Találtunk itt a szomszédságban pár érdekes sirt, melyen a régi izlés befolyása már nem látszik, s napfényre hozták az ásatások a népvándorlás korára valló kengyelvasat is; ezt a rómaiak és görögök nem ismerték.

A kengyelvasat hazánk földjére a hunnok hozták, a kik innét Konstantinápolyba, Itáliába, Galliába törtek s rettentet terjesztettek egész Európában.

Attila népének rendkívüli hódításait részben a kengyelvas használata magyarázza meg. A lovas nép a kengyelvas által jobban tudta lovát kormányozni, szorosan egymás mellett tartott s így vált az ellenségre nézve félelmetessé és ellenállhatatlanná.

Attila uralma nem sokáig tartott. A góthok, gepidák, a kik vele együtt harcoltak, halála után elűzték a vezér nélkül maradt hunnokat. A góthok Itáliába mentek, a gepidák itt maradtak.

Majd jöttek az avarok, s 300 évig voltak urai ezen országnak. Utánok a szlávok következtek, akik azonban e

földön nem uralkodtak soha, hanem eleinte az avaroknak voltak alattvalói; ők művelték a földet, s ez a magyarázata azon sajátságos jelenségnek, hogy bár Erdélyben sohasem voltak tótok, hegységük és folyóik nagyobb részeinek nevei az ő nyelvükből vannak véve: Szlávok építették Visegrádot, ez ép oly tót szó, mint Nógrád, (novo Grad = új város), Csongrád (cserni Grad = fekete város) vagy az erdélyi: Magura, Kraszna, stb.

Az avarokat a frankok győzték le. Nagy Károly népét azután már a magyarok követték e föld meghódítói sorában.

Az Árpádok idejéből származó régiségeket a sövényházi vonalon találtak nagyobb számban.

A mai Szeged városa és vidéke már a legrégibb időben lakott hely volt. Az itt elterülő város mindenkor főhelye volt a kereskedelemnek.

S ez adja a szép jövő reményét.

Szeged városának 1848-ban nem volt még annyi lakója, mint Debreczennek, mert míg ez lakosainak számárányához képest három képviselőt küldött az országgyűlésre, Szeged csak kettőt.

Az elnyomás idejében is fejlődött e város, lakóinak száma 70 ezerre emelkedett. Az 1879-edik évben nagy csapás érte, de azóta is szép fejlődésnek indul. S ha a mostani pillanat nem is éppen kedvező, ha nehéz felhők járnak is felette, munkás népének serény iparkodásával rövid időn újra fel fog virágozni, s »szébb lesz, mint volt.«

Ezt kívánom és remélem is. Hiszem és remélem, mert látom, hogy oly nép lakik itt, a mely bizik önmagában, s amely iparából és kereskedelméből nem csak meg tud élni, de a nagyra fejlődés feltételeit is meg tudja szerezni. S örülök azon, hogy Magyarország e culturalis középpontján oly szabadkőművesi páholy létezik, mely a testvériséget nemcsak hirdeti, de úpolja és gyakorolja is, s Szeged közügyeinek előmozdításán tőle telhetőleg közreműködni törekszik.

A JÁNOSRENDÜ ÉS A SKOT RITUSU SZABADKŐMI- VESSÉG UNIÓJA.

Tíz éve mult már annak, hogy a kétféle ritust követő hazai szabadkőmivesség, testvéri szövetségkötéssel, a viszálykodásnak véget vetett. Az unio hivei nem érték ugyan el teljesen céljukat, mégis megnyugodtak egyelőre a félsikerben, s várták a kedvező alkalmat, midőn törekvésüket a maga egészében megvalósíthatják.

A szövetségkötéssel megszűnt a magyar kőmivesség belső békéjét, sőt létét veszélyeztető surlódás és egyenetlenkedés, de hiányzott még az erők egyesítése és tömörítése.

Még oly nemzeti szerencsétlenség, mint a szegedi árvíz, s oly társadalmi betegség, mint az antisemitismus, sem képes a két főhatóság között együttes eljárást létesíteni.

Pedig a hazai szabadkőmivesség fejlődése lassan és nehézkesen tudott csak előre haladni ; mily nagy szükség lett volna itt kezdettől fogva az összetartás erősítő hatalmára !

A »Tisza«-páholy 1882. november 10-edikén kelt feliratában azon indítványt terjeszti a jános-

rendű nagypáholy elé, hogy »oldassék immár meg az unio kérdése«; egyuttal átiratot küld az összes testvér-páholyokhoz, az unio tervének megvalósítására kérve támogatást tőlük.

Mily nagyjelentőségű ügy volt a hazai szabadkőművességre nézve az unio kérdése, s mennyire elő volt már készülve a testvérek közvéleménye és hangulata a teljes egyesüléshez, azt azon általános lelkesülés tanusítja legjobban, melylyel a »Tisza«-páholy fellépését úgy a páholyok, mint a főhatóságok fogadták, s az a buzgó tevékenység, mely a kezdeményező páholy nyomán a tervet teljes erővel felkarolta.

Az unio lesz ismét a kőművesek legfontosabb témája; a munkák tanácskozásain, a kelet hasábjain egymást érik a beható eszmecserék; jánosrendűek és skótok egyaránt lelkesülnek a teljes egyesülés gondolatáért, a fővárosi jánosrendű páholyok közös munkán vitatják meg az unio előnyeit és szükségességét, maga Pulszky Ferenc nagymester is tartózkodás nélkül az egyesülés mellett nyilatkozik.

Az »Árpád«-páholy, 1883. január 24-edikén tárgyalja a »Tisza«-páholy átiratát, s megfeledezve arról a buzgóságról, melylyel a hetvenes évek elején az egyesülésért folyt küzdelemben részt vett, oda nyilatkozik, hogy a kétféle ritus közt elvi különbséget nem talál, az alaki eltéréseket pedig nem tartja olyanoknak, a melyekbe a beavatkozást kívánatosnak tartaná, s ez okból a formalis egyesülést szükségesnek nem véleményezi; kifejezi azonban

azt az óhajását, hogy a két ritus egymással — alkalmas módzatok alkotása : így szaklapok, névjegyzékek s egyéb kimutatások kölcsönös kicserélése által — minél szorosabb szellemi kapcsolatba lépjen.

A nagypáholy a január 28-adi negyedéves gyűlésen őszinte örömmel s benső meglelégedéssel üdvözlí s elfogadja az unio eszméjét, a főtisztikart pedig megbizza, hogy ezen ügyben tárgyalásokat kezdjen a skót szertartású testvérek nagyoriensével.

Az egyesülésre nézve háromféle módzat került szóba az eszmecsere folyamán :

1. Teljes egyesülés közösen megállapítandó, tehát új szertartással és a magas fokok elejtésével.

2. Szövetkezés egy főhatóság alatt és a paritás elve szerint, mindkét résznek eddigi szertartását, szervezetét épségben hagyva.

3. Teljes egyesülés a jánosrendi szertartás alapján, vagyis a skót 1 – 3 fokú páholyok beleolvasztása a nagypáholy szervezetébe, de a magasfokú intézménynek épségben tartásával.

A két fél által megalakított 14-tagú vegyes bizottság 1883. február 21-edikén tartotta meg első tanácskozását, a mely alkalommal az egyesülés föfeltételeire nézve szerencsés megállapodásra jutott, a szövegezésre s a további tárgyalások programjának tervezésére pedig egy 4-tagú albizottságot küldött ki.

A március 5-ödikén tartott második ülésben a következő pontozatok váltak határozattá :

»1. Magyarország nagypáholya és nagyoriense egy főhatósággá egyesül, és mint »Magyarország szimbolikus nagy-

páholya» az első három symbolikus fokra nézve az egyedüli jogos szabadkőmivesi főhatóságot képezi.

2. Magyarország symbolikus nagypáholyának ebbeli egyedüli jogosultságát Magyarország 33. nagytanácsa is elismeri. Viszont elismeri Magyarország symbolikus nagypáholya az ős és elfogadott skót szertartás 33. fokának eddig is fennállott nagytanácsát Magyarországon az egyedüli jogos szabadkőmivesi főhatóságnak az összes magas fokokra nézve a 4—33 fokig bezárólag.

3. A nagytanács symbolikus páholyokat sem nem alapít, sem meg nem szüntet; mint ilyen a páholyokkal semmi hivatalos összeköttetésben nem áll, s az első három fokot sem maga nem adja, sem mások által nem adatja meg.

4. Viszont Magyarország symbolikus nagypáholya csupán symbolikus páholyokat alapít, esetleg szüntet be és csak az első három fokban vesz fel és avat.

5. A magasfoku testvérek symbolikus páholyokban csak is mesterekül tekintetnek.

6. A symbolikus páholyok részére az egyesülés tényleges megtörténte előtt egységes alkotmány és egységes rituale dolgoztatik ki.»

A tizennégyes bizottság a további munka felosztása és lehetőleges gyorsítása céljából négy albizottságot küld ki a következő munkakörrel:

a) az első albizottság egységes alkotmánytervezetet készít;

b) a második kidolgozza az egységes szertartáskönyveket;

c) a harmadik összeállítja a pénzügyi részt;

d) a negyedik összeegyezteti a többiek munkálatait s véleményes jelentéssel terjeszti azokat a vegyes bizottság elé.

Az egyesülés előkészítési munkálkodásai közben nagy érdeklődéssel fogadják a testvérek ama statis-

tikai kimutatásokat, a melyek a két tábor erejét tüntetik fel, különösen a működő páholyok, s testvérek számára való tekintettel.

E szerint a skótoknak 1883-ban, az általuk alapított 29 páholy közül, 13 működő páholyok volt 459 taggal, míg a jánosrendi páholyok közül 25 páholy közül 23, s még 2 kör volt működésben, az activ tagok száma pedig 1251-re emelkedett.

A jánosrendi páholyok közül épen a bennünket legközelebből érdeklő »Három fehér lilium« s a bajai »Honszeretet« szüntette meg munkálkodását. Az alvó skót páholyok között van az aradi »Fraternitás« a csabai »Béke«, a nagybecskereki »Thales« az oraviczai »Kosmos«, a verseczi »Egalitás« és a fehértemplomi »Fels der Wahrheit.«

Szegedtől délre már csak romjait találjuk a királyi művészet hajlékainak!

A mi a két külön ritusu szabadkőmivesség anyagi viszonyait illeti,

Pénztári bevételek :

a jánosrendüeknél . . . . . 39,878 frt.

a skótoknál . . . . . 20,394 frt.

Összesen . 60,272 frt.

Özv. pers. bevételei :

a jánosrendieknek . . . . . 12,129 frt.

a skótoknál . . . . . 2,771 frt.

Összesen . 14,900 frt.

Főösszeg . 75,172 frt.

Ezzel szemben a kiadás . . 50,694 frt.

Pénztárban van :

a jánosrendüeknél . . . . 12,794 frt.

a skótoknál . . . . . 5,424 frt.

Özv. perselyben van :

a jánosrendüeknél . . . . 7,459 frt.

a skótoknál . . . . . 1,754 frt.

Összesen . 27,431 frt.

Ezenkívül külön alapok címén mind a két ritusnál mintegy 60,000 frt van kezelésben.

Az unio megvalósításáért mindkét fél egyaránt lelkesedik, a szükséges előmunkálatok azonban kissé lassan haladnak előre, s e miatt egyes testvérek azon aggodalmukat fejezik ki, hogy az unio létesítését célzó tárgyalások nehézkes menetét az egysülés szándékának lanyhulta okozza.

Eltelt az 1884-edik év első fele, mig Mezei Mór az alkotmány tervezetét, Széll Farkas a törvénykezési szabályokat, Wohlfart Ernő pedig a ritualét elkészítette.

A nagypáholy azonban csak az 1885. év március havában van azon helyzetben, hogy az egységes alkotmány, az ügyrend és a háromfok szertartáskönyv tervezeteit a páholyoknak tárgyalás végett megküldheti.

»A két ritus egybeolvadása«, — mondja ez alkalommal a nagypáholy — »már évekkal előbb, még mielőtt a főhatóságok e kérdést felkarolták, egyesek és egész páholyok által, mint felette üdvös és kívánatos ismételten szóba hozott, sőt utóbbi időben az a nézet, hogy ezen ügy sikeres keresztülvitele immár elodázhatlan postulatumnát képezi a

magyarországi szabadkőmivesség további fejlődésének, oly általánossá válik, hogy annak megvalósítását a jelen pillanatban páholyaink már epedve várják. Azért is e nagy fontosságú kérdést a legmelegebben ajánlva, felkérjük a szabadkőmives testvéreket, hogy a megküldött tervezetek elbírálásánál lelkiismeretesen eljárni, mindazonáltal minden kicsinyeskedést, úgy mint a kelleténél talán túl menő akadékoskodást, mellőzni sziveskedjenek, annál inkább, mert a tervezetek ez idő szerinti elfogadása és szentesítése még nem zárja ki azon lehetőséget, hogy később, nevezetesen a nagygyűlések alkalmával a netáni hiányok pótoltassanak és a közös alkotmányon még szükségeseeknek mutakozó változások és javítások megtétethessenek.

Ezen általános megjegyzések után szükségesnek tartjuk még egy részletes kérdést a szeretett testvérek előtt tárgyalni, t. i. a magas fokok kérdését. Ezen kétségtelen kényes kérdés — nézetünk szerint — az alkotmánytervezet által szerencsés megoldást nyert, a mennyiben ennek több cikkelye világosan és határozottan kimondja, hogy a magas fokok a páholyokra a legkisebb befolyást sem gyakorolhatják, mert ezek nemcsak semmiféle alaki vagy hivatalos összeköttetésben egymással ezentul nem állanak és nem állhatnak, hanem még azon külső jelek is, melyek a magas fokok lételemére utalnának, a páholyokból ki vannak zárva.

A magas fokok egyszerű elismerése az egyesített magyarországi symbolikus szabadkőmivességre semmi hátránnyal sem fog járni s azt annál jogosabban állíthatjuk, miután a magas fokok főhatósága a jánosrendi nagypáholy által eddig is el volt ismervé, sőt vele cartell egyezségben is állott, s miután a jánosrendi páholyokban mindig léteztek testvérek, kik a magas fokokat bírták, — például Pulszky Ferenc nagymesterünk, ki mind a 33 fokot bírja — a nélkül, hogy az a mi páholyainkra a legkisebb káros befolyást gyakorolta volna, sőt a legjobb információk alapján kimondhatjuk, hogy a magas fokokat bíró testvérek még a skót szertartású páholyokra — mely páholyok kötelébe tartoznak — sem

gyakoroltak a magas fokok értelmében, tulnyomó befolyást.

Ha azonban idővel, a mit nem hiszünk, még is kitűnék, hogy a magas fokok a symbolikus páholyokra kedvezőtlen hatással volnának, akkor még mindig hatalmában álland a nagygyűlésnek a hátrányok meggátlására a szükséges intézkedéseket megtenni.

Különben gondolják meg a testvérek, hogy közös megegyezés csak úgy jöhetett létre, hogy mindkét fél egymás meggyőződését igaz szabadkőmivesi szellemben tisztelve, egymásnak engedményeket tett.

A mi végre a szertartáskönyveket illeti, a tervezet csak igen lényegtelen dolgokban tér el a jánosrendi páholyokban jelenleg divó szertartáskönyvektől, úgy, hogy ez irányban is a nagyjelentőségű symbolika nagyjában megóvatott és fentartatott.»

A tervezetek fogadtatása azonban a jánosrendi páholyokban épen nem volt oly kedvező, mint azt a főtisztikar remélte.

»Die alten Getreuen« páholy határozottan állást foglal a tervezetek ellen, s igen beható elaboratumával világítja meg a jánosrendü szabadkőmivesség szempontjából a 14-es bizottság javaslatait. Más páholyokban is mind erősebbé válik az elégedetlenség az unio tervbe vett módozatai miatt.

Az »Árpád«-páholy ápril 7-ediki munkájában értesül a nagypáholy leirata felől, s Szendrőy János főmester elnöklete alatt Bauer Simon dr., Polgár Sándor dr., Szivessy László dr. és Rósa Kálmán dr. testvéreket bizza meg a tervezet áttanulmányozásával.

Polgár Sándor dr., az ötös bizottság előadója, a május 15-ödikén tartott elsőfoku munkán ter-

jeszti az ügyet a páholy elé, határozottan helytelenítve a »Die alten Getreuen« páholy azon nézetét, hogy a tervezetben a jánosrendiek a skótok javára abdicáltak s hogy a szándékolt fuzió következménye a tiszta jánosrendűek újra szervezkedése s új jánosrendű nagypáholy alkotása lesz.

Az »Árpád«-páholy, az előadó fejtegetéseit magáévá téve, a két ritus egyesüléséből a szabadkőművesség megerősödését várja s erre még az esetben is törekednék, ha a jánosrendnek bizonyos fokig áldozatot kellene hoznia. Az alkotmánytervezetben, azonban nemhogy áldozatra nincs a jánosrendű szabadkőművesség kényszerítve, sőt annak érvényre jutása tapasztalható a skót ritus által tett engedményekben. Mivel az alkotmánytervezetben épen a legkényesebb pont, a magas fokok kérdése, a leghelyesebb módon van megoldva, azt általános tárgyalás alapjául elfogadja. Abban, hogy az elégedetlenek esetleg új főhatóságot szerveznek, új veszedelmet nem lát, mert eddig is lehetett volna az illuminátok, svédek vagy mások ritusa szerint szervezkedni a már fennálló jánosrendű skót ritus mellett.

Az »Árpád«-páholy tehát ez alkalommal újra az unio mellett tör lándzsát s a terv mielőbb való megvalósításáért a küzdők sorába lép.

A testvér páholyok jelentékeny része azonban a nagypáholy által megküldött tervezeteket, a »Die alten Getreuen« példájára, még az általános tárgyalás alapjául sem fogadta el.

A főnehézséget a magas fokok kérdése képezi. A jánosrendi páholyok a kidolgozott alkotmánytervezetben nem találnak elég biztosítékot arra nézve, hogy az egyesülés által a jánosrendi jelleg veszélyeztetni nem fog. A »Bauhütte« című szabadkőmivesi lapban ismételve jelentek meg olyan cikkek, melyek az Uniot a tervezett alakban a jánosrendi páholyokra nézve elfogadhatatlannak tüntetik fel, mire a javaslat mellett küzdő testvérek azzal válaszolnak, hogy közlik azon szerződést, mely a 33-adik fok legfőbb tanácsa s az »Alpina« című nagypáholy között Svájcban jött létre. Ezen szerződés ugyanis majdnem szóról-szóra ugyanazon pontozatokból áll, melyek a 14-es bizottság dolgozatában kifejezést nyertek.

A svájci példa nem is állt egyedül, mert a belga »Suprême conseil« s a symbolikus Nagy Oriens között 1881. augusztus 22-én létrejött szerződés hasonlóképp ugyanazon elvek alapján keletkezett.

Mindez azonban nem képes a jánosrendű páholyok aggodalmait szétoszlatni.

A jánosrendi páholyok ugyanis attól tartanak, hogy a nagytanács a symbolikus nagypáholy fölött álló testület gyanánt fog szerepelni s ez által a szövetség fejének olyan hatalom jut kezébe, a mely a symbolikus páholyok demokratikus szellemét veszélyezteti.

»Ha a magas fokokat és a nagytanácsot talán tévesen fogjuk föl« — mondja az »Eintracht«-páholy — »ha a

titokzatos nagy tanács mögött kevesebb rejlik, akkor a skót ritus részéről ezen alapszabály-tervezetet illetőleg testvéries, nyílt és alapos magyarázatot és fölvilágosítást kívántunk volna.»

A főtisztikár, mivel a két ritus egyesítésének alapjául kidolgozott alkotmány-tervezetet a védelme alatt dolgozó páholyoknak jelentékeny — bár kisebb része — a tárgyalás alapjául sem fogadta el, azon felhívást intézi a 14-es bizottság jánosrendű tagjaihoz, hogy a tervezeten oly módosításokat igyekezzenek létrehozni, a melyek a jánosrendű páholyok kívánságait kielégítik.

A 14-es bizottság tehát, a páholyok kívánságait és indítványait lehetőleg figyelembe véve, újra átdolgozza a tervezetet, mire azután a nagypáholy azon kérelemmel küldi szét tárgyalás végett, hogy a páholyok jelentéseiket minél előbb közöljék a főtisztikárral, miután a fusio ügye már a november havi évi nagygyűlés napirendjére ki fog tüzetni.

A XVIII-adik rendes évi nagygyűlés végre elintézhette ezt a sokáig tárgyalt s annyi keserőséget okozott ügyet. A főtitkár felolvassa a főtisztikár azon indítványát, hogy a 14-es bizottság által elkészített ujonan alakítandó »Magyarországi symbolikus nagypáholy«-ról szóló alkotmány-tervezet — miután az a jánosrendi páholyok részéről nyilvánított kívánságnak megfelel — a részletes tárgyalás alapjául elfogadtassék.

Ez ügyben szót kér Goldenberg Gyula dr., ki hosszabb beszédben a magyarországi két szabadkőművesi ritus egyesítésének fontosságát kiemelve,

indítványozza, hogy a kérdéses alkotmány-tervezet a részletes tárgyalás mellőzésével összeségben (en bloc) elfogadtassék, kivéve a II. rész 5. §-ának 2-ik bekezdését, melynek következő módosítását indítványozza :

»A nagytanács csak mester testvéreket avat fel a magas fokokba, de csak akkor, ha azok a magyarországi symbolikus nagypáholy oltalma alatt dolgozó oly páholynak tagjai, mely a magyarországi symbolikus nagypáholy alakulása után négy hét alatt, vagy ha későbben keletkezik az alakulása és befogadtatása iránt a magyarországi symbolikus nagypáholyhoz intézett kérvényében a magas fokok elvben való elfogadása mellett nyilatkozott.«

A nagytekintetű nagymester testvér, miután e tárgyhoz senki sem kívánt szólani, kimondja a határozatot, mely szerint Magyarország jánosrendi nagypáholyának XVIII-adik nagygyűlése a főtiszti-kar által bemutatott alkotmány-tervezetet az alakitandó magyarországi symbolikus nagypáholy alapszabályai gyanánt, Goldenberg Gyula dr. testvérnek a II. R. 5. §-ának 2-adik kikezdésére vonatkozó módosítványával egyhangulag elfogadja. Kijelenti továbbá elnöklő nagymester testvér, hogy hő kívánsága, miszerint az imént nyilvántartott határozat kiegészítést nyerjen a magyarországi nagyoriens védelme alatt dolgozó páholyok hasonló határozata által, hogy így a skót testvéreket, kik eddig is velünk együtt éreztek és egy cél felé törekedtek, mint egy családhoz tartozó tagokat, szorithassuk testvéri keblünkhöz.

A nagyoriens november hó 29-edikén tartotta meg évi közgyűlését, s ez alkalommal egy-

hangulag kimondja, hogy a magyarországi jánosrendi nagypáholylyal való uniót, a 14-es bizottságnak erre vonatkozó alapszabály és ügyrend tervezete alapján a jánosrendü nagypáholy XVIII-adik évi nagygyűlésével teljesen egyértelműleg elfogadja.

Az »Árpád«-páholy a két ritus egyesülését tárgyaló XVIII. évi nagygyűlésen Nyilassy Pál dr., Bauer Simon dr. és Gferer Miklós testvérek által képviseltette magát, a kiknek nevében Bauer testvér a november 5-ödiki munkán jelenti be azon örvendetes hirt, hogy a két ritus egyesülése immár ténynyé vált.

A két nagygyűlés egyértelmű határozata után a magyarországi symbolikus nagypáholy alapszabályai a magyar kir. kormány megerősítését rövid időn elnyerték, s a 14-es bizottság megállapodásai szerint 1886. március 21-edik napjaira az összes páholyok meghívást nyertek az új főhatóságot megalakító közös gyűlésre.

A magyarországi jánosrendi nagypáholy 1886 március 20-adján tartotta utolsó negyedéves gyűlését, s 21-edikén megalakul az összes hazai páholyok részvételével »Magyarország symbolikus nagypáholya.«

Joannovics György az alakuló ülés vezetésére felkért nagymester elfoglalván az elnöki helyet, a következő szavakat intézi a közgyűléshez :

»Szeretett testvérek !

Magyarországban külön-külön dolgozó két szabadkőművesség máttól fogva nincs többé. A jelszó most már ez:

Egységes működés. E jelszó fontosságát magyarázni annyi lenne, mint fényes nappal fáklyákat gyújtani. Hisz az e szó jelölte gondolat vezérelt mindnyájunkat évek hosszú során át, e magasztos eszme szülte az uniót!

Nem elmélkedem tehát, nem is lehetném, mert e pillanatban minden más gondolatot háttérbe szorít bennem is, tudom mindnyájunkban egy eleven érzet: az öröm érzete. Ezt kell kifejeznem, és ezt is hasztalan igyekezném sok szóval nyilvánítani. Annak a kijelentésére szorítkozom tehát, hogy az öröm érzete teljesen elfoglalta keblünkben azt a helyet, a melyet az egymásért táplált testvéri szeretet fen hagyott számára.

De e testvéri szeretet érlelte meg az egyesülést; ugyanez fogja tartóssá, felbonthatatlanná tenni. El fogja oszlatni az egyszer-máskor felmerülő félreértéseket, arra intvén mindegyikünket, hogy az igazi szeretet a kölcsönös engedelkenységben nyilvánul. Lehetetlent nem fogunk kívánni egymástól.

A mai közgyűlés a legnagyobb ünnep is egyuttal. Fogadják kedves testvéreim legforróbb köszönetem kifejezését a megtiszteltetésért, amelyben részesítettek abbéli határozatukkal, hogy immár egységes szövetségünk ez ünnepén én nyissam meg, hogy a legelső közgyűlést én nyilvánítsam megalakultnak és vezesse addig a percig, a melyben a tanácskozás vezetése az erre kijelölt új tényező kezébe megyen át.

»Egy nagy szabadkőmives műhely, ezrek vállvetett egységes közreműködése és egy kéz, a mely vezeti a munkákat!«

Hogy az e három részből összetett szép ige testté váljon, azzal a kívánattal fejezem be szózatomat és ajánlom magamat testvéri szeretetükbe.

Magyarország symbolikus nagypáholyának ezen közgyűlését megnyitottnak nyilvánítom.«

E megnyitó beszéd után Joannovics György és Pulszky Ferenc testvérek lemondanak nagymesteri

tisztükről és elbocsátják a két főhatóság oltalma alatt állott páholyokat azok kötelékeiből, mire megtörténik az új főtisztikar megalakítása. Az egyetemes szavazás a symbolikus nagypáholy első nagymesterévé Pulszky Ferencet, első helyettes nagymestereivé pedig Rakovszky István és Szontagh Ábrahám dr. testvéreket emelte.

Pulszky Ferenc erre a következő szavakat intézi a közgyűléshez !

»Midőn a testvérek bizalmából a kalapácsot átveszem, először is hálaérzetemnek adok kifejezést ezen rendkívüli megtiszteltetésért, melynél alig ismerek magasabbat, mert egyenlők, testvérek közt engem emeltek a vezéri polcra. Fogadják még egyszer ígéreteimet, hogy lankadó erőmmel megfeszítésével azon feladatnak megfelelni törekszem, mely előttem áll. A mint ily alkalmakkal megtörténni szokott, a választásnál inkább a multa voltak tekintettel, mint a jövőre, mely újabb erőt igényelhetne.

Magasztos feladatunk ugyanaz marad, mely a királyi mesterség kezdete óta nem változott, a humanizmus, a felvilágosítás terjesztése, mely az emberi nem minden tagját testvéri szeretettel öleli át. Ellenségeink szintén a régiek, azok, kik mindenütt válaszfalakat emelnek, hogy a szétválasztottakat annál könnyebben leigázhassák, kiket, mindamellett, hogy számunk csekély, mégis elveink megfélemlítenek.

Ezekben tudjuk mi is erőnket, s nem gondolva elneink anathémáival és üldözéseivel, folytatjuk utunkat a magasztos cél felé.

Külső formák választottak el bennünket eddig, de miután célunk ugyanaz, testvéri kezét nyújtottunk egymásnak; a folyam két árja egyesült, hogy annál sikeresebben termékenyítse meg a talajt.

A mai napon kezdődik a tavasz, mely a télen át szunyadó erőket új életre ébreszti; legyen új alakulásunk első

napja a királyi mesterségnek is ifju tavasza, mely uj igyekvésre buzdítson bennünket, hogy a nehéz munkában ki ne fáradjunk s folytassuk utunkat azon ösvényen, mely eddig is nem megvetendő sikerre vezetett. Bizonyítsuk be tetteink által, hogy azon lánchban, mely az egész földtekét körülövezi, a mi lánchezünk nem a legértéktelesebb, s azért mint kalapácsvezető nagymester az összes testvérek nevében bátran kijelenthetem, hogy mindegyikünk tehetsége szerint igyekezni fog megfelelni szabadkőmivesi kötelességeinek.

Üdvözlöm önöket szeretett testvérek a mai nevezetes munkánál.«

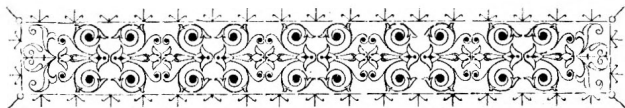
Az alakuló gyűlés azon számos és bokros érdemekre való tekintettel, melyeket Joannovics György, Berecz Antal és Németh Miklós testvérek a magyarországi szabadkőmivesség érdekében kifejtett munkálkodásuk által szereztek, őket a magyarországi symbolikus nagypáholy tiszteletbeli nagymesterévé választja meg.

Az »Árpád«-páholyban Nyilassy Pál dr. főmester testvér, ki páholyunkat az alakuló ülésen képviselte ápril elsején teszi meg jelentését. A páholy örömmel vesz tudomást a történetekről, s az ápril elsején tartott munkán szabadkőmivesi módon üdvözli a megalakult »Symbolikus nagypáholyt.« Midőn pedig az uj főhatóságtól azon felszólítást nyeri, hogy nyilatkozzék az iránt, elfogadja-e elvben a magas fokokat vagy nem? a páholy kijelenti, hogy mivel a magas fokok elleni álláspontját a két ritus egyesítésére vonatkozó tárgyalásai alkalmával részletesen és behatóan kifejtette, ezen állásfoglalástól jelenleg sem tér el, s a tiszta jánosrendi jelleget továbbra is meg fogja őrizni.

Az unio megvalósításának munkájában kevesebb rész jutott maguknak páholynak, mint a két fél szövetségekötésének létrehozásában. Most már ugyanis ugy a jánosrendiek mint a skótok szervezett főhatóság alatt működtek, s így az egész ország szabadkőmivességére vonatkozó tervek keresztülvitelére természetsszerűleg a főhatóságok voltak hivatva. Mivel pedig az egyesülést mindkét fél őszintén akarta, nem volt szükség arra, hogy a páholynak erőltessék az uniót keresztül.

Az »Árpád«-páholynak sem jutott tehát oly jelentős szerep ez alkalommal, mint a szövetségkötés előkészítésében. Mindazonáltal azonban valamikor nyilatkoznia kellett az unio ügyében, mindenkör hű maradt azon elvéhez, hogy a magyarországi szabadkőmivesség legyen : demokratikus szellemű, egységes és erős.

SZELLEMI TEVÉKENYSÉG; NYILASY PÁL DR.

1885 szept. 4–1888 febr. 3.

Azon élénkség, melyet páholyunk Pulszky Ferenc nagymesternek 1885-ödi látogatása alkalmával tanusított, nem tűnik el nyomtalanul az ünnepségek lezajlása után. A páholy szerencséjére oly szellemi munkások veszik fel a kötenyt, akik a magasabb ideákért való lelkesedésüket hozzák a kir. művészet templomába, s új irányt adnak az elernyedtt páholy munkásságának.

Az ifju nemzedék buzgósága csakhamar megszabadítja a testvérek körét a csüggedés, kedvetlenség nyomasztó levegőjétől, s az anyagi kérdések zürzavarába bonyolult páholyt, felfelé irányított tekintettel, a haladás útjára segíti.

A páholy fegyelmezésének és restaurálásának nagy feladatahoz szükséges lelkesedést, tapintatosságot és akaraterőt a páholy Nyilasy Pál dr. testvér személyében látja legnagyobb mértékben összpontosulva, s azért az 1895. szeptember 4-edikén

tartott tisztujítás alkalmával őt emeli a főmesteri tisztségre.

Az új vezér a legelső munkán a tisztikar működési programjával lép a testvérek elé, s a következő tiz pontban foglalja össze a legközelebbi tennivalót.

1. A páholy vagyonára vonatkozó könyvelés lezárása.
2. A pénztárak megvizsgálása.
3. A hátralékos tagsági díjak és kölcsönök lehetőség szerinti beszerzése és gyümölcsoztatése.
4. Vagyon-leltár készítése.
5. Az irattár és könyvtár leltározása és kiegészítése.
6. Költségelőirányzat készítése és előterjesztése.
7. A nagypáholy számlájának rendezése.
8. Az iránt való intézkedés, hogy a testvérek a páholy munkáit pontosan látogassák, a mulasztók pénzbüntetést fizessenek, a tizszer indokolatlanul elmaradók ellen a fegyelmi vizsgálat elrendeltessék.
9. A városi közügyek melegebb felkarolása; s végre
10. Oly testvérek ellen, a kikkel szemben az kíváncsnak mutatkozik, a fegyelmi eljárásnak haladéktalan megindítása.

Magának a tisztikarnak programjából is kitűnik, hogy az anyagi ügyek rendezése a legégetőbb szükség.

A nagypáholy sürgeti a páholy tartozásainak kifizetését, s 300 frtnak haladék nélkül való felküldését kéri. A páholy megküldi a kért összeget, a tartozási ügy rendezése azonban erre megint csak lekerül a napirendről.

A könyvelés adatainak kiegészítése és a számadások szabályszerű lezárása volt a legnehezebb feladat, mert e nehéz s kellemetlenséggel járó munka teljesítésére senki sem vállalkozott. E miatt azután

a részletes pénztári jelentés is egyik évről a másikra maradt.

A hátralékos tagsági díjak és kölcsönök behajtását azonban az új tisztikar a legnagyobb erélyvel szorgalmazza s midőn a felszólítás, kérés kellő eredményre nem vezet, a páholylyal az összes kölcsönöket felmondhatja, oly formán, hogy az adósok köteleztetnek 1887. márciustól kezdve tartozásuk 5%-át havonként a pénztárba befizetni, a ki pedig e rendelkezésnek eleget nem tesz, az a kamatmentesség kedvezményét elveszíti, s az összes tartozás haladéktalan visszatérítésére lesz kényszerítve.

E határozottságnak meg is volt a látszata. Nemsokára 5000 forint van már a pénztárban, s 3000 forintnak mielőbbi befizetése remélhető. Már ekkor azonban nyilvánvalóvá lett, hogy a kölcsön egy része a páholyra nézve elveszett.

A finansziális zavaroknak főokát az képezte, hogy az »Árpád«-páholyban tulajdonkép nem volt, már évek óta megállapodás arra nézve, ki tartozik a könyvelés munkáját teljesíteni. Az ismételt sürgetések, felszólalások ennél fogva célra nem vezettek, mert soha sem volt tisztán megjelölve, kinek a mulasztása miatt nem halad a rendezés ügye előre, s a páholy maga sem volt tisztában az iránt, kitől követelheti a könyvelés munkájának teljesítését.

Az 1887-edik évben végre legalább rendes költségvetést terjeszt a tisztikar a páholy elé. Már ez is nagy haladást jelent az előző évekhez képest.

Ez alkalommal a páholy belátja, hogy a jövedelmi előirányzat a kiadások fedezésére nem elég, s a tagsági díjat 15 frtról 18 frtra, felvételi díjat pedig 25 frtról 30 frtra emeli fel.

A nagypáholy követelésének tisztázása is nagy nehézségekkel járt, s ez annál hátrányosabb volt a páholyra nézve, mert a főhatóságnak hangulatát irányunkban nem kis mértékben elrontotta.

Az anyagi kérdések nehézségeivel való küzködés közepette azonban a páholy munkák látogatottsága és tartalmassága érdekében tett intézkedések határozott eredményeket érnek el ezen évek folyamán. Sürgetik az oktató munkák s a nővérestélyek tartását s azon elvet hangoztatják, hogy a mint a testvéreknek kötelessége a munkákon pontosan megjelenni, úgy viszont a páholy tartozik a kellő szellemi munkaanyagról gondoskodni. A fokozódó szellemi tevékenységgel kapcsolatosan a városi közügyek terén is élénkebb közreműködés tapasztalható.

Több rendbeli intézkedés történt az alkalmatlan elemek távoltartására vonatkozólag is. A fegyelmi eljárás megindítása alkalmával azon tisztikari indítvány válik határozattá, hogy a hitelezőkkel való »egyezkedés« puszta ténye miatt, — bármily okból keletkezett is az, — az illető testvér a páholy kötelekeiből való távozásra legyen kényszerülve.

A munkásság élénkítése céljából a tisztikar megalakíttatja a gazdasági és irodalmi bizottságokat, s egy külön bizottságot küld ki a páholy működését feltűntető jelentés szerkesztésére.

A tisztikar buzgó munkatársra talál az irodalmi bizottságban, amely : a tiszteletbeli főmesterré megválasztott Szendrői János elnöklete alatt Bauer Simon dr., Kovács János, Kulinyi Zsigmond és Polgár Sándor dr. testvérekből alakulva, a szellemi munkásságot csakhamar oly magas színvonalra emeli, amely eladdig a páholy által még csak megközelítve sem volt.

Maga azon jelentés, melyet Kulinyi Zsigmond az irodalmi bizottságnak 1886. július 29-edikén tartott első értekezletéről a páholy elé terjeszt, a minden nemes ügyért való lelkesedés kiváló példája.

»A ki igaz tisztelettel van eltelve a szabadkőmivesség magasztos céljai iránt, annak óhajtania kell, hogy valahol az emberbarátok nagy szövetségének egy szerény hajléka van, abban soha nem szűnő lelkesedéssel ápolják a megtisztult, eszményi emberszeretet cultusát e hatalmas szövetségnek legkisebb porszeméi is. A szabadkőmives fogadás hű, tökéletes beváltása abban áll, hogy az óriási láncnak minden egyes kapcsa tényleg egy részecskeje legyen annak az erőnek, mely a társadalmakat jobb és nemesebb irányba van hivatva terelni.»

E magas szempontból lehetetlen az »Árpád«-páholy szellemére és működésére meglepéssel tekinteni, s Kulinyi testvér is sajnálattal és fájdalommal látja egyes testvéreknél a közönynek, következeiseiben aggasztóvá válható, mérvét. Ez ellen a közöny ellen az eszmék fegyverével kell küzdeni, s e munkában az irodalmi bizottság kész örömmel áll a páholy vezetőinek rendelkezésére.

Az irodalmi bizottság egyelőre a következő terveket viszi a páholy elé, mint olyanokat, melyeknek keresztülvitelére legjobb erőinket érdemes fordítani.

1. Polgár Sándor dr. egy rabsegélyező egyesület kezdeményezésének tervét veti fel. Egy ily kiválóan humanisticus egyesületnek valóban felesleges propagandát csinálni szabadkőmívesek között, kik az emberszeretet tanait vallják és hirdetik. Szébb célja már a mi szövetségünknek is alig lehet, mint visszaadni a becsületes társadalomnak az életküzdelmében elbukottakat és lehetővé tenni, hogy a büntől való megtisztulásuk után jóakaró segítség vezesse őket vissza a tisztesség útjára, módot adva nekik némi kis segély és munkaeszközök nyújtása, esetleg alkalmazás szerzése által arra, hogy igyekezetük után becsülettel kereshessék meg kenyerüket és munkás tagjaivá legyenek a társadalomnak, melynek nincsenek nagyobb ellenségei a heréknél és a naplopóknál.

Szükségesnek tartjuk, hogy a páholy, mint kezdeményező, szélesebb alapokon szervezendő rabsegélyező egyesület létesítésére segítségül hívja nem csupán a sokfelől igénybe vett szegedi közönséget, hanem a szegedi törvényszék területéhez tartozó két megye társadalmát, megszerezve Csanád- és Csongrád-vármegyék hatóságainak, valamint a nagyobb uradalmaknak anyagi és erkölcsi támogatását.

2. Szendrői János egy gyermek-menhely berendezését javasolja, ott, a hol kisdédóvó nincs, a Móra városrészben. Tervét az a tapasztalás támogatja, hogy e városrészben lakó nagyszámu kofák és kézímunkások, mialatt kereset után látnak, gyermekeiket kénytelenek magukra hagyni, kitéve azokat a legborzasztóbb szerencsétlenségeknek, melyekről időnként hajmeresztő példákat olvasunk.

A menedékház oly jellegű lenne, hogy abban a kenyeret után menő szülő 2—5 éves gyermekét reggeltől estig ügyelet alá helyezhetné, megszabadulna így az aggodalomtól, mely gyakran a kereset föladására készíti.

A menedékhely létesítése nem igényelne nagyobb költséget. Szeged városa bizonyára készséggel engedne át e célra egy államkölcsonös házat, míg a felügyeletet szívesen elvállalnák az említett városrészben lakó jobbmódu

polgárasszonyok, kiknek a társadalom ily nemes szolgálataiba való bevonása már magában véve is oly cél, mely a páholy kezdeményezésére méltó.

3. Szivessy László dr. azt a kiválóan fontos célt kívánná elősegíteni, hogy a tanköteles gyermekek lehetőleg valamennyien rászorittassanak az iskolák látogatására. Szükségesnek tartja, hogy a szegényebb sorsu gyermekeknek az iskola látogatását esetleg ruha vagy könyvsegély nyújtása által könnyítsük meg, és e célból 10—10 kr. havi díj fizetésére alapított egyesületet létesítsünk, természetesen a legmesszebb körökre kiterjesztve.

Az irodalmi bizottság e tervet is figyelmébe ajánlja a páholyoknak és esetleg kombinálandónak tartja azt a »rongyos-egylet«-nek Kovács János által fölvetett eszméjével és annak céljaira nyilvános fölolvadások rendezésével.

4. Fölnívja az irodalmi bizottság a páholy gondját arra, hogy hazai és külföldi szabadkőmivesi lapokat járasson és bizza meg egyik tagját, mikép e lapok teljes anyagát áttanulmányozva, rövid időközönként jelentéseket tegyen mindazon mozgalmakról és érdekesebb eseményekről, melyek a magyarországi és külföldi páholyokban előfordulnak,

5. Végül a páholy szellemi életének élénkítésére azt javasolja az irodalmi bizottság, hogy a páholyban minél többször tartassanak fölolvadások az erre készséget mutató tagok jelentkezésének rendjében, vagy esetleg fölkerendő páholytagok által.

Az irodalmi bizottság valóban bőséges munkanyagot tár a páholy elé. Van már miről tárgyalni, tervezgetni!

A páholy pedig e felbuzdulás láttára elhatározza, hogy minden hét péntekén este fél 8 órakor munkát tart, és a testvéreket arra kötelezi, hogy azon minden külön meghívás nélkül megjeljenek.

Az irodalmi bizottság által felvetett tervek közül a rabsegélyző egyesület alapítására irányuló indítvány kerül először napirendre, Polgár Sándor dr. előterjesztésében. Az országban már meglevő három enemű intézménnyel, — melyek mindegyike szabadkőmívesek kezdeményezésére alakult — Polgár Sándor dr. épen nincsen megelégedve, s azt ajánlja, hogy az alakítandó egyesületet lehetőleg széles alapokon kell felépíteni. Be kell vonni a mozgalomba Szeged társadalmát, a törvényszék egész testületét s a szomszédos megyék, városok és községek érdekeltségét. A páholy csak mint kezdeményező szerepeljen, a terv keresztül vitelében azonban illetékes profán egyének nyerjék a fő szerepet; — a kőmíves dolgozzék névtelenül és buzgón mindenütt, a hol nemes ügy szolgálatában épít az emberszeretet!

A páholy általános helyesléssel fogadja a felvetett eszmét, s a leghivatottabb munkások fognak az előkészítés feladatához.

Nemsokára Szivessy László dr. is elkészül az iskoláztatás támogatására, valamint a rongyos egyesület megalkotására irányuló javaslatával s igen érdekes és tanulságos beszédben terjeszti azt a páholy elé. — Az eszmecsere, mely e tárgy felett keletkezett, teljesen leköti a testvérek érdeklődését, s még a következő munka nagy részét is elfoglalja. Végül a páholy azon kérdéssel terjeszti vissza az indítványt az irodalmi bizottsághoz, mikép lehetne e tervet egy süketnéma intézet felállításával kapcsolni össze?

Mielőtt az irodalmi bizottság e kérdés megoldásának módozatát megállapíthatná, Szivessy László dr. újra szóba hozza az éhező és fázó iskolás gyermekek ügyét, s indítványozza, hogy a páholy tegyen sürgősen intézkedéseket e szegény gyermekek szomorú helyzetének javítására.

A páholy megbizza Szivessy és Kulinyi testvéreket, hogy e célra a hatóság s a sajtó támogatását megnyerni igyekezzenek.

Kulinyi Zsigmond már a legközelebbi munka alkalmával jelenti, hogy bár a szükséges statisztikai adatokat még nem szerezhette meg egész teljességükben, már is megdöbbentő nyomorúság képe tárul fel előtte. — Javasolja, hogy a sajtó útján kell a szegény gyermekek érdekében propagandát csinálni, s fel kell rázni a társadalmat, hogy ezen humanus ügyet szívére vegye.

A páholy 100 frtot adományoz az éhező iskolás gyermekek segélyezésére.

A társadalom azonban sajnálatos közönyösséget tanusít az éhező iskolás gyermekek nyomorával szemben. E körülmény folytán a páholy saját körében keres módozatokat a kitűzött cél megvalósítására.

A kiküldött bizottság már a legelső munkán előterjeszti, hogy ezen ügyben egy nagyobb nyilvános értekezletet fog a »Tisza« szálló kistermében összehívni, s hogy az eddig elért eredmények után mégis remélni lehet a társadalom irányadó tényezőinek nagyobb mérvű érdeklődését és részvételét.

Az értekezlet, melyen városunk művelt közönsége nagy számmal volt képviselve, hatvan tagu bizottságot alakít meg a mozgalom vezetésére. Ez által a szegény iskolás gyermekek gyámolítására sikerült magát Szeged város társadalmát megnyerni, s nemsokára tényleges eredmények tanúsítják a páholy által indított mozgalomnak sikerét.

Az »Árpád«-páholly valódi lelkesedéssel karolta fel a szegény iskolás gyermekek segélyezésének kérdését. — Az eszme felvetése után alig mulik el egyetlen munka, hogy azzal a testvérek ne foglalkoznának, s csak akkor kerül le ezen ügy a napirendről, midőn a páholy, hivatott profán egyének buzgóssága által, tervét teljesen biztosítva látja.

Az irodalmi bizottság, valódi szabadkőművesi lelkesedéssel munkálva a páholy szellemi életének felélénkítésén, a cigánykérdést is a páholy tárgyalásai körébe vonja. Kulinyi Zsigmond testvér a bizottság előadója, az 1886. december 17-ediki munkán, ép oly érdekes mint tárgyilagos szép beszédben vázolja a kóbor cigányok származási helyzetét, s indítványt tesz arra nézve, hogy páholyunk e páriák társadalmi befogadására mozgalmat kezdeményezzen. A páholy örömmel fogadja a cigánykérdés megoldásának eszméjét s Kulinyi Zsigmond és Kovács János testvéreket arra kéri fel, hogy ezen ügyben memorandumot készítsenek a szükséges tenni valók megismertetésére.

E közben ugyancsak Kulinyi azon kedves hírrel lepi meg az »Árpád«-páholyt, hogy a »Könyves

Kálmán« nagyobb számu küldöttség által fogja páholyunkat meglátogatni.

A páholy a vendégek óhajtására az ápril elsejére eső munkát, másodikára — szombati napra — helyezi át, s felkéri Kulinyi Zsigmond és Kovács János testvéreket, hogy az ünnepi munka főtárgyául a »cigány kérdésről« irt tanulmányukat mutassák be.

Az ápril másodikán tartott diszmunka alkalmával a »Könyves Kálmán«-páholy tagjai közül: Mezei Mór főmester, Gelléri Mór hely. főmester, Biró Kálmán dr., Bastoria Vilibald, Hevesi József, Majorossy Géza, Fekete Ignác, Jellinek Lajos, Kenedi Géza, Fraenkel Sándor dr., Grünwald Mór dr. és Révész Adolf testvérek jelentek meg vendégül az »Árpád«-páholy templomában.

Az est munkarendjének legértékesebb számát Kulinyi Zsigmond és Kovács János emlékirata képezte. A dolgozat igen érdekesen és kimerítően tárgyalja a kóbor cigányok nyomoruságos helyzetét. Az előadás után Gelléri Mór testvér kíváncsún tartja, hogy a memorandumot nyomtatásban az összes testvér-páholyok megkapják, s az abban kifejtett eszmékkal mindenütt behatóan foglalkozzanak.

Mezei Mór dr. testvér pedig készséggel ajánlja közreműködését arra, hogy e kérdés iránt úgy a »Könyves Kálmán«, mint a fővárosi sajtó melegen érdeklődjék.

A »Könyves Kálmán«-páholy tagjainak látogatását páholyunk még az 1887. év folyamán viszo-

nozza. Szivessy László dr. a december 2-odikán tartott munkákon tesz jelentést azon szives fogadtatásról, melyben az »Árpád«-páholy tagjai a »Könyves Kálmán« otthonában részesültek.

A cigánykérdésről irt tanulmányt páholyunk illetékes elintézés végett a nagypáholyhoz terjeszti fel, s azon reményben van, hogy ezen ügy az évi közgyűlés munkarendjén szerepelni fog.

A symbolikus nagypáholy második évi közgyűlésén, az »Árpád«-páholy felszólalása folytán, utólagosan csakugyan felvette a cigánykérdést is a tárgysorozat közé, s beható tanácskozás után, melyben Kulinyi Zsigmond fejti ki a cigánykérdés megoldásának nagy fontosságát és égető szükségét, azt határozza, hogy az »Árpád«-páholyt az ügy megoldására vonatkozó concrét javaslat kidolgozására hívja fel.

A nagypáholyban lefolyt tárgyalásról itthon Kulinyi Zsigmond testvér tesz jelentést, kifejezve elégedetlenségét a miatt, hogy a közgyűlésen ez ügyet a tárgyalásra kellőleg elő nem készítették.

Kulinyi és Kovács testvérek a cigánykérdés tanulmányozásával tovább is buzgón foglalkoznak. Eleinte szóba kerül, hogy az egész dolgozat a páholy költségén jelenjen meg, később a terjedelem növekedésével Kulinyi és Kovács testvérek azt tervezik, hogy a munkát a páholy segélyével saját maguk adják ki, s bocsátják a könyvpiacra. A páholy a legnagyobb készséggel ajánlja fel támogatását, 100 példányra előjegyez, s az esetre, ha a kiadás költ-

ségei meg nem térülnének, kétszáz frttal hajlandó az író testvéreket a nagyobb anyagi veszteségtől megvédelmezni; egyszersmind elhatározza, hogy a kibocsátandó prospectust a testvér páholyokhoz szétküldi, s a mű ajánlására és terjesztésére minden telhetőt megtesz.

Sajnos, hogy e szép tervezetést Kovács János testvérnek a páholy kötelékeiből való kiválása félbe szakítja.

Az irodalmi bizottság buzgó tagjain kívül még Deutsch Adolf testvér tart ez időben igen érdekes felolvasást, a gyári munkások ügyét világosítva meg a páholy előtt. Nagy vonásokban rajzolja azon veszedelmes mozgalmakat, melyeket az ipar terén előre haladott nyugati államokban, Német-, Francia-, Angolországban és Belgiumban a gyári munkások elégedetlensége idéz elő, s melyek gyakran csak fegyveres erőszakkal fojthatók el.

Deutsch Adolf tv. saját tapasztalataiból felemlíti, Le Creusot francia gyárvárost — Saône et Loire departement — amely munkás zavargásoktól ez ideig teljesen meg volt kímélve. E város nagyságát Schneidernek, ama kitűnő férfinak köszönheti, aki III. Napoleon idejében, Hausmannal együttesen a szögletes Párisból a világ legszebb városát alkotó meg. Schneider 1837-ben létesítette itt azt a vasművet, melyből 1846-ban már egy 4000 lakosu város keletkezett, e szám azóta 28 ezerre emelkedett, a melyben 15,500 gyári munkás van.

A város körül 5 munkástelep épült: Propriétaire, Villedieu, Croix, Menée és Szt.-Eugéne, a melyekben a munkások célszerű lakásokban vannak elhelyezve. S ez az ő megelégedettségüknek legfőbb oka, s nyugalmaik egyik biztosítóka.

Minden lakóház a gyártulajdonosnak 660 frtba kerül, s mivel a munkás azért 29 frtot fizet, 40%-nál valamivel többet jövedelmez.

A felolvasó bemutatja a munkásházak tervrajzát, s azon nézetét fejezi ki, hogy a munkás osztály számára nálunk is lehetséges volna ily telepeket létesíteni, a pénzintézetek a szükséges tőkét szívesen előlegeznék; s ha ily irányban valamit tenni képesek volnánk a társadalom jövő bekéjének és nyugalmanak érdekében s a legnehezebb munkát teljesítő embertársaink javára és védelmére végeznénk hasznos szolgálatot.

A páholy elismeréssel fogadja Deutsch testvér felolvasását s az abban kifejezett indítványt az irodalmi bizottsághoz utalja a további teendők megjelölése végett.

Az élénk szellemi munkásság emez időszakában a páholy több munkán át foglalkozik a lufton kérdéssel is.

A »Testvérülés« páholy 1886-odik évben a következő indítványnyal lép a szövetségtanács elé:

»Magyarország symb. nagypáholya tegye meg a kezdeményező lépéseket az iránt, hogy lehetővé tétessék, miszerint kiképeztetésük céljából Budapesten, vagy hazánkban nagyobb, szabadkőmivesi páholylyal bíró városaiban időnként tartózkodó luftonokat erkölcsi vagy testi károktól megóvhasuk, hogy azokat szükség esetén addig, míg szüleik vagy rokonaik személyesen közbenjárhatnak, tanácssal vagy tettel segítsük és így a szülei gondozást némileg pótoljuk.«

Az »Árpád«-páholy szívesen vállalkozik arra, hogy az itteni keleten tartózkodó szabadkőmives fiuk felett felügyeletet gyakoroljon, ha erre a szülők vagy a nagypáholy részéről felszólítás érkezik hozzá. Három esetben pedig egyes testvéreink szabadkő-

mivesi felügyelet alá, vagy a munkákban való befogadásra ajánlották fiaikat. De egy esetben sem lehetett a kívánt célt elérni. Maguk a testvérek sem igen voltak a lufton intézmény rendeltetése felől tisztában. A vitákban kifejezésre jutott ellentétek arra indították azon testvéreket, a kik fiukat a páholyba bejelentették, hogy szándékuktól elállottak. A szép terv nem részesült a kellő figyelemben és méltánylásban, s egészen elkallódott.

Polgár Sándor dr. az 1886. ápril 29-ediki munka alkalmával felhívja a testvérek figyelmét azon hazafias mozgalomra, mely Gyertyámos német lakosu községben magyar nyelv terjesztő egyesület alakítására keletkezett. Az egyesület egyik főcéljánál azt tűzte ki, hogy szegény sorsu német ajku gyermekeknek Szegeden való taníttatásához segélykezet nyújtson.

Az »Árpád«-páholy örömmel vesz tudomást e hazafias és humanus törekvés sikeréről, »Árpád« névvel maga is az alapítók sorába lép, s midőn e határozat fogantatásával Nyilassy Pál dr. főmestert megbizza, őt egyszersmind arra is megkéri, miszerint az egyesület alakítóival a Szendrői János testvér által nagy körültekintéssel és tapintattal szerkesztett idevágó emlékiratot közölje, s kifejezte a páholynak arra vonatkozó szolgálatkészségét, hogy az ide küldött stipendisták a kellő felügyeletben és támogatásban részesüljenek.

Az »Árpád«-páholy belső tevékenységének élénkülésével a nagypáholy munkássága is nagyobb ér-

deklódés tárgyává lesz a testvérek körében. Mig az előző években a közgyűlések alkalmával igen sokszor a páholy képviselve sem volt, most igen nagy gondja van rá, hogy az alkotmány által megkövetelt számú képviselőket felküldje.

A 85-ödi közgyűlésen az unio ügye érdekelte különösen páholyunkat. 86-ban volt a symb. nagypáholy alakuló gyűlése, a 87-ediki közgyűlés alkalmával pedig magának a páholynak indítványa gyanánt szerepelt a közgyűlés tárgysorozatán a cigánykérdés.

Ez alkalommal a következő utasításokat adja a páholy képviselőinek:

1. Kisérvék figyelemmel a nagypáholy költségvetését, nem háramlik-e a páholyokra sokkal nagyobb teher, mint a két ritus egyesülése előtt?

2. Tudják meg, miben áll a hivatalos lap ügye, mert a subventionált »Hajnal« a páholyok igényeit ki nem elégíti.

3. Hassanak oda, hogy a szk. muzeum minél előbb és pedig lehetőleg széles alapon létrejőjön.

4. Puhatolják ki, nem volna-e kötelezhető minden páholy arra, hogy részletes évi jelentést adjon ki, a mely a nagypáholy által megfelelő módon az összes testvér páholyokkal közölné?

A közgyűlési képviselők nevében Rósa Kálmán dr. h. főmester számol be megbízatásuk eredményéről, mind a négy pontra vonatkozólag kedvező jelentést téve a november 4-ediki munkán.

Nyilassy Pál dr. főmester a komoly munkásság fejlesztése mellett kiváló gondot fordított arra is, hogy a páholy tagjai közt levő testvéries viszony bensőségét a társas együttlét örömeivel is ápolgassa. Alig vette ő kezébe a páholy vezetését, szóba ke-

rült a nővér-estélyek tartásának terve, s az 1886-dik év december 3-adján érdekes ujitásképen megtartották testvéreink az első nővérmunkát páholyunkban.

Kisebbszerű összejöveleteket a testvérek gyakrabban rendeztek, s azokra a nővéreket is meghívták, különösen a felvételi munkákat követő vakolások alkalmával.

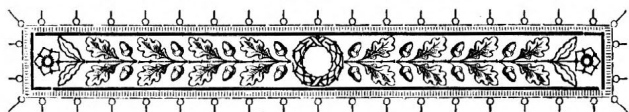
A 88-adik év elején pedig egy nagyobb szabásu ünnepélyt rendeztek a testvérek a »Tisza«-szállónak páholylyá alakított termében a nővérek számára.

Bauer Simon dr. a szabadkőmivességről szóló alkalmi beszéddel, Kovács János testvér a »nőkről« tartott felolvasással, Kreybig Riza kisasszony pedig szép énekével emelte az ünnepély belső értékét. A vakoláson és táncestélyen hatvan nővér jelent meg, s a nagyszabásu ünnepség kedves emléke maradt a résztvevőknek.

A páholyban uralkodó egészséges szellem a mig egyrészt a munkásságot elevenebbé és értékesebbé tette, másrészt újra felemelte a páholy tekintélyét a kívül állók ítéletében, s növelte a feléje vonzódo alkalmas elemek számát. — Mig az 1874-edik évben egyetlen egy keresőt sem avatott fel a páholy, e három évben a neophiták száma összesen 22-re emelkedett. — Minden irányban a férfias törekvés és munkálkodás jelei látszanak ugyan, de leginkább kiválik e kor a magasztos eszmékért való lelkesedésben s az emelkedett szellemi munkásságban, — a szabadkőmivesség megértésében pedig az elődök által elért színvonalat messze túlhaladta.

A múltban összekuszált anyagi viszonyok ugyan szűk határt vetnek a magasra törő vágyaknak, de az általános helyzet javultával ezen akadályt is elháríthatta volna a komoly kitartás, s a páholy rövid időn elérheti a harmonikus fejlődés teljességét, ha váratlanul új bajok nem torlódnak útjában össze.

UJABB BAJOK ÖSSZETORLÓDÁSA.

1888 febr. 3 - 1891 szept. 25.

A legélénkebb munkálkodás közben, egész váratlanul, kellemetlen meglepetés éri az »Árpád«-páholyt, s a haladás hirtelen megakad. A páholy, mely a felsővárosi Ábrahám-házban s a Kálvária-utczában levő Felmayer-házban csak rövid ideig dolgozott, 1871. május 1. óta a Buza-téren fekvő Pacher-házban volt elhelyezve.

A háztulajdonos most egyszerre azzal a kívánsággal áll elő, hogy a páholy a lakást három évre vegye bérbe, s magát szerződésileg leköttesse. Mivel a páholy erre hajlandó nem volt, a háziur a lakást felmondta.

Nyilassy Pál dr. főmester, nehogy a templom a lakást néző közönség által profanálva legyen, rögtön intézkedett anniak leszerelése iránt.

A páholy tehát egyszerre helyiség nélkül maradt.

A testvérek erre elhatározzák, hogy a munkásságot megszakítás nélkül folytatni fogják, egyelőre minden pénteken a Tisza szállóban gyűlnek össze értekezletre s a szükséghez képest arról is gondoskodni fognak, hogy elsőfoku páholymunka legyen tartható, ezen intézkedésekről, változásokról pedig úgy a testvér-páholyokat, mint Magyarország symbolikus nagypáholyát értesítik.

A nagypáholy mindezt nem jó szemmel nézi s figyelmezteti páholyunkat, hogy addig, míg e tárgyban a szövetségtanács legközelebbi ülésében dönteni nem fog, a szállóban kibérelt helyiségben a testvérek se rendes munkát ne tartsanak, se felvételt ne eszközöljenek, mert az ily munkában hozott határozatot, vagy az esetleges felavatást a nagypáholy szabályosnak el nem ismeri.

A páholy felvilágosítja a nagypáholyt a felől, miszerint itt csupán arról van szó, hogy a beállott kényszerhelyzetben se legyen a szabadkőmivesi tevékenység megszakítva, egyszersmind kijelenti, hogy a Tisza szállóban tervezett templom berendezéséről költségkimélelsből lemond, s egyelőre a Budapest keletén dolgozó »Könyves Kálmán«-páholyt kéri fel arra, hogy az esetleges felvételeket az »Árpád«-páholy nevében teljesítse.

A szövetségtanács e felvilágosítás után engedélyt ad arra, hogy a páholy tagjai, egyelőre a jövő ősziig, értekezletekre az ideiglenes helyiségben gyülekezzenek össze, s hogy időnként, az alkotmány idevágó rendelkezéseinek figyelembe vételével, s a

nagypáholytól előzőleg kikért engedély alapján szertartásos munkát is tartsanak.

A páholy helyzete természetesen az építés tervét s ezzel kapcsolatosan a kölcsönök behajtásának siettetését is napirendre hozta. — Bizottságok tanácskoznak és fáradoznak mindkét irányban. Majd a bérelés, majd az építés pártolói vannak többségben. Különféle tervek vetődnek felszínre, s váltakoznak gyors egymásutánban.

Végre a behajtható követelések összeírására kiküldött bizottság jelenti, hogy a tervezett házépítésre szükséges pénzalap korántsem lesz a páholyoknak rendelkezésére. Minek következtében a páholy elhatározza, hogy a Csányi János és Gál Ferenc testvérek által felajánlt alkalmas lakást augusztus elsejére páholyhelyiségül kibérli, nehogy a templomépítés ügyének lassu fejlődése miatt ezen ideiglenes állapot magának a páholynek létét veszélyeztesse. — Szerződést a páholy hosszabb időre nem köt, mivel az építés szándékáról lemondani nem akar. A testvérek arra való tekintetből, hogy a közel jövőben a költözködés és berendezés anyagi terhét kell magukra vállalniok, a tagsági díjat 18 frtról 24 frtra emelik fel.

A költségvetés letárgyalása után, a páholy megköszönve Kass János testvérnek a terem díjtalan átengedését s intézkedve az új helyiség berendezése iránt, — elhatározza, hogy a tisztújító munkáig szünetelni fog.

Ennek folytán 1888. április 20-adikától október 12-edik napjáig, a június 24-edikén tartott tisztújítás leszámításával, teljes szünet volt páholyunkban.

Az új helyiség berendezésével megbízott testvérek a nyári hónapokban elkészültek, s így október 12-edikén meg lehetett tartani az új templom felavatását.

Az ünnepélyes alkalommal megjelent Berecz Antal tiszteletbeli nagymester és Ferenczy József. Képviselőt küldött a nagyváradi »László Király« is Adler Géza t. személyében.

A háromnegyed évig tartó ideiglenességnek ezzel vége szakadt, s az »Árpád«-páholy újra rendes otthonában folytathatta munkásságát.

Annyi haszna meg volt a rendkívüli helyzetnek, hogy a páholy követeléseit jórészen behajtotta. A testvérek alig is foglalkoztak egyébbel ez időben, mint a páholyépítés tervezgetésével s a pénzek befizetésének sürgetésével. — Az illető bizottság előadójának jelentése nem is volt soha ily kedvező, mint épen most, a mikor a kölcsönök nagyrészének megtérüléséről adhatott számot.

Csakhogy a páholy nem sokáig örülhetett a nagy bajjal beszedett s féltve-féltett házépítési alapnak.

Alig vonultak be a testvérek a Tisza-Lajos köruti új templomba, jött a »Szegedi általános takarékpénztár« bukásának megdöbbentő hire. A páholy pénzei ott voltak elhelyezve s csak nagy erőmegfeszítéssel s az érdekeltek rendkívüli anyagi áldozataival lehetett a betétek 40%-át megtéríteni.

De nem csupán anyagi veszteséget szenvedett az »Árpád«-páholy az »Általános takarékpénztár« bukásával. — Az intézet élén szabadkőmives állott, s a bűnösnek szabadkőmivesi jogaitól való felfüggesztése nem mentette meg a páholy reputációját a csorbától; hiszen most sem hiányzottak a kömivességnek azon roszakarói, a kik az egyes ember gyarlóságát és botlását magának a páholynak igyekeztek felróni.

Az általános takarékpénztár bukásában erősen érdekelt testvéreink anyagi veszteségei s az ily bonyodalmas ügyekben elmaradhatatlan személyes természetű kellemetlenségek, a páholyt megnéptelenítették, szellemét egy csapással tönkre tették s létét vetették kockára.

S e szomorú időben meg kellett a páholynak érnie azt is, hogy egy másik testvér jóneve felett mondja ki a halálos ítéletet, s a szövetségből örök időkre kizárja azt az embert, a ki megfeledezett a szabadkőmives legelső kötelességéről: a becsületről.

Ily események hatása alatt a sok nemes törekvés, a fejlődés útján haladó tervek egész tömege, — mintha csak egy láthatatlan kéz semmisítette volna meg azokat!

S mikor oly nagy szükség volt kitartó férfiakra, el kellett a páholynak a legjobb munkásai közül veszíteni: Kovács János és Rósa Kálmán dr. testvéreket. Az egyiket az elégedetlenség idegeníti el tőlünk, a másikat a hivatalos pályáján nyert előléptetése szőlítja el városunkból.

A páholy 1889. augusztus 8-adikán külön munkát szentel arra, hogy Rósa Kálmán dr. testvértől, aki három év óta mint a páholy helyettes főmestere vesz részt a munkásság vezetésében, búcsút vegyen. — 1890 márczius 14-én pedig örökös tiszteletbeli főmesterévé választja őt meg.

S nemsokára le kellett mondanunk egy másik testvérünk kiváló munkaerejéről is. Bauer Simon dr., akit a testvérek szeretete több alkalommal a szónoki és helyettes főmesteri tisztséggel tüntetett ki, aki a szellemi tevékenységnek évek során át egyik főtenyezője vala, s mint a főtisztikar által felkért ünnepi szónok egyik közgyűlésen is elimerést szerzett az »Árpád«-páholynak, szintén kivált munkásaink sorából.

A viszálykodás szelleme is betolakodott közibénk, hogy két igen érdemes testvérünk között tépje szét a szeretet kötelékeit. — A profán téren történt éles összeütközést hiába törekedett a páholy ártó erejétől megfosztani; a mit a testvéri szeretet gyógyítani akart, azt az emberi indulat teljesen elmérgesítette.

S mintha minden csak előjátéka lett volna annak a rendkívül kinos összeütközésnek, amely maga az »Árpád«-páholy s a magyarországi szimbolikus nagypáholy közt történt az 1890-edik év folyamán, s mely egy hosszú ideig tartó főmesterválsággal kapcsolatosan oda juttatta a testvéreket, hogy e páholy elaltatásáról, s külföldi főhatóság védelme alá helyezendő új páholy alapításáról tanakodnak.

A baj egy szabálytalan golyózás miatt keletkezett. — Páholyunk ugyanis 1890 február 14-edikén tudomásul véve egy kereső jelentkezését, s meghallgatva a felvételi folyamodványt, azt határozza, hogy felír a nagypáholyhoz a 21 napi határidő elengedése végett; s mivel e kérelem teljesítésében nem lehet kétség — utólagos jóváhagyás reményében — mindjárt a golyózást is elvégezte, s a kereső felvételét egyhangulag elhatározta.

A nagypáholy a golyózást érvénytelennek nyilvánítja, s felhívja a páholyt, hogy az alkotmány által előírt 21 napi határidő leteltével — a minnek engedéséhez a nagypáholy jelen esetben hozzá nem járult — újra szavaztasson; — egyszersmind komolyan figyelmezteti a testvéreket, hogy jövőben ily szabályellenes eljárástól tartózkodjanak.

A tisztikar legtöbb tagja, de különösen Nyilassy Pál dr. főmester e hivatalos leirat hangját indokolatlannak és sértőnek tartja, s az »Árpád«-páholy válasza annyira éles és bántó lett, hogy azt menteni alig lehet.

A nagypáholy ápril 27-ediki leiratának pár pontja már erősen jellemzi a helyzet veszélyességét, s a szabadkőmives szellemtől és stylustól való eltévelyedtségét.

»Ha önök érdemes főmester és szeretett testvérek nemcsak jogos, méltányos, hanem kötelességszerű elvi álláspontunkat ez egyedül helyes és józan szempontból fogták volna föl, bizonyára tartózkodtak volna »a nagy visszatetszéstől« s a leirat hangjának illetlenné való nyilvánításától, melylyel szemben kénytelenek vagyunk kijelenteni,

hogy ilyen határozatot minden profán hatóság is kereken visszautasítana, annál inkább kell ezt tennünk nekünk, a kik kötelességeink erélyes és lelkiismeretes teljesítésében sem a páholyok tetszése, vagy nem tetszése után indulunk, a kik sem elismerést nem keresünk, sem kegyeket nem hásháznak, hanem követjük legjobb meggyőződésünket, teljesítjük kötelességünket, a mit a V. E. N. É. M. színe előtt esküvel megfogadnunk kellett.

És habár az illem meghatározására nézve is meglehetősen ki van fejlődve jó ízlésünk, nem habozunk kijelenteni, hogy miután minden szabadkőmivesben meg kell lenni az önnemesítés és tökélyesbülés után való vágynak, mi is szívesen fejlesztjük ebbeli ízlésünket. De testvéri őszinteséggel ki kell jelentenünk, hogy az önök táblájából e tekintetben épenséggel nem okulhatunk.

Ezek után fentérintett táblájukat a szeretett testvéreknek idecsatoltan visszaküldjük, s ez által alkalmat adunk a testvér páholyoknak arra, hogy annak szövegét a nagypáholy méltóságának megfelelően megváltoztathassa, hogy ne maradjon annak látható nyoma, hogy páholyuk egy percre is megfélemedezett volna a kellő tiszteletről azon szabadkőmivesi főhatóság iránt, melyet a testvérek összessége alkotmányunk szigorú megtartására és megtartatására lekötelezett.

A páholy főmestere rendkívül elkeseredve a nagypáholy magatartása miatt, e leiratnak a leg-erélyesebb hangon való visszatörölését kívánta, a tisztikar azonban, nehogy e lépéssel a nagypáhollyal való összeköttetésünk teljesen megszakadjon, s a felmerült differenciák kiegyenlíthetetlenné váljanak, abban állapodott meg, hogy e levelet a kedélyek ily zaklatottságában tárgyalni nem fogja, s az egész ügyet 6 hónapig a napirendről leveszi. Ebbe a főmester is belenyugodott.

Közbejött Majláth Béla h. nagymesternek s Horn Ede főkincstáros testvérnek 1890. június 26-odikán tartott látogatása.

Mivel a h. nagymester testvér felvételi munkát kívánt tartani, a főmester távollétében tisztikarunk intézkedése folytán a szóban levő keresőt, ki felett május 31-edikén új golyózás volt tiszta, világos eredménnyel — a páholy felavatta.

A főmester mivel e felvétel a hat hónapi határidő letelte előtt, s az ő mellőzésével történt, másrészt meg azon ok miatt is, hogy a nagypáholy a köztünk támadt éles ellentétek kiegyenlítése előtt két főíiszt által vizsgálatot tart páholyunkban, tisztességét leteszi s július 6-odikán a páholy kötelékeiből való elbocsátását kérelmezi.

A tisztikar egyes tagjai, valamint az egész testület, mindent elkövetnek, hogy Nyilassy Pál dr. testvért a főmesteri székben megtartsák. E tárgyalások közepette, hogy a baj még jobban elmérgesedjék a Kelet szeptember 20-adiki száma a »Szövetségtanács« munkatáblájában e sorokat közli :

»Majláth Béla hely. nagymester jelenti, hogy Horn Ede főkincstáros t.-rel együtt Szegedre utaztak, hogy a szövetségtanács határozatához képest az »Árpád«-páholyt megvizsgálják. E vizsgálat nem mutatott fel örvendetes tényeket, a mennyiben úgy az adminisztrationalis ügymenetben, mint a vagyonkezelésben lényeges hiányokat voltak kénytelenek constatalni, melyek a vizsgálatról felvett jegyzőkönyvben foglaltatnak és a melyekre nézve jelentő hely. nagymester t. gyökeres orvoslást kér.«

A testvérek megütközéssel olvassák e közleményt, és sürgetik a munkák megkezdését.

Végre október 10-edikén összeül a páholy, hogy e kényes természetű ügyekben határozatot hozzon.

Mindenek előtt a »Kelet« közleménye kerül tárgyalásra, s a páholy kimondja, hogy mivel a Kelet közleménye nem felel meg azon tényeknek, melyeket a páholyvizsgáló t.-ek itt constataáltak, s alkalmas arra, hogy a páholy jóhírnevét és becsületét kompromittálja, a szövetségtanács maga igazítsa helyre a Kelet közleményét, s szolgáltatson elégtételt megsértett páholyunknak. A kalapácsvezető h. fnt. egyszersmind kijelenti, hogy a meny nyiben a kellő elégtételt a nagypáholy meg nem adná, a tisztikar összes tagjai a páholy rendelkezésére bocsátjuk tisztségeiket.

Nyilassy Pál dr. elbocsátási kérelmére a páholy elhatározza, hogy küldöttség által fogja főmesterét maradásra kérni.

Most került tárgyalásra a nagypáholyinak 21-edikén tartott táblája is, mert a tisztikar e leiratot oly robbantó anyagnak tekintette, a mely az egész páholy létére a legnagyobb veszélyt tartalmazza.

Hosszu eszmecsere fejlődik ki, a melyben a jelenlevő t.-ek legtöbbje részt vesz. Általános megállapodás szerint:

1. Az »Árpád«-páholy a február 14-ediki szabálytalan golyózással nem akadályozta meg a nagypáholyt abban, hogy

a felvétel ellen tiltakozzék, s oly kereső nem juthatott volna be, aki a S: N. P. hozzájárulását nélkülözi.

2. A nagypáholy a golyózás jóváhagyását egyszerűen megtagadhatta volna, s nem volt szükséges oly hangot használnia, melyből a páholy fnt.-e a leckéztetés szándékát érzi ki.

3. A N. P. levele a guny és sarcasmus hangján van fogalmazva; — s épen ez a szöveg az, mely főmesterünkre sértőleg hatott. Létezzék, vagy ne, differentia páholyunk fnt.-e és a N. P. között, az »Árpád«-p. tartozik annyival a saját akaratóból választott főmesterének, a kit minden t. osztatlan rokonszenve, szeretete, bizalma és becsülése környez, hogy a p. nevében szenvedett sérelme esetén számára elégtételt követeljen.

4. Az »Árpád«-p. azon főhatósággal, melynek ellenőrzési jogát és tiszta szándékát soha kétségbe nem vonta, tollharcba bocsátkozni nem akar. de saját méltóságának követeléseiről sem mondhat le.

Tehát abban állapodik meg, hogy munkatábláját a fő-tisztikarral közli, a N. P. által visszaküldött táblánkat pedig újólág felterjeszti. Egyuttal azon reménynek ad kifejezést, hogy a N. P. talál módot Nyilassy Pál dr. fnt.-ünk megnyugtására — s ezen felvételi ügy végleges befejezésére.

A szövetségtanács már a legközelebbi ülésén elégtételt ad páholyunknak a következő határozatával, mely a Kelet októberi számában jelent meg.

»A munkatábla hitelesítésével kapcsolatban főtítkár fölemlíti, hogy a »Kelet«-nek szept. hó 20-adián kiadott számában a szövetségtanács szeptember 10-ediki üléséről föl-vett munkatábla 26. pontjában a Szeged k. d. »Árpád«-páholyra nézve egy sajnálatos íráshiba csuszott be, a mennyiben a páholy vizsgálatával megbízott Majláth és Horn t.-eknek jelentése úgy van reproducálva, mintha nevezett páholyban »úgy az administrative ügymenetben, mint a vagyone-kezelésben lényeges hiányokat« kellett volna constataálniok.

Miután e helytelenül választott, s tévedésből átcuszott kifejezés természetesen érdekelte a ferde értelmezésre adhatna alkalmat, s nevezett páholyt méltán sérthetné, főtitkár t. olyformán kéri a hivatkozott kifejezést rectificálni, hogy az »Árpád-páholy« adminisztrációjában és vagyonkezelésében fordultak ugyan elő könyvelési hibák és ebből folyó szabálytalanságok, de vagyoni hiány nem fordult elő, sem a vizsgálatot teljesítő testvérek jelentésében említve nem lett s ilyenmő jelentésre ok egyáltalán fenn nem forgott.

Főtitkár t. e jelentése jelen munkatáblában egész terjedelmében beiktatni s erről az érdekelt »Árpád-páholy« jegyzőkönyvi kivonatban is értesíteni határoztatik.

Ezzel azonban csak a sértő közlemény volt kiigazítva. A nagypáholy s páholyunk között kiélesedett ellentétek elsimitására még semmi sem történt. Maga a tisztikar is jól érzi azt, hogy e kellemetlen helyzetből tollharc által nem lehet kimenekülnünk; s azon gondolatra jó, hogy Rakovszky István nagymt. fogja megkérni a vizsály megszüntetésére.

Rakovszky István nagymester, kit páholyunk még 1889. május 24-edikén tiszteletbeli főmesterévé választatott meg, készséggel vállalkozik a kibékítés nemes munkájára, s látogatását márc. 6-odikára tüzi ki.

A páholy azonban nem okulva azon a sok kellemetlenségen, a mely egy szabálytalan golyózás következtében reá zúdult, 1891. február 27-edikén, tehát pár nappal a nagymester látogatása előtt, egy felavatásnál elkövetett mulasztásával készít olyan újabb bonyodalmakat, melyek a belső békét ismét csak feldulják, s a kibontakozást még inkább megnehezítik.

Még 1889-ben történt, hogy azon belgrádi keresők közül, a kiknek felvételét a Zimony k.-én tervezett »Stella Orientalis«-páholy alapítása céljából elhatároztuk, egyik a kitüzött felvételre meg nem jelenhetett. Az illető most 1890. végén újra benyújtotta felvételi folyamodványát, s a testvérek figyelmen kívül hagyva azt a körülményt, hogy a kezességet elvállaló mester ez időben már nem volt activ tagja páholyunknak, a felvételt ujólag egyhangulag elhatározták s 1891. február 27-edikén végre is hajtották.

Mivel ezen időben a »Stella Orientalis«-páholy már szabályszerű működésben volt, az alkotmány idevonatkozó intézkedése s a nagypáholyinak határozott utasítása értelmében páholyunk a »Stella Orientalis«-nál is bejelentette ez ügyet, hogy a t. páholy esetleges észrevételeit velünk idejekorán közölhesse.

A felavatás actusa közben érkezett két távirat Zimony keletéről, melyek egész általános jellegű megjegyzéssel a felvétel elhalasztását ajánlják. Másnap reggel pedig jött egy hosszabb távirat is, a mely már igen erős kifogást emel a kereső ellenében.

Alig értesülnek a felvételtől a »Stella Orientalis« s az épen ez időtájt megalakult »Pobratim«-páholy Belgrád keletén, távirati kérdést intéznek hozzánk az iránt, megtörtént-e valóban a felavatás?

Amint e táviratok a zimonyi és belgrádi testvérek hangulatáról hirt hoznak, Polgár Sándor dr.

helyettes főmt, — aki ezen időben a páholyt vezette, — megkéri Matskássy József titkár t.-t, utazzék le Belgrádba s ott a két érdekelt páholy vezetőivel ezen ügyet legjobb belátása szerint rendezze. Matskássy Belgrádban a »Pobratim« s »Stella Orientalis« tv. páholyok főmesterével bizalmas értekezletet tart s a következő két pontozatban állapodik meg :

1. »Dass die betreffende Aufnahme in der Frm. Bund als null und richtig betrachtet werden muss, und die nöthigen Schritten dazu durch die Loge »Árpád« sofort eingeleitet werden.

2. Die belgrader und semliner Logen nehmen es genehmigend zur Kenntniss, dass die Loge Árpád gegen den Empfehler bei der Gr. L. wegen Irreführung der genannten Loge das Frm.-sches Strafverfahren erbitte.«

Az »Árpád«-páholy tagjai sajnálattal látják, hogy a nagypáholylyal szemben kiélesedett ellentétekhez már most köztünk és két t. páholy között keletkezett egyenetlenségek is csatlakoznak, s minden reménységüket Rakovszky István nagymester lejtöveteléhez s az ő személyes beavatkozásához kötik.

1891. márc. 6-odikán megjelent végre a várva várt vendég, s Gelléri Mór főtitkár, hogy az »Árpád«-páholyt a nyugodt munkálkodás útjára visszasegítsék.

Rakovszky István nagymesternek sikerült az »Árpád«-páholy viszálykodását a napypáholyal megszüntetni. A kibékítés műve azonban nem volt teljes. Nyilassy Pál dr. főmester t.-ünk ugyanis nem talált megnyugvást a megoldás módjában s a munkások sorába való visszatérésre nem volt hajlandó.

De az 1890. febr. 14-ediki szabálytalan golyózásból támadt bonyadalmak lekerültek a napirendről, s a páholy nyugodtan munkára térhetett volna, ha nincs előtte a belgrádi ügy fenyegető tünetjeivel.

A testvérek a »Pobratim« és »Stella Orientalis« páholyok panaszána közlésével nem akarták a nagymester hangulatát rontani, s e kérdés nem is került volna megbeszélésre, ha hatodikán éjjel meg nem jelenik körünkben egy belgrádi kiküldött, hogy a nagymester jelenlétét a szóban levő ügy végleges rendezésére felhasználja.

A nagymester a belgrádi conferentia megállapodásait nem helyeselte, s a szabadkőművesség szelleméhez illőbb megoldási módnak tartotta, ha azon t., a kinek felvétele ellen két t. páholy kifogást emel, önmaga kér szabályszerű elbocsátást.

Erre nézve az akkor Szegeden levő t. késznek nyilatkozott.

Rakovszky István nagymesternek s páholyunk tiszteletbeli főmesterének jelenlétét az »Árpád«-páholy fényes ünnepséggé avatta a 7-edikén tartott nővérestélyen. A Tisza-szálló kisterme páholylyá volt alakítva, s ott folyt le az alkalmi concert, melynek főrészét Polgár Sándorné n. zongora játéka s Hentallerné Pauli Mariska n. éneke képezte. Az estét a nagyteremben tartott bankett s tánc fejezte be, melyen a páholy tagjai s a nővérek majdnem teljes számmal jelen voltak.

A belgrádi ügyben tett nagymesteri nyilatkozat után a »Stella Orientalis« s a »Pobratim«-páholyok

tagjai most már nem követelték a felvétel megsemmisítését, s megelégedtek azzal, hogy az illető szabályszerű elbocsátással távozzék az »Árpád«-páholy kötelékeiből. E terv keresztül vitelére egy újabb conferentiát tartottak küldötteik által Budapesten. Ez alatt azonban az »Árpád«-páholy s vezetői újabb információk alapján a felavatott t. ellen irányult támadások jogosultságát kezdték kétségbe vonni, s arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a a szóban levő testvér, mint az »Árpád«-páholynek activ tagja, első sorban magától a páholytól várhat védelmet.

Maga a páholy az április 3-án tartott munkán foglalkozik először ezen ügygyel.

Polgár Sándor dr. h. fnt. előterjeszti, hogy belgrádi testvérünk egy írásos nyilatkozatában visszavonta szabályszerű elbocsátást kérő nyilatkozatát, a mit különben is csak pressió alatt irt meg. A h. fnt. jelenti továbbá, hogy a »Stella Orientalis« meglehetősen brusque modorban követelte az elbocsátás elintézését, s hogy a történt tévedések és hibák helyreigazítása végett Belgrádba utazott titkár t. oly egyezménybe ment bele, a melyet a páholy egyenesen perhorrescál.

»A páholy tudomásul veszi az elbocsátási kérelem visszavonását, mely tény páholyunkat minden további lépés alól felmenti. A »Stella Orientalis« pedig értesítendő, hogy ha a felvétel ellen bármely irányu kifogása van, forduljon a nagypáholyhoz. A »Stella Orientalis« egyben figyelmeztetendő, hogy testvérek között azon hang, a melyet ők használtak, nem szokásos és nem felel meg a testvéri szeretetnek.«

A »Pobratim«-páholy erre az »Árpád«-páholy ellen M. S. N. P.-a előtt panaszt emel.

»A szövetségtanács felhívja páholyunkat, hogy a kérdéses felvételi munka építészeti rajzát, valamint a felvételre vonatkozó összes iratokat terjeszsze fel s egyuttal adjon felvilágosítást arra nézve, mi indíthatta az »Árpád«-páholyt arra, hogy a két illetékes oldalról nyert rossz információ ellenére és a »Pobratim«-páholy által emelt óvás dacára a kérdéses felvételt mégis eszközölte. Felvilágosítást kér a nagypáholy arra nézve is, »mi akadályozta ama jegyzőkönyv bemutatását, mely e felvételre vonatkozólag az »Árpád«-, »Stella Orientalis« és »Pobratim« páholyok küldöttei között »három hóval ezelőtt« Belgrádon tartott értekezleten felvett, mely jegyzőkönyvnek a nagypáholyhoz való haladéktalan beküldésében az értekezlet megállapodott.«

Az »Árpád«-páholy erre azzal válaszol, hogy a nagypáholy kívánságának mindaddig eleget nem tehet, míg az ellene emelt vádak természetéről és minőségéről tudomást nem vesz.

»Azért is tisztelettel kérjük a nagyérdemű nagypáholyt, hogy a Pobratim-páholy panaszlevelét akár eredetiben, akár másolatban velünk közölni sziveskednék, mert ha a vádpontokat nem ismerjük, igazolásunk is csak hézagos lehetne.

Reméljük, hogy a nagyérdemű nagypáholy felfogásunkat osztva csak méltányosnak fogja tartani azt, hogy ismeretlen vádaknak magunkat kiszolgáltatni nem akarjuk s komoly ügyben a szükséges megfontolással járunk el.«

Szeptember 26-odikán kelt sürgetésünkre a M. S. N. P. leküldi a kért iratokat, mire az »Árpád«-páholy az október 23-adi munkán megállapodik a felirat szövegére nézve, s a felvételi iratokat 17 dbban a nagypáholyhoz fölterjeszti.

Az »Árpád«-páholy részletesen megismertette a felavatást és előzményeit, arra a kérdésre pedig, hogy miért teljesítette a felvételt a Pobratim »óvása« dacára? kijelenti, hogy az óvásról mit sem tud, mert ilyet nem kapott.

A szövetségtanács november másodikán tartott ülésén tárgyalja a felterjesztett iratokat s elhatározza, hogy:

»Habár már e felterjesztésből kétségtelenül kitűnik, hogy az »Árpád«-páholy sarkalatos törvényeket sértett meg e felvétel által; nevezetesen a) hogy nem vette figyelembe az alkotmány 173. §-át, mely szerint a felvételi folyamodvány a páholy egyik mestertagja által kezes minőségben aláírandó; b) nem igazolta, hogy a 171. §. utolsó kikezdése értelmében az illető páholytól, melyhez kereső lakhelye legközelebb esik, a szükséges információt beszerezte; sőt valószínű, hogy az elmulasztotta, mert különben nem kellett volna az utolsó napon az illető páholyt táviratilag megkérdezni (az állítólag elment tudakozó levelek bevételét a páholy nem képes felmutatni); c) minden kétséget kizárólag kiderül, hogy a 179. §. második kikezdésének ama rendelkezése, mely szerint a szavazás előtt az összes a keresőre esetleg más részről vett írásbeli értesítések felolvasandók, a kalapácsvezető fnt. részéről hatályon kívül helyeztetett mégis, miután itt fontos elvi intézkedésről van szó, a főszónok t. véleménye döntés előtt minden esetre meghallgandó: minél fogva az iratok a főszónok t.-nek mielőbbi véleményes jelentés tétele végéig kiadatni határozatott.«

A főszónok csak az 1892. szept. 19 edikén tartott ülésen terjeszti a szövetségtanács elé ezen ügyet, mely alkalommal határozattá vált, hogy:

»Miután az egyedüli sérelmet e főlvételi eljárásnál a Belgrád és Zimony keletéről érkezett sürgönyök föl nem olvasása képezi, utasítatik az »Árpád«-páholy, hogy a 10., 11. és 12. sz. alatti sürgönyök felolvasása után golyózás

utján újból szavazzon a fölött: föntartja-e a felvételt megengedő kedvező golyózást vagy nem?

Ha a páholy új határozata a kedvező golyózást fentartja, a felvételt újólag szabályosítottnak ismerjük el, ellenkező esetben a felvétel érvénytelennek lesz kimondandó.

Amennyiben a szóban levő testvér ellen olyan kifogások forognának fenn, melyek kizárását az alkotmány értelmében indokolnák, minden testvérnek jogában áll azt törvénykezési úton szorgalmazni.*

Az »Árpád«-páholy az 1892. szept. 24-ediki munkán tárgyalja a M. S. N. P. e leiratát. A titkár, az ifjabb páholytagokra való tekintettel, az ügy egész fejlődését megismerteti, mire a fnt. a nagy-páholy által kijelölt iratokat fölolvastatja, s megtörténik a szavazás, mely az 1891. február 27-ediki felvételt egyhangulag megerősíti.

Ezzel az »Árpád«-páholy szerencsésen megszabadult a sok izgalommal járó belgrádi üggtől, mely az 1891-edik év első felében ugyancsak sok bajt okozott. A páholy munkái nem egyszer voltak miatta zaklatottak, s általában nagy mértékben hozzájárult ahhoz az ingerült, izgékony hangulathoz, mely a 88—91. években az »Árpád«-páholyt jellemezte, s 1891. május 20-án Polgár Sándor dr. h. fnt. lemondását is előidézte. Igaz, hogy Polgár Sándor dr. engedett a testvérek szeretetteljes marasztalásának, de maga a lemondási szándék is jelentőségteljes adata a páholy belső zavarainak.

Az összetorlódott új bajokkal küszködve, a páholynak sem gondja sem nyugalma nem volt arra, hogy a régebbi eredetű foglalkozásokon

segítsen. A pénzügyek megint csak bonyolódnak. A páholy fizetési kötelezettségeit lazán teljesíti.

A nagypáholy 1890. febr. 8-ának már 1032 frt 91 kr. hátralékot követel tőlünk. Folyton ismétlődik egyrészt a sürgetés, másrészt a követelés kifogásolása, s ez így tart évről-évre, sok időt rabolva el a munkától s nem egy kellemetlenséget idézve elő.

A páholy egy alkalommal elhatározza, hogy a nagypáholy által hozzánk küldött fizetés kimutatást s a több évre visszamenőleg készített főkönyvi kivonatot Rósa Kálmán dr. testvérhez küldi fel a nagypáholylyal való közvetlen rendezés végett.

Titl István irodaigazgató nemsokára értesíti páholyunkat a felől, hogy a számadások revisiojával és rendezésével megbízott Rósa Kálmán dr. tv.-rel a célzott megállapodás nem létesülhetett, mert a rendelkezésre adott kivonatok nemcsak a nagypáholy számadásaival nem egyeznek, de még a páholy által időközönként felküldött korábbi jelentésektől és számadásoktól is eltérnek.

Majláth Béla h. nagymester s Horn Ede főkinestáros 1890. június 26. és 27-edik napjain tartott páholyvizsgálatuk alkalmával ezen ügyet is rendezték. — Az adatok eltérésének okát abban találták, hogy a páholy anyakönyvét sem tartotta rendben; az elhalt, szabályszerűleg elbocsátott, vagy a páholytól rég megvált tagok nem voltak kitörölve, s míg így a nagypáholy az »Árpád«-páholy tagjait 89-ben jegyezte, a tényleges szám csak 63-ban volt meg-

állapítható. A kellő helyesbitések után az »Arpád«-páholy hátralékos tartozása a nagypáholynál 490.80 frt-ra szállt alá.

A nagypáholy kiküldöttei s a páholy tisztikara egyetértőleg abban állapodtak meg, hogy a páholy 1890. szeptember elsejétől kezdve havi 25 frtos részletekben fogja e tartozását letörleszteni.

A páholy azonban e kötelességének teljesítéséről megfeledezett.

Ezen vizsgálat az árviz-kölcsön ügyére is kiterjedt, s ez irányban sem talált valami örvendetes eredményre.

A Szegedre érkezett árviz-segély összeget 15,887 frtban állapították meg. — Ebből a páholy 11,100 frtot adott ki kölcsön, a miből 6365 frt térült vissza, künn volt még 4735 frt. — A befolyt összeg a megbukott általános takarékpénztárban volt elhelyezve, a még künnlevő követelés pedig nagyrészt behajthatlanná vált.

Ily szomorú körülmények között, midőn a páholy tekintélye ugy magában a szegedi társadalomban, mint a nagypáholy s egyes testvérpáholyok előtt is meg volt ingatva, midőn egyenetlenségek támadnak itthon, viszálykodások főhatóságunkkal, összeütközések a »Pobratim« s »Stella Orientalis« páholyokkal, midőn administratív s finansziális bajok vannak folyton napirenden, meg volt bénítva a páholy egész működése.

De a rossz viszonyok dacára sem volt a páholyélet egészen meddő.

A testvérek igyekeznek a consolidatio feltételeit megszerezni. Ujra átdolgozzák a házszabályokat ; sajnos, az egész fáradság kárba veszett, mert a felterjesztett iratok nyomtalanul eltűntek.

Az anyagi ügyek rendezésére irányuló törekvések mellett a tervszerű terjeszkedés is szóba kerül ; a felolvasói kedv pedig egészen lendületnek indul.

Nevezetesebb munkák e téren Kulinyi Zsigmond : »A vidéki páholy felélénkítése«.

»A szabadkőmivesség hatása a társadalomra«.

Bauer Simon dr. »Mikép gondolkoztak a szabadkőmivesi titokról a régiek.«

Matskássy József : A »szabadkőmivesség Franciaországban.«

Szemerjai Károly : »A szabadkőmivesség gyakorlati eredményei.«

Nyilasy Pál dr. : »A párbajról.«

Tóth Gyula : »A népkönyvtár.«

Kőhegyi Lajos dr. : »A gyógyult elmebetegek.«

»Visszaélések a modern orvosi tudományban.«

Lipcsey Ádám dr. : »A meggyőződés.«

Főkövi Lajos : »Modern játékonyság.«

Egyes testvérpáholyok indítványa folytán felvetődik az érdekesebb felolvasások és szónoklatok kiadásának gondolata, mely többféle alakot öltve, ezen években még csak tervezgetés marad. Hasonlókép a páholy történetének megírása is többször szóba kerül. Még 1891. febr 13-adikán határozza el a páholy Kulinyi Zsigmond indítványára a páholytörténet megíratását. A testvérek többször sürgetik a tisztikart, mely végre azt javasolja, hogy a mun-

kát az irodalmi bizottság vállalja magára. Az önkéntes mentő egyesület, s a szünidei gyermektelep létesítése sem tud a gyakorlati megoldás útjára jutni, bár az utóbbi érdekében a brassói »Pannonia« páholy felavatási ünnepélyének alkalmával, 1891. máj. 17-edikén a páholy egyik testvérünket Erdélybe küldi idevágó tanulmányozás végett.

Kezdeményező lépést tesz a páholy a hivatalos óráknak és tanításnak egyfolytában való tartására, s egy népkönyvtár alapítására.

Az előbbi tervet kísérletképen a városi polgári és kereskedelmi iskola valósította meg, népkönyvtár pedig az alsóvároson létesült szabadkőmivesi kezdeményezésre.

A páholy több alkalommal oszt szét ingyen ponyvairodalmi jó könyveket, a gyárak munkásai, kórházak betegei, a tanya népe s a város iparostanulói között. — Arany Toldiját háromszáz példányban terjeszti el a nép körében.

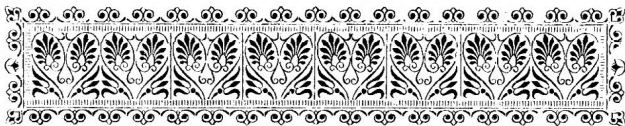
A süketnémák ügyének felkarolására megnyeri a város köztörvényhatóságát, mely évente 1000 frtot vesz fel költségvetésébe a szükséges alap megalkotására.

Igen szép és tanulságos viták folytak a páholy munkáin különösen a párbajkérdés, az iskolai oktatás és a halotti koszorúk kérdése felett. — Ez utóbbi ügy az 1890. március 22-edikén tartott nővérestélyen is a főtárgyat képezte, mely alkalommal a nővérek tulnyomó száma a koszorúküldés mellett nyilatkozott.

Főigyekezetét fordította a páholy ezen időben arra is, hogy Szeged vidékén szabadkőmives körök és páholyok keletkezését előmozdítsa. A közelségben, sem Szabadkán, sem Zomborban nem lehetett a tervet megvalósítani, Zimonyban azonban sikerült megalapítani a »Stella Orientalis« páholyt, az »Árpád«-páholy első leánypáholyát, mely nagyrészt belgrádi polgárokból alakulva, a magyarországi szabadkőmivességnek Szerbiában is utat egyengetett.

De ha volt is egy-egy eredménye a lelkesebb tagok buzgóságának, beteg volt maga a páholy. A sok kellemetlenség a munkakedvet aláásta. A belső fegyelem meglazulása lépten-nyomon megnyilvánult, s magát a páholy fennállását is veszélyeztette. Az 1891. ápril 19-edikén újra munkába álló Nyilasy Pál dr. főmesternek azonban sikerült a páholyt a rendes fejlődés útjára visszaterelni.

A „STELLA ORIENTALIS“ MEGALAPÍTÁSA.

Az 1887. év folyamán, midőn lelkesedéstől duzzadó munkakedvvel fáradnak az »Árpád«-páholy műhelyében a durva kő simításán s a mester terve szerint való alkalmazásában, Kőszeghváry Kálmán Zimonyban lakó t-ünk június 24-edikén azon értesítést küldi főmesterükhöz, hogy több előkelő állásu, kifogástalan jellemű zimonyi és belgrádi ismerősével páholy-alapítás tervezéséhez fogott s ez irányu törekvéseihez az »Árpád«-páholy támogatását kéri.

A páholy nagy örömmel veszi a jelentést tudomásul s elhatározza, hogy a zimonyi páholy megalapítására minden tőle telhetőt megtesz.

Kőszeghváry Kálmánnak ezen első kísérlete nem sikerül. A kitartó testvér azonban nem mond le tervéről, hanem új egyének számításba vonásával igyekszik azt megvalósítani. Másfél év múlva azután nyolc folyamodvány beküldésével a következő levélben jelenti be fáradozásainak eredményét:

Az »Árpád«-páholynak

Szegeden.

Igen érdemes főmester!

Szeretett testvérek!

A mint méltóztatnak tudni, még mult évben egy szabadkőmives páholy létesítésén fáradoztam. Ebbeli működésemnek sikere nem volt, mert az ajánlkozók tulnyomó része a tizenkettedik órában szándékát megváltoztatta, hogy miért, nem kerestem.

A Belgrádban lakó magyar alattvalók között azonban több kereső jelentkezett.

Van szerencsém egyelőre nyolc belgrádi s három zimonyi kereső folyamodványát beküldeni, azon tiszteletteljes megjegyzéssel, hogy legközelebb még 6—8 keresőlevelet fogok a páholy elé terjeszteni.

Ha esetleg Zimonyban létesülhetne szabadkőmives páholy, — a »La vraie Union« formára berendezve, — azt hiszem prosperálna, mert ha már egyszer páholyunk lesz, a keresők száma is növekedni fog.

Üdvözetem és szerencse kívánatom kifejezése után maradtam a nagytekintetű szabadkőmives páholynak

Zimony, 1888. novemb. 20.

alázatos szolgálja

Kőszeghvár Kálmán
tv.

A dec. 14-ediki munkán újra három zimonyi s három belgrádi, 1889. január 4-edikén egy zimonyi, két belgrádi, s október 18-adikán két zimonyi s két belgrádi keletű keresőlevelet nyujt be a fáradhatatlan Kőszeghvár Kálmán t.

A páholy, hogy a legnagyobb óvatossággal járjon el a személyek megválogatásában, két mester tagját Zimonyba és Belgrádba küldi a szükséges informátiók megszerzése végett.

Február 15-ödikén a testvérek a beérkezett jelentések alapján két keresőt elutasítanak, tizenkettőt pedig tiszta, világos szavazással a fölvételre alkalmasnak ítélnék, március elsején pedig ismét három kereső felett golyóznak kedvező eredménnyel.

Ezek után megkezdődik a zimonyi és belgrádi keresők felavatása. A felvételre alkalmasnak ítélt tizenöt kereső közül azonban csak 8 jelent meg, akik a következő sorrendben nyerték meg az »Árpád«-páholyban a teljes világosságot :

Staud Ferencz 1889. márc. 29. I. és II. ;
márc. 30. III.

Allin László 1889. ápr. 21.

Fuchs József 1889. ápr. 21.

Goldner Dezső 1889. ápr. 21.

Engel Sándor 1889. ápr. 21. jun. 16. II.

Jankovits András 1889. jun. 10. I. és II.

Beck Mosin 1889. jul. 28., nov. 17. II. és III.

Radulovits Wasa 1889. szept. 1.

A május 24-ediki munka foglalkozik első ízben a belgrádi és zimonyi testvérek azon kérelmével, hogy az »Árpád«-páholy a Zimony keletén tervezett szabadkőmives páholy megalapításában az ott lakó testvéreket támogassa.

A testvérek elhatározzák, hogy az új páholy létesítésére le fognak randulni Zimonyba, valamint hogy a béremelési díjakról leány-páholyuk javára lemondanak, egyszersmind megbízzák Polgár Sándor dr. t.-t, hogy a belgrádi és zimonyi testvérekkel a további teendőkre nézve megállapodást létesítsen.

Junius 10-edikén jelenti a szónok, hogy a belgrádi és zimonyi testvérek az »Árpád«-páholynak minden határozatához készséggel hozzájárulnak; a Belgrádban lefolyt politikai események miatt azonban a páholy-alapítás alig lesz megvalósítható.

Páholyunk, nehogy a szépen megindult mozgalom eredménye kétségessé váljék, szívesen vállalkozik arra is, hogy a még fel nem vett keresőket Belgrádon szabad ég alatt felavassa.

A zimonyi és belgrádi testvérek buzgósága leküzde az akadályokat s 1889 nov. 30-adián már a következő tábla ad hirt az új páholy megalkulásáról.

Or. Belgrad, den 30. Nov. 1889.

An die ehrw. Symbol Gr. L. von Ungarn.

O. Budapest.

Beseelt von dem Wunsche im fernen Osten der königl. Kunst zu huldigen und eingedenk der hohen Mission, welche unseres edlen Bundes in den halbcultivirten Ländern des Orientes harrt, haben die unterfertigten in Semlin und Belgrad wohnenden Brr. den Entschluss gefasst, eine eigene Bauhütte unter dem hohen Schutze der ehrw. Symb. Gr. L. von Ungarn zu gründen.

Zu diesem Behufe versammelten sich dieselben zu einer Conferenz, in welcher definitive Beschlüsse gefasst wurden, deren Ergebniss vorliegende Tafel ist.

In erster Linie wurde beschlossen, dass die zu gründende Loge den Namen »Stella Orientalis« führen, im O. Semlin in deutscher Sprache arbeiten und sobald als möglich ins Leben gerufen werden soll; ferner wurde das provisorische Beamten-Collegium folgendermassen zusammengestellt.

M. von St. Alphonse Brun	Mitgl. der L.	»Árpád.«
Dep. M. Colom. Kőszeghvár	„ „ „	»Árpád.«
I. Aufs.: Samu Ludassy	„ „ „	»Hiram.«
II. Aufs.: Alex. Engel*)	„ „ „	»Árpád.«
Redner: Julius Stielly jun.	„ „ „	»Galilei.«
Secretär: Vasa Radulovits*)	„ „ „	»Árpád.«
Schatzmt.: Andr. Jankovits*)	„ „ „	»Árpád.«
Vorb. Mt.: Josef Wolfner	„ „	»Könyves Kálmán.«
Biblioth.: Vladisl. Allin*)	„ „ „	»Árpád.«
Tempelh.: Mosin Beck	„ „ „	»Árpád.«
„ Dezső Goldner*)	„ „ „	»Árpád.«

Bemerkung: Die mit *) bezeichneten Br. wurden von der Loge »Árpád« eigens zum Zwecke in Frage stehender Gründung aufgenommen.

Im Anschlusse hieran beehren wir uns anzuzeigen, dass sich die L. »Árpád« mittelst architect. Tafel bereit erklärt hat, zum Zwecke der Gründung die Br.: Engel, Radulovits, Jankovits, Allin und Goldner in den 3. zu befördern.

Nachdem nun die genannten Br. durch deren profane Beschäftigung zu ihrem Leidwesen verhindert sind in aller nächster Zeit im O Szegedin zu erscheinen, bitten die Unterfertigten ehrerbietigst die ehrw. Gr. L. möge einen Br. Mt. als Vertrauensperson hierher entsenden, welche im Namen und Auftrag derselben die notwendige Lohnerhöhung bezeichneter Br. unter freiem Himmel vornehmen und uns sodann bei Constatirung der L. ratend zur Seite stehen möge.

Nachdem die Frage der Gründung sich wegen verschiedener Verhältnisse, vor Allem wegen zu grosser Umständlichkeit der Reisen nach Szegedin nunmehr schon seit zu langer Zeit heramzieht, bitten wir die ehrw. Gr. L. um rascheste Verständigung über deren hohe Entscheidung, unter gleichzeitiger Mitteilung, ob es auch die zu befördernden Br. gleich der übrigen vor eventueller Entsendung und Hierherkunft des Gr. L. Delegirten bereits gedeckt haben müssen, oder nicht.

Im Falle die Gr. L. unser Ansuchen gewähren sollte, bitten wir, dem Delegirten die Ritualien, Drucksorten, etc. mitzugeben, sowie denselben dahin bevollmächtigen zu wollen, dass derselbe nach vorheriger Prüfung unserer mrr. Dokumente die L. als constituirt erklären könne. Die für obige Behelfe, sowie für die Gründung zu zahlenden Gebühren werden wir dem Delegirten Brr. übergeben.

Mit Rücksicht darauf, dass wir vorläufig über geringe finanzielle Mittel verfügen und das Schicksal jener Ll. vor Augen haltend, welche mit bedeutenden Schulden beginnend sich nie, oder nur mit grösster Anstrengung und Opferwilligkeit der Brr. der Finanzcalamitäten erwehren konnten, haben wir uns entschlossen, in Allem und Jedem die grösste Sparsamkeit walten zu lassen, nun je eher finanziell zu erstarken und unsere Mittel den höheren Zwecken der königl. Kunst weilen zu können.

In erster Linie wollen wir dieses bei der Logeneinrichtung betätigen, indem wir — wenn irgend möglich — der Neuanschaffung einer solchen ausweichen wollen, versuchend den Ankauf der Einrichtung einer der 20—22 eingeschläferten Ll. nachdem wir nun keine Kenntniss davon haben, wo solche zu haben sind, wessen Privateigenthum dieselben bilden, und an wen wir uns diesbezüglich wenden sollen, bitten wir die ehrw. Gr. L. uns hierbei helfend zur Seite zu stehen, und uns event. im Wege eines Aufrufes im offiziellen Organ, sowie Vermittelung des Ankaufes durch die Kanzlei der ehrw. Gr. L. zu einer solchen verhelfen zu wollen.

In Anbetracht dessen, das die meisten unserer Brr. heute noch Angehörige der L. »Árpád« im O. Szegedin sind, mehrere derselben von genannter Loge eigens zum Zwecke der Gründung einer neuen Bauhütte aufgenommen wurden, indem uns ferner diese L. bisher bestens unterstützt sowie ihren kräftigsten Beistand in Rat und Tat in intellectueller und materieller Hinsicht auch für fernerhin zugesagt hat, betrachten wir die L. »Árpád a testvériséghez« im O. Szeged dankbarst als unsere Mutter-Loge.

Demgemäss verständigen wir dieselbe von unserem gegenwärtigen Schritte mit dem Ersuchen, uns auch ihrerseits gelegentlich der von ihr bereits bewilligten und von der Gr. L. vorzunehmenden Lohnerhebungen und zur Constituirung der Tochter L. enige Brr. zu entstenden.

Schliesslich bitten wir die ehrw. Gr. L. nochmals dringenst um Gewährung unseres Ansuchens, dessen rascheste Erledigung, sowie auch um die gleichzeitige Verständigung hievon an die L. »Árpád« p. unsere prof. Adresse Alphonse Brun Bureauchef der serb. Staatsbahn Belgrad, Grand Hôtel.

Mit ehrf. und brüderl. Gr. verbleiben wir i. d. u. h. Z. Engel m. p., Stielly m. p. Wasa Radulovits m. p., Brun m. p., Beck m. p., Goldner m. p., Wolfner m. p.; Brr.: Allin, Jankovits und Kőszeghvárý abwesend, in Vertretung u. Vollmacht: Brun m. p.

Az »Árpád«-páholy a legnagyobb előzékenységgel teljesíti a »Stella Orientalis«-t megalapító testvérek minden kívánságát: megadja a béremléseket, megszavazza a kért díjak visszaadását, közbenjár a »Zur Grossmuth«-páholy szerelvényeinek megszerzésében, s elintézi a testvérek szabályszerű elbocsátását; midőn pedig Beck Mosin tv. a zimonyi s belgrádi testvérek üzenetével Szegeden jár s az »Árpád«-páholyt mint anyapáholyt a »Stella Orientalis« alapítási ünnepélyére meghívja, — elhatározza, hogy háromtagu küldöttséggel fogja magát Zimonyban képviseltetni, s az összes páholytagokat felhívja a küldöttséghez való csatlakozásra.

A zimonyi és belgrádi testvérek nevében Engel Sándor tv. is megleghangu levélben hívja meg az »Árpád«-páholyt az alapítási munkára, s egyszerűsmind jelzi, hogy az ünnepély napját, mihelyt a

nagypáholy kiküldöttjének érkezéséről hirt kapnak, táviratilag fogják velünk tudatni.

Nem kis meglepetést okozott tehát az »Árpád«-páholy tagjai sorában, midőn Staud Ferenc t. fed. kérelmének elintézését sürgető leveléből arról értesül, hogy a »Stella Orientalis« alakuló munkáját 1890. jun. 19-edikén megtartotta, — az anyapáholy teljes mellőzésével.

A »Stella Orientalis« március 10-edikén kelt, s az öt világosság által aláírt táblája, azzal menti e mulasztást, hogy az alakuló munka minden ünnepélyes színezetet nélkülözött, s hálatelt szavakkal kéri meg az anyapáholy tagjait és főmestert, hogy tetszésük szerint jelöljenek ki valamely vasárnapot leutazásokra, a »Stella Orientalis« akkor fogja tartani legelső díszmunkáját az »Árpád«-páholy tiszteletére.

Az »Árpád«-páholy örömmel fogadja e szíves meghívást, s hogy a testvéries viszony erősítéséhez a maga részéről töle telhetőleg hozzájáruljon, hét tagu küldöttséggel képviselteti magát a »Stella Orientalis« április 27-ediki díszmunkáján.

Ez alkalommal Szivessy László dr. h. fnt. páholyunk nevében lelkes szavakban üdvözlí Kőszegváry Kálmánt, kit az »Árpád«-páholy a »Stella Orientalis« alapítása körül tanúsított érdemeinek elismeréséül — márc. 14-edikén — tiszteletbeli tagjául választott meg.

A Zimonyba utazott küldöttség, a melyhez két nővér is csatlakozott, átvándult Belgrádba is, az

ottani testvérek meglátogatására. Mindkét helyen elhalmozta a vendégszeretet kedvességeivel a szegedieket, akik kellemes emlékekkel tértek haza ezen élvezetes és tanulmányos utjokról.

A véletlen találkozásával ugyancsak március 14-ikén választotta meg a »Stella Orientalis« Nyilassy Pál dr. főmesterünket tiszteletbeli tagjává, aki következő levélben mond e figyelemért a »Stella Orientalis«-nak köszönetet.

Kedves testvérek!

Köszönettel vettem 1890. évi március 14-ikén kelt nagybecsű táblájukat, a »Stella Orientalis« tiszteletbeli tagjává történt megválasztásomról.

Távol áll tőlem, hogy e meg nem érdemelt kitüntetést saját magamnak tulajdonítsam, kinek még nem volt alkalma zimonyi testvérek irányában érdemeket szerezhetni; tudom, hogy bennem, mint az »Árpád«-páholy ez idő szerinti fnt.-ében, tulajdonkép magát a szegedi anyapáholyt akarták megtisztelni.

Én tehát úgy a magam, mint a szegedi »Árpád«-páholy nevében biztosítom a kedves testvéreket, további testvéries ragaszkodásunkról, s óhajtom, hogy a V. E. N. É. M. adjon a »Stella Orientalisnak« időt és szerencsét arra, hogy kiválasztott őrhelyéről a felvilágosodást és az igazi humanizmust messze terjesszesse, s csillaga ifju tűzével oly erősen és oly magasan ragyoghasson, hogy fénysugarait az anyapáholy még hazáról is megláthassa.

A zimonyi páholynek, s minden egyes tagjának szeretetébe ezentulra is ajánlva magamat, óhajtom, hogy a testvéries kölcsönös ragaszkodás érzelmei hosszú időkre — mindig fennmaradjanak, s érintkezéseink a jövőben is minél sűrűbbek legyenek.

Nyilassy,
fnt.

AZ „ÁRPÁD”-PÁHOLY FEJLŐDÉSÉNEK TETŐPONTJÁN.

1891 szept. 25—1895 május 29.

Abból a zilált helyzetből, melybe a páholyt a nyolcvanas évek sokféle kellemetlensége sodorta, csak az 1891. év végén kezdünk kibontakozni.

A páholy jól tudja azt, hogy bajainak legfőbb oka a pénzkezelés alaki hiányosságaiban, s ezzel kapcsolatosan kötelezettségeink rendetlen teljesítésében van, egész erejével arra törekszik tehát, hogy e tekintetben a legszigorubb bírálat előtt is megállhasson. Mindenekelőtt megkezdí a nagypáholynál a hátralékok törlesztését, s az 1890. június 26-odikán tartott páholyvizsgálat megállapodásai értelmében, havonta 25 frtot küld fel, megszakítás nélkül, 1893. július haváig, amikor hátralékait teljesen kiegyenlíti.

Hogy pedig a páholy a könyvek czélszerűtlen vezetése miatt folyton megújuló panaszoknak véget vessen, 1892-ben e munka teljesítését egyik gyakorlati könyvvezető testvérre bizza, s számára külön tiszteletdíjat állapít meg.

Teljesen rendezik a testvérek a 79-ediki árviz-kölcsön ügyét. Az általános takarékpénztárból megtérült 1907 frt 80 krból annak rendeltetése szerint páholyház-alapot alkotnak. A még künnlevő összegek behajtását sikerrel szorgalmazzák, az értéktelenné vált követeléseket törlik, a páholy tartozását az alappal szemben megállapítják, s az egész ügy állapotáról tiszta képet nyújtanak. A páholy ugyan a mult időkből maradt tetemes hátralékok miatt még nincs abban a helyzetben, hogy az előbb külön nem kezelt alapból elköltött pénzt már most visszatérítse, de e kötelezettségének teljes tudatában a legszigorubb takarékossgot tüzi ki vezérelvül, s a 25 éves fennállás jubileumának rendkívüli terhekkal járó esztendője után az árvizkölcsön alapjának teljes visszafizetését tekinti legelső feladatául.

Az elszámolás szerint :

1. A nagypáholy kiadása, kezelési
s utazási költségekre . . . . 426 frt 64 kr.
2. Páholyunk berendezésére fordítva 942 frt 43 kr.
3. Segélykép kiosztva . . . . . 4541 frt 63 kr.
4. Az »Ált. takarékp.« bukásával
elveszett . . . . . 2861 frt 70 kr.
5. Künnlevőség, nagyrészt behaj-
tatlan . . . . . 2969 frt — kr.
6. Az »Árpád«-páholynál . . . . 3361 frt 50 kr.
7. A páholyházhoz alapanb tőkésítve . . . . . 1907 frt 80 kr.

A 79-ediki segély főösszege: 17,010 frt 70 kr.

Mivel a szigorubb gazdálkodás előtt nyilvánvalóvá lett, hogy a páholy jótékonyági célokra erején felül költekezik, e téren is a takarékossg elvét

állapítja meg irányadóul s arra törekszik, hogy a jótékonyági célokra áldozott pénzösszegekből tőkét teremtsen, s adakozásait a tőke kamataira korlátozza.

E törekvés legszebb alkotása a »Jótékonyági alap«, mely a testvérek áldozatkészsége folytán 1892. márc. 4-edike óta 1200 frtra emelkedett fel.

Alkotmányunknak ide vonatkozó utasításait szigorú alkalmazásba véve, sikerül a páholynak vagyonkezelését, — mely ugyszólván a kezdettől fogva rendetlen volt, s a bajoknak egyik legfőbb okává lett, — mintaszerűvé változtatni.

Rendezi a páholy pénzügyeivel együttesen anyakönyvét is. Az 1889-edik évben a tagok száma a kimutatás szerint 88. Majláth Béla, h. nagymester látogatása alkalmával azonban kiderül, hogy a páholy névsorában rég meghalt testvérek is szerepelnek, s a páholytól elszakadt tagok leszámításával a tényleges szám csak 63-ban állapítható meg. — Nem kevesebb, mint 32. tv.-t kellett egy évben kitörölni! S mennyi kérdezetésre, mennyi írásra, tárgyalásra volt a kellő adatok megszerzése, s a szabályszerű törlések teljesítése végett szükség!

A mint a rendezés, fegyelmezés műve előre halad, s a páholy az anyagi zavarok bénító hatása alól felszabadul, szellemi élete is lendületet nyer, s tekintélye és kifelé ható vonzó ereje is növekszik.

Ez örömdetes jelenség első sorban a páholytagok számának rohamos emelkedésében nyer kifejezést.

Az 1891-edik évben nyolc felavatás s két befogadás mellett is még csak egygyel emelkedik a létszám, mert az előzőleg végzett 32 törlés után még hat tv.-t kellett törölni, kettőt pedig szabályszerűleg elbocsátani; — így veszteségünk egy ö. k. k. tv. beszámításával kilencre emelkedett.

Az 1892. és 1893. években azután a keresők száma oly magasra szökkent, a mely az előző husz év adatait messze tulszárnyalja. E két évben nem kevesebb, mint negyven munkás állt az activ tagok sorába! — Az »Árpád«-páholy tagjainak száma 1890-ben kiigazitott 63-as létszámról egyszerre 91-re emelkedett, s azóta, bár lassubb, de egyenletes fejlődésben 95-öt ért el.

A munkák száma évente 40 körül ingadozik, s így a nyári szünet levonásával csak kivételes esetben mulik el hét a nélkül, hogy a testvérek a páholyban ne találkozzanak. — A jelenlevők átlagos száma pedig az összes páholytagoknak negyedrészt, a szegedieknek harmadrészét éri el, s így egészen kedvező színben tünteti fel a tagok buzgóságát.

A páholy munkái az ügykezelési kérdések száraz tárgyalásától megszabadulnak, s a szellemi munkálkodásra több idő jut.

Szabadkőmivesi tárgyú felolvasások soha nem voltak oly nagy számban páholyunkban.

Ily irányu munkálkodásunkra jellemzők:

»A földi culturegyesület.«

»Gyógyult elmebetegségei segélyezése.«

»A párbajról.«

Választás a tagok számára 1870 május 29-től 1895 május 29-ig.

Résztelvezés		1870	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	Összes
Felvátást nyert		12	24	16	9	2	10	2	1	5	1	2	3	5	6	7	6	8	6	14	7	8	12	21	7	3	195	
Belevá- dást nyert	tanonc	6	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	10	
	legény	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Keltett összesen	mester	9	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	2	2	—	23	
	mester	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kifüggő- tellett		27	26	16	9	2	11	2	1	7	1	3	3	5	5	7	6	9	5	14	7	10	17	23	11	3	230	
Szabály- szerű elbo- csátást nyert	tanonc	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	
	legény	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	
Örök kelethe költözött	mester	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	12	1	2	2	—	—	30	
	mester	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	
Kilépést összesen	tanonc	—	1	2	4	9	5	8	1	1	9	1	1	2	3	4	4	1	1	12	32	9	21	8	2	135		
	legény	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
Legényre lett	mester	8	17	21	3	4	3	1	4	—	2	3	2	6	3	2	7	4	9	4	7	4	10	9	1	141		
	mester	—	23	11	10	3	—	—	2	2	—	2	—	1	4	3	3	1	8	6	8	3	3	7	3	5	111	
Béremelését nyert		8	40	32	13	7	3	1	6	2	—	4	3	3	10	6	5	8	15	10	17	7	10	7	17	12	6	252
Létszám dec.	tanonc	10	19	14	20	16	19	19	14	19	20	16	19	17	13	16	14	16	17	18	16	14	22	28	24	26	—	
	legény	8	2	12	5	5	6	7	8	6	5	4	7	7	9	8	7	12	10	8	7	5	8	9	11	17	13	
31-edién	mester	9	31	40	48	50	48	44	41	44	44	43	42	43	46	48	49	48	56	61	63	42	42	48	52	53	56	
	összesen	27	52	66	73	71	73	70	63	69	69	63	65	69	72	69	72	74	82	86	84	63	64	73	91	94	95	

- »Paradoxonok a szentírásban.«
- »Az ártatlanul elítéltek kárpótlása.«
- »Az igazság.«
- »Torzképek a modern társadalomból.«
- »A hittan és történelem a jövő iskolájában.«
- Az »Odd fellow-kről.«
- Az »Esseniekéről.«
- »Rongyos egyesület.«
- »A vásárhelyi inségesek.«

A páholy megvalósítja azon régebbi tervét, hogy a munkákon tartott érdekesebb dolgozatokat s kiválóbb munkálatokat kinyomatja.

A füzetek »Az »Árpád«-páholy könyvtára» címet viselik; 1892. január elsejére jelenik meg az első szám s azóta egy-kettő évente forgalomba kerül.

Eddig a következő tíz dolgozatot adta ki a páholy:

I. Mozart a szabadkőmivességekben. Irta: Főkövi Lajos.

II. Páholyunk működése 1891-ben. — Irta: Arató Frigyes.

III. Szabadkőmivesség és hazafiság, Irta: . . . , németből fordította Kőhegyi Lajos dr.

IV. Gyászbeszéd Besze János testvér felett. Irta: Kőhegyi Lajos dr.

V. Páholyunk működése 1892-ben. Irta: Arató Frigyes.

VI. Egy királynő a szabadkőmivességről. Irta: R. J.

VII. Páholyunk működése 1893-ban. Irta: —

VIII. Gyászbeszéd Kossuth Lajos testvér felett. Irta: Kőhegyi Lajos dr.

IX. Páholyunk működése 1894-ben Irta: Arató Frigyes.

X. Emlékbeszéd Kossuth Lajos testvér felett. Irta: Pálffy Viktor.

A II., IV., VII. és IX. számmal jelzett füzetek a titkár évi jelentését tartalmazzák s mivel az

összes munka jegyzőkönyvi kivonatait, valamint a pénztári kimutatást, a személyi ügyekben történt változásokat s az alapok állapotát közlik, egy-szersmind az egyes években kifejtett tevékenységet kritikailag méltatják, a páholy azon tagjai számára, a kik a munkákat csak ritkán látogathatják, tájékoztatóul szolgálnak s az ellenőrzésbe az összes tagokat belevonják.

Az »Árpád«-páholy mindinkább közelebb jut ama nagy missio teljesítéséhez, mely reá a dél-magyarországi szabadkőmivesség életre keltésében vár. Baja, Ujvidék, Temesvár, Versec, N.-Beckerek, Oravica, Lippa, Karánsebes keletén rég el-némult a szabadkőmivesi kalapács kopogása; a nemzetiségi és felekezeti ellentétek ezen nagy darab földjén oly ritkák a humanismus őrtüzei, alig képesek sugaraikkal egymásig elhatolni.

Az »Árpád«-páholy tagjai legfőbb törekvésüket irányíthatják ma már arra, hogy Szegedet az alföld s az idegen nemzetiségek által lakott délvidék számára a szabadkőmivességben is oly jelentőségre emeljék, amely azt kulturai, politikai, közgazdasági téren méltán megilleti.

S már eredmények jelzik ezen irányban kifejtett törekvéseinket. — A zimonyi »Stella Orientalis« ugyan ez időig egyetlen leánypáholyunk, de 1891. óta a vidéki tagok száma évről-évre rohamosan emelkedik s ma már a 29-et érte el.

Nagy buzgósággal terveztük a kikindai szabadkőmivesi kör megalakítását, tanácskozások folytak

több alkalommal ezen ügyben, úgy Kikindán mint Szegeden, de a kedvezőtlenül alakult viszonyok türelemre kényszeritenek bennünket.

Szabadkán, Zomborban, Vásárhelyen hasonlólag megindult már a mozgalom a szabadkőmivesség meghonosítására, de a szükséges óvatosság épen a legelső lépéseket teszi legnehezebbekké.

A páholyokkal való összeköttetéseink a legkedvezőbbekké alakultak. Képviselőket küldtünk a brassói »Pannonia« s a szolnoki »Alföld« felavatási ünnepélyére, valamint a budapesti »Humboldt« 25 éves jubileumára. Nagyobb küldöttséggel vettünk részt a kikindai ttv. által rendezett vallásos estélyen, a mely alkalommal egyik t.-ünk a református templomban »Vallás és tudomány« című felolvasást tartott.

A brassói »Zu den drei Säulen« német nyelvű páholy szónokát, Obert Ferenc t.-t, akitől a vándorszónokok intézményének terve ered, vendégül hívta meg páholyunk »Freimaurerei und Patriotismus« tárgyú felolvasásának megtartására. Minket pedig az a kitüntetés ért, hogy Kulinyi Zsigmond t.-ünk a budapesti »Demokratia« páholy meghívására tartott vándorszónoki minőségben hatásos felolvasást. »A mai szabadkőmivesség hivatása, eszközei és hadserege« elismerést szerzett t.-ünknek s általa páholyunknak. Az 1892 edik év folyamán Váradi Antal t. a »Demokratia« fnt.-e viszonzta e látogatást, s mint kalapácsvezető főmester felvételi szónoklatával emelte az est ünnepélyességét.

A páholytagok lakóhely szerint.

L a k ó h e l y e k	1891	1892	1893	1894	1895
Horgos	—	—	—	1	1
Hód-Mező-Vásárhely	1	1	1	1	2
Csongrád	—	—	—	2	2
Kis-Zombor	1	1	1	—	—
Nagy-Kikinda	—	1	7	6	6
Széchenfalva	1	—	—	—	—
Ó-Kanizsa	—	—	—	1	1
Zenta	—	—	—	1	1
Ó-Becse	—	—	2	1	1
Zsablya	—	—	—	1	1
Baja	1	1	1	—	—
Nagy-Lak	1	1	1	1	1
Nagy-Szt.-Miklós	1	1	1	1	1
Temesvár	—	—	—	2	2
Csaba	1	1	1	1	1
Debrecen	1	1	1	1	1
Lugos	—	1	1	1	1
Sósdia	—	—	—	1	1
Budapest	3	3	3	3	3
Hazai nem szegedi	11	12	20	25	26
Belgrád	1	1	1	1	1
Bécs	1	1	1	1	1
Boroszló	—	—	—	1	1
Külföldi	2	2	2	3	3
Szegedi	51	65	69	66	66
Főösszeg	64	79	91	94	95

Magyarország symbolikus nagypáholya is jóakaratu érdeklődéssel fordul az »Árpád«-páholy felé. Felvételi szabálytalanságok, tartozási hátralékok, administratív mnlasztások nem képezik már a levelezések tárgyát, s a jóviszony meglazulásának okait; az »Árpád«-páholy, mely nem régiben még annyi bajt és gondot okozott, csakhamar egyike lön Magyarország legerősebb és legfegyelmeltebb páholyainak. Az 1894. nov. 24-edikén vizsgálatot tartó Berecz Antal tisztt. és h. nagymester is örömmel jelenti ki, hogy mindent a legnagyobb rendben talált, s az »Árpád«-páholy erőteljes fejlődéséről győződött meg.

S mig az 1891-edik év még csak a kibontakozás küzdelmeit mutatja, 1892-ben a szegedi »Árpád« páholy a harmonikus fejlődésű szk. páholy mintaképe.

Sajnos, a páholy nem maradt meg sokáig e magaslaton.

Már az 1893-adik évben megzavarta némileg az összhangot az egyházpolitikai kérdések tárgyalása, s a tiszttkar meghasonlását, a titkár lemondását és a páholyból való kilépését idézte elő.

Az utolsó két év pedig oly sajnálatos összeütközések kellemetlenségeivel támadta meg a páholy belső életét, amelyek magukban véve is elégségesek volnának egy gyengébb páholyt teljesen megbénítani, sőt el is némitani.

Az 1894-edik év történetén végig huzódik a páholy két főtagjának egyenetlenkedése. A szabad-

kőmivesi bűnvádi eljárás minden kellemetlenségeit át kellett a páholynak élnie. S midőn egy kiváló t.-ünk elvesztésének árán remélhattük már, hogy páholyunk a belső béke teljességével láthat munkájához, akkor az 1895-ödik év eleje még nagyobb bajt zuditott reánk. Az ellentétek teljes kiélesedése által a páholy két legfőbb munkásáról s azok között nagyérdemű főmesterünkről kellett lemondanunk.

Az »Árpád«-páholy azonban átvergődött e bajokon. Az 1895. évi tisztikar megalakítása ugyan nagy nehézségekkel járt, de végre is sikerült Nagy Gyula és Pálffy Viktor t.-ek személyében oly munkásokat állítani a főmesteri és szónoki tisztségekre, a kik új erővel és ambícióval tartják meg a páholyt az egészséges fejlődés útján.

Hogy a páholy szellemi munkásságában a testvérek családjai is némi részt vegyenek s a barátságos összeköttetés a nővérek között is erősödjék, a tisztikar több alkalommal gondoskodott nővér-estélyek tartásáról.

Az 1893-adik év február 25-ödikén fényes ünnepélyt rendezett a páholy a Tisza-szálló termeiben.

A munka legfőbb tárgyát azon érdekes kérdés megvitatása képezte: mikép terjeszkedjék a szabadkőmivesség? Két testvér azt a nézetet domborította ki, hogy a szk.-ségnek minél több munkásra van szüksége, másik kettő pedig azon álláspontot védelmezte, hogy a szigorú megválogatás a legfőbb érdek. Az ünnepély sikerét Reizner Vilma nővér fokozta énekével.

Az 1894-edik évben két nővérpáholyt s egy majálist rendeztek a testvérek. Az első estén Köhegyi Lajos dr. fejtegette azon hivatást, mely a szk.-ségben a nővéreknek jut osztályrészül, a másodikon az ö. k. k. Kossuth Lajos t.-ről emlékezett meg páholyunk.

Kossuth Lajos t. halálának évfordulóját 1895-ben nővérmunkával ünnepeltük meg, Pálffy Viktor szónok t. méltatta azon küzdelemteljes életet, amelyet nagynevű martirunk a szabadkőmivesség eszméinek szolgálatára szentelt.

Emlékünnepet tartott páholyunk 1891. december 4-edikén is, Mozart, a nagy szk. zeneköltő halálának 100 éves évfordulóján. Az ünnepélyen Fökövi Lajos t. olvasta fel «Mozart a szk.-ségben című dolgozatát, Kass János és Reich Benő tt. pedig elénekelték Mozartnak »Maurer Gesellenlied» és a »Papok kettőre» dalát.

1892. május 20-án Klapka György t. haláláról emlékezik meg páholyunk kegyelettel.

Az »Árpád«-páholy megerősödésével újra felveszi fonalát nem egy oly kezdeményezésnek, a melyről a testvérek a páholy bajainak összetorlódása idején megfeledkeztek. Több alkalommal foglalkozik a siket-némák ügyével, s az előmunkálatokban annyira halad, hogy már az 1895-ös évben a szegedi siket-néma-intézet megnyitását lehetett reményleni. A páholyon kívül álló tényezőkön mult, hogy ezen ügy elintézése halasztást szenvedett.

A szegény iskolás gyermekek gyámolításának kérdését is újra feleleveníti a páholy s ez irányban is öröndetes eredményt ér el, a mennyiben 1895-ben megalapítja az ugynevezett »rongyos egyesületet«, mely a társadalom újabb megterhelése nélkül törekszik a szegény iskolás gyermekek szánandó helyzetén javítani.

A telekvétel ügye is konkrét alakban került a páholy elé, s majdnem szerencsés elintézésre jutott. Egy alkalmas telek került önkéntes árverésre, s az I. f. p. m. elhatározta, hogy 3000 frtig az árverésben részt vesz. A megbizott testvérek 3010 frtot meg is ajánlottak, de a telek jóval drágábban kelt el, s így arról a páholynak le kellett mondanía.

Igen tevékeny részt vettek a testvérek az egyházpolitikai mozgalmakban is.

Pálfy Viktor az 1893. febr. 18-adián tartott munka elé a következő indítványnyal lépett :

»Szóíittassanak fel a páholy összes tagjai, hogy a mennyiben Szeged szab. kir. város legközelebbi közgyűlésén felmerülne oly indítvány, mely a kormány egyházpolitikai programjának támogatását célozza, a legszélesebb körben közreműködjenek, hogy ezen indítvány a közgyűlésen lehetőleg egyhangulag, de minden esetre impozáns szótöbbséggel fogadtassék el.

Ha azonban ily indítvány a páholy várakozása ellenére nem tétetnék, ugy bizassék meg páholyunk egyik érdeemes tagja, hogy ezen indítványt kellő időben jelentse be a közgyűlésnek, s azt szabadkőmíves szellemben indokolja.

Végül sürgős felirat intéztessék M. S. N. P.-ához, hogy hívja fel köriratban a védelme alatt dolgozó összes hazai páholyokat az országszerte megindult szabadelvű

mozgalomhoz való csatlakozásra, annak esetleges kezdeményezésére s tőlük telhető erővel való előmozdítására.

A páholy az indítványt igen élénk eszmecsere után egész terjedelmében elfogadja, a taktikai vezetést pedig a tisztikarra ruházza.

A tisztikar minden eshetőségre kiterjeszkedő részletes tervet készít a közgyűlési tárgyalásra. Reizner János t. terjeszti hatásos szónoklattal az indítványt a közgyűlés elé, s oly fényes eredmény jutalmazta a testvérek buzgólkodását, hogy a nagy lelkesedésben csupán négy egyházi férfiú szavazott az indítvány ellen.

De a szabadkőmivesi eszmék győzelmét jelentő egyházpolitikai javaslatok támogatásában nemcsak Szegeden működött az »Árpád«-páholy tagjai által tevékenyen közre, hanem Nagyikindán is, a hol azon gyűlésen, melynek célja tulajdonképen a reformok ellen való tüntetés lett volna, kikindai t.-eink oly tapintatosan védtek a haladás ügyét, hogy a végső eredmény a javaslatok pártolása lett.

Hogy a város közgyűlésein a szabadkőmivesek egyértelmű s tervszerű működése biztosítva legyen, megalkotja páholyunk a köztörvényhatósági bizottsági páholytagokból a közügyi bizottságot.

Azon körülmény, hogy a városi közgyűlés tagjainak ötödrésze szabadkőmives, megadja az intézkedés jelentőségét.

Az »Árpád«-páholynak ma már módjában van a közgyűlés mindazon tárgyainak elintézésénél,

melyek a szabadkőmivesség ideális törekvéseivel kapcsolatosak, erejét latba vetni.

A consolidatio művének befejezésével a páholy ereje, tekintélye és befolyása megnövekedett. Ott látjuk tagjait mindenütt, a hol a hazaszeretet, törvénytisztelet, felvilágosodás és humanismus terjesztésén fáradoznak; nem a vezetés dicsőségeért versenyezve, hanem hogy önzés nélkül a munkából kérjék ki a maguk részét.

Igy érkezik meg az »Árpád«-páholy az első 25. év befejezéséhez. Nem oly erősen, mint azt a haladás ügyéért való lelkesedéssel látni szeretnénk, de ha a negyedszázad nehéz küzdelmeiről meg nem feledkezünk, elégedettséggel és reménynyel tölthet el bennünket a 25 éves fennállás jubileuma.

S ha e napon futó tekintetet vetünk a lefolyt negyedszázad jótékonyági cselekedeteire, azon megnyugtató gondolattal láthatunk további munkánkhöz, hogy csekély erőnkhez mérten e téren is igyekeztünk eleget tenni kötelességünknek.

Az »Árpád«-páholy a 25 évi fennállás jubileumán sem elégszik meg azzal, hogy e szép ünnepet csupán a társas együttlét s a szíves vendéglátás örömeivel tegye emlékezetessé, hanem elhatározza, hogy megiratja mind a három fok kátéját s a páholy 25 éves történetét, továbbá 300 frtot adományozza Szeged városában tervezett Kossuth-szoboralapjává, 1000 frtot pedig egy Szegeden létesítendő »Lelencház« alaptőkéjének kezdeményezésére.

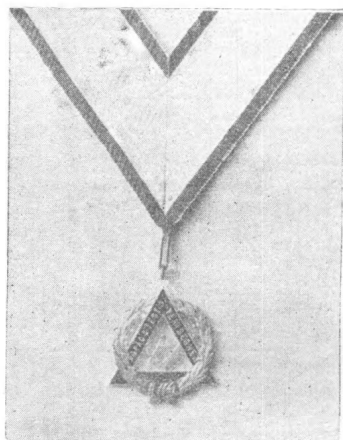
Az „Árpád“-páholy a jótékonyág terén.

1870 máj. 29–1895 máj. 29.

Évek	Tagjai segélyezé- sére		Szk.-ek segélyezé- sére		Profánok segélyezé- sére		Kegyeleti kiadások		Iskolás gyerme- kekre		Kulturális intézmé- nyekre		Összesítés	
	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr
1870	—	—	—	—	16	15	—	—	60	—	3	—	79	15
1871	—	—	—	—	127	—	—	—	104	—	140	—	171	—
1872	—	—	—	—	122	—	47	40	220	—	642	—	1031	40
1873	—	—	—	—	55	—	27	50	115	70	—	—	198	20
1874	—	—	—	—	35	—	12	16	39	—	—	—	86	16
1875	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—	75	—
1876	100	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	112	—
1877	29	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	—
1878	26	—	15	—	20	—	—	—	23	—	—	—	78	—
1879	4541	63	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	4550	63
1880	—	—	50	—	537	—	—	—	—	—	500	—	1087	—
1881	—	—	—	—	100	—	18	13	122	—	50	—	290	13
1882	90	—	75	—	50	—	45	—	—	—	—	—	260	—
1883	30	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	—
1884	—	—	160	—	44	—	12	—	—	—	—	—	216	—
1885	—	—	298	60	45	—	30	—	—	—	—	—	373	60
1886	—	—	121	54	—	—	39	47	—	—	20	—	181	1
1887	—	—	141	10	22	—	—	—	125	—	10	—	298	10
1888	45	—	156	20	25	—	—	—	—	—	—	—	226	20
1889	195	—	117	70	—	—	—	—	—	—	32	20	344	90
1890	180	—	80	80	10	—	23	20	—	—	12	—	306	—
1891	345	—	225	—	52	50	20	—	—	—	99	03	741	53
1892	210	—	224	50	65	—	8	—	—	—	2	—	509	50
1893	375	—	113	—	16	—	—	—	—	—	5	—	509	—
1894	360	—	123	19	21	—	14	50	—	—	74	—	592	69
1895	60	—	—	—	—	—	300	—	—	—	1000	—	1360	—
Összes	6580	63	1956	63	1449	65	606	36	808	70	2589	23	13991	20

Ily módon törekcsenek a testvérek szolgálni a hazai szabadkőmivességet, erősíteni magát a szegedi páholyt, áldozatot mutatni be a hazafiság oltárán, s ápolni és irányítani az emberszeretet nemes érzelmeit.

Legyenek ez emlékjelek az elődök érdemei iránt érzett elismerésünk és kegyeletünk tanubizonyosságai, s szolgáljanak a szabadkőmivesi köteleesség teljesítésére intő, s a szebb jövő reményével biztató örökségül a jövő nemzedék számára!

TARTALOMJEGYZÉK.

1867.	1 lap.
Szabadkőmivesi mozgalmak a hazában	3 »
Az »Árpád«-páholy alapítása. 1870. május 29.	11 »
A kezdet nehézségei. 1870.	20 »
A páholyélet fellendülése. 1871.	32 »
A jánosrendű és a skót ritus szövetségkötése	44 »
A páholy hanyatlása. 1872. jan. 1—1874. okt. 4.	56 »
A nagypáholy ujraszervezése; Berecz Antal	66 »
A páholy ügyeinek rendezése; Rósa Izsó dr. 1874. okt. 4—1877. jun. 29.	74 »
A munkakedv csökkenése. 1877. junius 29—1879. márc. 12.	86 »
Az árvíz éve. 1879. márc. 12—1880. május 29.	96 »
Az »Árpád«-páholy felavatása. 1880. május 29.	114 »
Árvizi segélypénzek	120 »
A páholy tengődése. 1880. május 29—1885. máj. 29.	125 »
Szeged őskora	138 »
A jánosrendű és a skót ritusu szabadkőmivesség uniója	142 »
Szellemi tevékenység; Nyilassy Pál dr. — 1885. május 29—1888. február 3.	159 »
Ujabb bajok összetorlódása. 1888. február 3—1891. szept. 25.	177 »
A »Stella Orientalis« alapítása	201 »
A páholy fejlődésének tetőpontján. 1891. szept. 25—1895. május 29.	210 »

